

საქართველოს მთავრობის

დადგენილება №231

2019 წლის 17 მაისი

ქ. თბილისი

**ტექნიკური რეგლამენტის – ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის
დამტკიცების თაობაზე**

მუხლი 1

„დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-15 მუხლის მე-4 პუნქტისა და პროდუქტის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის კოდექსის 58-ე მუხლის მე-2 ნაწილის საფუძველზე, დამტკიცდეს თანდართული ტექნიკური რეგლამენტი – ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა.

მუხლი 2

დადგენილება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

პრემიერ - მინისტრი

მამუკა ბახტაძე

ტექნიკური რეგლამენტი – ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა

თავი I შესავალი

მუხლი 1. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების არეალი

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის ალკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა მომზადდა „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებისა და „დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სტრუქტურის, შინაარსისა და თემატური ნაწილების შემუშავების მეთოდოლოგიის მომზადების ეტაპების და პროცედურების შესახებ“ საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2014 წლის 12 მარტის N110 ბრძანების შესაბამისად.

მუხლი 2. მენეჯმენტის გეგმის მიზანი

მენეჯმენტის გეგმის ძირითად მიზანს წარმოადგენს ქობულეთის დაცული ტერიტორიების – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის ალკვეთილის გრძელვადიანი (20-25-წლიანი) მიზნების, მენეჯმენტის გეგმის ძალაში ყოფნის პერიოდში (9 წელი) განსახორციელებელი პროგრამების, მიზნების და ინდიკატორების, ქმედებების და ღონისძიებების განსაზღვრა, პირველი 3 წლის განმავლობაში განსახორციელებელი საოპერაციო კონკრეტული ქმედებების და ბიუჯეტის შედგენა.

მუხლი 3. დაცული ტერიტორიის მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციონალური ჩარჩო

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის ალკვეთილის მენეჯმენტის გეგმას სამართლებრივ საფუძვლად დაედო: საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“, საქართველოს კანონი „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“, რამსარის „საერთაშორისო მნიშვნელობის, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი ტერიტორიების შესახებ“ კონვენცია (2007 წლის 30 მარტის საქართველოს პარლამენტის დადგენილება N4606-ის მიხედვით, საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორიების სიაში შესატანად განისაზღვრა კოლხეთის დაცული ტერიტორიების სახმელეთო საზღვრები, რომელთა მდებარეობა და ფართობი განსაზღვრულია „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონით).

მუხლი 4 დაცული ტერიტორიების შექმნის ძირითადი მიზნები

1. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის შექმნის მიზნებია:

- ა) რამსარის კონვენციით დაცული მიგრირებადი და წყალმცურავი ფრინველებისათვის საბინადრო გარემოს (ჰაბიტატების) დაცვა, მოვლა და შენარჩუნება;
- ბ) ბუნებრივი პროცესების უწყვეტი განვითარების უზრუნველყოფა და სფაგნუმიანი ტორფნარებისათვის დამახასიათებელი უნიკალური ჰიდროლოგიური რეჟიმის მკაცრი დაცვით საერთაშორისო ღირებულების „ისპანი 2“ ტორფნარის დაცვა და კონსერვაცია;
- გ) ჰაბიტატების, ცხოველთა და მცენარეთა სამყაროს, განსაკუთრებით საფრთხის ქვეშ მყოფ მცენარეთა და ცხოველთა გენოფონდის დაცვა და ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შენარჩუნება;
- დ) სამეცნიერო და ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობის ხელშეწყობა.

2. ქობულეთის აღკვეთილის შექმნის მიზნებია:

- ა) ბუნებრივი და უმნიშვნელოდ სახეცვლილი პერკოლაციური ტიპის სფაგნუმიანი ტორფნარის და რელიქტური კოლხური ტყის, ფლორისა და ფაუნის, გლობალური და საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობების გენოფონდის დაცვა, აღდგენა და შენარჩუნება;
- ბ) მეცნიერული კვლევა-ძიებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა;
- გ) ეკოტურიზმის განვითარებისათვის ხელსაყრელი პირობების სამართლებრივი მექანიზმის ჩამოყალიბება;
- დ) ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება;
- ე) ქობულეთის აღკვეთილის ფარგლებში მიწის, წყლის, ცხოველთა და მცენარეთა სამყაროს (მათ შორის, ტყეების) და სხვა ბუნებრივი რესურსების დაცვა, აღდგენა და შენარჩუნება;
- ვ) არქეოლოგიური ძეგლის „ისპანის“ დაცვა;
- ზ) ჰიდროლოგიური რეჟიმის დაცვა და მონიტორინგის განხორციელება.

მუხლი 5 . დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების პროცესი

მენეჯმენტის გეგმის მომზადების პროცესში მონაწილეობდნენ: სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტო (შემდგომში – დაცული ტერიტორიების სააგენტო), „ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია“, (ა)იპ – ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ა(ა)იპ – კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები და არასამთავრობო ორგანიზაციები. 2015 წლის ნოემბერს ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გაიმართა კონფერენცია ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის შემუშავებაზე მოწვეულ ჭარბტენიანი ტერიტორიების მკვლევარ საერთაშორისო ექსპერტებთან: ჰანს ჰიუსტენტან, ალბერტ გროტჯანსთან და მათიას კრებსისთან, რამსარის კონვენციის სამდივნოს უფროს მრჩეველთან ევროპაში – ტობიას სალათესთან. 2015 წლის 30 ნოემბერს მომზადდა მენეჯმენტის გეგმის საწყისი ანგარიში. 2016 წლის 20 იანვარს მომზადდა მენეჯმენტის გეგმის შუალედური ანგარიში. 2016 წლის იანვარს შედგა შეხვედრა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასთან მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების მეთოდოლოგიის მომზადების ეტაპებისა და პროცედურების შესახებ. 2016 წლის თებერვალს შედგა შეხვედრა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასთან გასული მენეჯმენტის გეგმის შემდეგ მიღწევების, არსებული ძლიერი და სუსტი მხარეების შესახებ. 2016 წლის 5 მაისს შედგა უცხოელი ექსპერტების ვიზიტი და შეხვედრა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თავმჯდომარესთან, დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თანამშრომლებსა და ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასთან. შეხვედრის მიზანი ქობულეთის ნაკრძალისთვის ჰიდროლოგიური ბუფერული ზონების დაარსების აუცილებლობის, საბჭოთა პერიოდში გაყვანილი ჰიდროლოგიური არხების გაუქმებისა და მელიორაციის შედეგად დარღვეული ჰაბიტატის აღდგენის განხილვა იყო. 2016 წლის 16 ივნისს შედგა გის-ის ექსპერტის შეხვედრა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში და ქობულეთის გამგეობაში ქობულეთის დაცული ტერიტორიების საზღვრებთან დაკავშირებით. 2016 წლის 5 ივლისს შედგა ექსპერტ-სოციოლოგის შეხვედრა ქობულეთის (ბაგრატიონის ქუჩის) და დაბა ოჩხამურის მოსახლეობასთან. 2016 წლის 7 აგვისტოს გაიმართა შეხვედრა ქობულეთის გამგეობაში მენეჯმენტის გეგმასთან დაკავშირებით ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის და სხვადასხვა დაინტერესებული პირების მონაწილეობით. 2016 წლის 15 აგვისტოს გაიმართა შეხვედრა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის წარმომადგენლებთან. 2016 წლის 20 აგვისტოს მომზადდა და კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდში გაიგზავნა მენეჯმენტის გეგმის პირველი სამუშაო ვერსია. 2016 წლის ოქტომბერს მომზადდა

და კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდში გაიგზავნა მენეჯმენტის გეგმის მეორე სამუშაო ვერსია. 2016 წლის 19-22 სექტემბერს შედგა ვიზიტი გერმანიაში დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თავმჯდომარის ხელმძღვანელობით. ვიზიტის მიზანს წარმოადგენდა გერმანული გამოცდილების გაზიარება, ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნების და მიმდებარედ მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების კუთხით. ვიზიტის ფარგლებში განხილულ იქნა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მიმდებარე ტერიტორიებზე სოფლის მეურნეობის ახალი დარგების განვითარების პერსპექტივები, რომელიც ხელს შეუწყობს დაცული ტერიტორიების რესურსების დაცვასა და კონფლიქტების აღმოფხვრას ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის. ვიზიტისას ასევე შეხვედრა გაიმართა გრეიფსვალდის უნივერსიტეტში, მსოფლიო ტორფნარების სამეცნიერო ცენტრში და მიხეილ ზუკოვის ფონდში UNESCO-ს წარმომადგენლებთან. მიხეილ ზუკოვთან შეხვედრისას გადაწყდა, რომ ზუკოვის ფონდი მხარს დაუჭერდა „კოლხეთის ტორფნარებისა და ტყეების“ მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის უბნის ნომინაციაზე წარსადგენ სამეცნიერო დოკუმენტაციის მომზადებას. 2017 წლის 15 აგვისტოს ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში გაიმართა სამუშაო შეხვედრა, სადაც განხილულ იქნა მენეჯმენტის გეგმასთან დაკავშირებული შენიშვნები და კომენტარები დაცული ტერიტორიების სააგენტოს, მენეჯმენტის გეგმაზე მომუშავე ჯგუფის და ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის წარმომადგენლებთან. 2017 წლის 6-7 დეკემბერს დაცული ტერიტორიების სააგენტოში გაიმართა სამუშაო შეხვედრა, რომელიც ეძღვნებოდა კოლხეთის, მტირალას, მაჭახელას, კინტრიშის და ქობულეთის დაცული ტერიტორიებისათვის UNESCO-ს ნომინაციაზე წარსადგენი სამუშაოების განხილვას.

2017 წლის 19 დეკემბერს ქობულეთის მუნიციპალიტეტში გაიმართა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის საჯარო განხილვა. 2017 წლის 22 დეკემბერს ბათუმში აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროში გაიმართა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის საჯარო განხილვა. 2018 წლის 18 სექტემბერს დოკუმენტი – ქობულეთის დაცული ტერიტორიების, ქობულეთის ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმის პროექტი სოციალურ ქსელში გავრცელდა საჯარო განხილვისთვის. 2018 წლის 24 ოქტომბერს ქობულეთის დაცული ტერიტორიების, ქობულეთის ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმის პროექტის საჯარო განხილვა გაიმართა დაცული ტერიტორიების სააგენტოში.

მუხლი 6. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდი

მენეჯმენტის გეგმა ძალაშია მისი დამტკიცებიდან 9 წლის განმავლობაში.

მხლი 7. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა და განახლება

1. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა ხორციელდება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.
2. მენეჯმენტის გეგმის ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს მეცხრე წლის პირველი კვარტალისა, დაცული ტერიტორიების სააგენტო დაიწყებს ახალი მენეჯმენტის გეგმის მომზადებას, რომელიც მიღებული იქნება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

თავი II დაცული ტერიტორიის აღწერა

მუხლი 8. ადგილმდებარეობა და ფართობი

1. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის ალკვეთილის ტერიტორია, ფართობი და საზღვრები განსაზღვრულია „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლით და მოიცავს ქობულეთის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიას.
2. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი მოიცავს ქობულეთის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარე „ისპანი 2“ სფაგნუმიან ტორფნარს და მიმდებარე ტყით დაფარული ფართობის ვიწრო ზოლს. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ჩრდილოეთი საზღვრის ხაზი დაახლოებით 3 კილომეტრის მანძილზე გადის „ისპანი 2“ სფაგნუმიანი ტორფნარის ნაპირის გასწვრივ. აღმოსავლეთით საზღვრის ხაზი დაახლოებით 0,5 კილომეტრის მანძილზე გადის სოფელ ოჩხამურის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებსა და „ისპანი 2“ ტორფნარს შორის. სამხრეთით საზღვრის ხაზი 0,8 კილომეტრის მანძილზე გადის ტორფნარის ნაპირის და 2,2 კილომეტრის მანძილზე – მდინარე შავი ღელის ნაპირის გასწვრივ. დასავლეთი საზღვრის ხაზი დასავლეთიდან 1 კილომეტრის მანძილზე გადის ტორფნარის კიდეზე არსებული ტყით დაფარული ფართობის (ზოლის) გასწვრივ.
3. ქობულეთის ალკვეთილი მოიცავს „ისპანი 1“ სფაგნუმიან ტორფნარს, მიმდებარე რელიქტურ ტყეს და მეორად მდელოებს. ჩრდილოეთი საზღვრის ხაზი 4,6 კილომეტრის მანძილზე გადის მდინარე ტოგონის მარჯვენა ნაპირის გასწვრივ. აღმოსავლეთი საზღვრის ხაზი 2,6 კილომეტრის მანძილზე გადის სოფელ ოჩხამურის დასავლეთი განაპირა საზღვრის გასწვრივ. სამხრეთ-დასავლეთი საზღვრის ხაზი 3,4 კილომეტრის მანძილზე გადის მდინარე შავი ღელის მარცხენა ნაპირის გასწვრივ. დასავლეთი საზღვრის ხაზი 1,4 კილომეტრის მანძილზე გადის მდინარე შავი ღელის მარცხენა ნაპირის გასწვრივ.

მუხლი 9. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ისტორია

კოლხეთის ჭარბტენიანი ეკოსისტემის დაცვისა და მოვლა-პატრონობის მიზნით, საქართველო 1996 წლის 30 აპრილს მიუერთდა რამსარის საერთაშორისო მნიშვნელობის კონვენციას. 1997 წლიდან კი „ისპანი 2“ სფაგნუმიანი ტორფნარს იცავს რამსარის კონვენცია. 1999 წლის 1 იანვარს ამოქმედდა საქართველოს კანონი „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“, რომლის საფუძველზეც შეიქმნა ქობულეთის დაცული ტერიტორიები.

მუხლი 10. დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობა ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე

1. ეროვნული და რეგიონალური მნიშვნელობა:

- ა) ქობულეთის დაცული ტერიტორიები მოიცავს: ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალს, რომელიც მიეკუთვნება დაცული ტერიტორიების IUCN-ის I კატეგორიას და საქართველოში არსებულ 14 სახელმწიფო ნაკრძალს შორისაა, ხოლო ქობულეთის ალკვეთილი, რომელიც დაცული ტერიტორიების IUCN-ის IV კატეგორიას მიეკუთვნება, საქართველოში ამჟამად არსებული 19 ალკვეთილიდან ერთ-ერთია.
- ბ) ქობულეთის მუნიციპალიტეტში, ქობულეთის დაცული ტერიტორიების გარდა, მდებარეობს კინტრიშის დაცული ტერიტორიები და მტირალას ეროვნული პარკი.
- გ) ქობულეთის დაცული ტერიტორიები საქართველოს სხვა დანარჩენი დაცული ტერიტორიებისაგან გამოირჩევა ცოცხალი სფაგნუმიანი ტორფნარების არსებობით. აქედან გამომდინარე, ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებს რეგიონის ეკონომიკასა და ეკოლოგიაში უდიდესი წვლილი მიუძღვის.

2. საერთაშორისო მნიშვნელობა:

ა) ქობულეთის დაცული ტერიტორიის ჭარბტენიანი ჰაბიტატები სრულიად აკმაყოფილებს რამსარის კონვენციის მიხედვით საერთაშორისო ღირებულების რამსარ საიტისათვის აუცილებელ სავალდებულო კრიტერიუმებს (The Ramsar sites Criteria ვ.1,2). ჯგუფი A-ს მიხედვით ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილია მსოფლიო უნიკალური სფაგნუმიანი ტორფნარები. ჯგუფი B-ს (განსაკუთრებული ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია) მიხედვით:

ა.ა) იშვიათი და საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობები და მცენარეთა თანასაზოგადოებები;

ა.ბ) ტერიტორია მნიშვნელოვანია წყლის ფრინველის სახეობის 1%-ისთვის (მაგ. ალკუნ, ძელქორი);

ა.გ) ტერიტორია მნიშვნელოვანია ჭარბტენიან ტერიტორიაზე დამოკიდებული არა ფრინველი სახეობის 1%-ისთვის (მაგ.: წავი);

ბ) 1999 წელს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალზე ჰოლანდიელი და ქართველი მეცნიერების მიერ ჩატარებულმა ერთობლივმა მეცნიერულმა კვლევამ აჩვენა, რომ „ისპანი 2“ სფაგნუმიანი ტორფნარი ჰიდროგენტიკაზე დაყრდნობით მსოფლიოში პირველ პერკოლაციური ტიპის ტორფნარს წარმოადგენს. სწორედ ამ უნიკალურობის გამო, ქობულეთს და მთლიანად კოლხეთს განსაკუთრებული ადგილი უკავია ტორფნარების მსოფლიო რუკაზე;

გ) ისპანი 2-ის სფაგნუმიანი ტორფნარები აკმაყოფილებენ UNESCO-ს IX და X კრიტერიუმებს, რაც მნიშვნელოვანია დაცულ ტერიტორიებზე წარდგენილ კოლხურ ტყეებთან ერთად მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის უბნის ნომინაციისათვის;

დ) 2015 წლიდან ქობულეთის დაცული ტერიტორიები მსოფლიო ტორფნარების სამეცნიერო ცენტრის ოფიციალური წევრია;

ე) ქობულეთის დაცული ტერიტორიის ჭარბტენიანი ჰაბიტატები (რელიქტური ტყეები, ტორფნარები, ბუნებრივი მტკნარწყლიანი ტბორები) აკმაყოფილებენ „სპეციალური კონსერვაციული მნიშვნელობის ტერიტორიების“ (ზურმუხტის ქსელი) კონსერვაციის კრიტერიუმებს:

ე.ა) საიტი უზრუნველყოფს ბერნის კონვენციით დაცული საფრთხის წინაშე მყოფი (მათ შორის მიგრირებადი) სახეობების დაცვასა და გრძელვადიან შენარჩუნებას;

ე.ბ) ტერიტორია მნიშვნელოვანია სახეობებისა და ჰაბიტატებისთვის, მათი გავრცელების არეალის, მრავალფეროვნების და კონკრეტული კონსერვაციული საჭიროებების თვალსაზრისით;

ე.გ) ბერნის კონვენციით დაცული და გლობალური სტატუსის (IUCN) მქონე ჰაბიტატი. ბერნის კონვენციით დაცულია და გლობალური სტატუსის მქონეა ბუნებრივი მტკნარწყლიანი ტბორი ბუშტოსანას დომინანტობით.

მუხლი 11. გეოლოგია

გეომორფოლოგიური თვალსაზრისით, ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის ტერიტორია მოიცავს ქობულეთის ზღვისპირა დაბლობის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილს. თავის მხრივ, ქობულეთის ზღვისპირა ნაწილი კოლხეთის აკუმულაციური დაბლობის უკიდურეს სამხრეთ-დასავლეთ დაბოლოებას წარმოადგენს. აღნიშნული ტერიტორიის ზედაპირი, ერთი შეხედვით, იდეალურად ბრტყელია და თითქმის არ არის დანაწევრებული. სინამდვილეში კი, ზღვის ნაპირისკენ საკმაოდაა დახრილი. ასე მაგალითად, ტერიტორიის უკიდურეს აღმოსავლეთ ნაწილის ზედაპირის აბსოლუტური სიმაღლე 6 მ-ს აღემატება, დასავლეთი ნაწილისა კი მხოლოდ 2,1–2,5 მ-ის საზღვარში ცვალებადობს. ტერიტორიის განვრცობა აღმოსავლეთიდან დასავლეთისკენ (ზღვისკენ) სულ 3 კმ-ს შეადგენს. აღნიშნული ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი სფაგნუმიან ტორფნარს უკავია,

რომლის ჩრდილო-აღმოსავლეთი და სამხრეთ-დასავლეთი უბნები ძნელად შესამჩნევ ტორფიან გუმბათებს წარმოადგენს. ეს უბნები 3-5 მ-ით არიან ამაღლებული ტორფნარის პერიფერიულ ზოლთან შედარებით. მდინარეებისა და არხების ჩაჭრის სიღრმე ტერიტორიის ზედაპირში 1-1,5 მ-ს არ აღემატება, ხოლო მათი სიგანე 2,5 – 5 მ-ის საზღვრებში ცვალებადობს. ტერიტორიას, რელიეფის ხასიათის მიხედვით ესაზღვრება: აღმოსავლეთით ჩაქვის ქედის ჩრდილო-აღმოსავლეთი კალთის გორაკბორცვიანი ზოლი; ჩრდილოეთით – შავი ზღვისკენ უმნიშვნელოდ დახრილი, ბრტყელი ზედაპირის მქონე ნატანების ალუვიური ვაკე; სამხრეთით – წარსულში ტორფის კარიერად გამოყენებული ძლიერ დეგრადირებული ტორფნარი, ხოლო დასავლეთით – ზღვის ნაპირის გასწვრივ გაჭიმული ქვიშაქვიანი ზვინულების ზოლი. ამ უკანასკნელის სიგანე 200–300 მ-ს შეადგენს, ხოლო სიმაღლე 4–6 მეტრს აღწევს. სანაპირო ზვინულების ზედაპირზე ქობულეთის განაშენიანებაა. ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი, როგორც უკვე აღინიშნა, სფაგნუმიან ტორფნარებს – „ისპანი 1“-სა და „ისპანი 2“-ს უკავია. აქ ჩატარებული გეოლოგიური გაბურღვების შედეგად მოპოვებული მასალების ანალიზი მოწმობს, რომ ისპანის ტორფნარი ერთიანი ჰორიზონტისგან შედგება, რომლის სიმძლავრე 5 – 9 მ-ის საზღვრებში ცვალებადობს. ტორფის ძირითადი მასა სფაგნუმის ხავსებით წარმოქმნილი ტორფითაა წარმოდგენილი. რადიოკარბონული მეთოდის გამოყენებით ტორფნარში ყველაზე ღრმად მდებარე (9 მ სიღრმეზე) ტორფის ფენის აბსოლუტური ასაკი 4480 და 5000 წლით არის დათარიღებული. საყურადღებოა აღინიშნოს, რომ ტორფის ჰორიზონტის ქვეშ, ბურღვის მასალების მონაცემებით დაფიქსირებულია სანაპირო-ზღვიური ფაციესის ნალექების ქვიშის, ხვინჭის და თიხნარის განვითარება. ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორიის პერიფერიაზე მდებარე უბნები აგებულია დანალექი ქანების საკმაოდ რთული პოლიგენეტიური კომპლექსით. კერძოდ, სანაპიროქვიშიანი-კენჭიანი ზვინულის აგებულებაში ზედაპირიდან 10-12 მ-ის სიღრმემდე მონაწილეობენ სხვადასხვა გრანულომეტრიული შედგენილობის ქვიშები, ხვინჭა, წვრილი და საშუალო დიამეტრის კენჭები. იმავე სიღრმემდე ჭაობის ჩრდილო და აღმოსავლეთ უბნებზე ძირითადად მდინარული წარმოშობის ნალექებია განვითარებული (მოყვითალო ფერის ქვიშა-თიხები, ლამიანი ქვიშები, წვრილი კენჭების და როჯკის შემცველობის). სამხრეთით მდებარე ტერიტორია, საკმაოდ ვრცელ ტორფიან მასივს ეკავა, რომელიც ახლო წარსულში ტორფის კარიერად იყო გამოყენებული. სადაზვერვო გეოლოგიურ სამუშაოების მასალები (რაც მოპოვებული იქნა აღნიშნული კარიერის გახსნამდე) მოწმობენ, რომ ამ ტერიტორიაზე განვითარებული იყო ტორფის ჰორიზონტი, რომლის მაქსიმალური სიმძლავრე 8 მ-ს აღწევდა. ტორფის ჰორიზონტის ქვეშ 12-14 მ სიღრმემდე ბურღვის მასალების მიხედვით სანაპირო ზღვიური ფაციესის ქვიშებია დაფიქსირებული.

ნაკრძალზე შესრულებულმა ტორფის სტრატეგრაფიულმა ჭრილებმა აჩვენა, რომ „ისპანი 2“ ტორფნარი ახალგაზრდაა. ისპანის ტორფნარებზე ტორფის დაგროვების პროცესი 1700 წლის წინ დაიწყო.

მუხლი 12. ჰიდროლოგია

ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიაზე და მასთან ჩრდილოეთით და სამხრეთით მიმდებარე ზღვისპირა ვაკეზე გაედინება მდინარეები – ნატანები, ოჩხამური, ჩოლოქი, შავი ღელე, ტოგონი, აჭყვა და კინტრიში. ამ მდინარეებიდან საკუთრივ სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ტერიტორიას მიეკუთვნება ტოგონი და შავი ღელე. ორივე ეს მდინარე სათავეს იღებს გორაკბორცვიან ზოლში და მათი წყალშემკრები აუზების მცირე ფართობის გამო თხიერი ჩამონადენის უმნიშვნელო მოცულობით ხასიათდება. ქობულეთის მუნიციპალიტეტის არცერთი მდინარე სათავეს არ იღებს მუდმივი თოვლისა და მყინვარების

ტერიტორიიდან. ისინი ძირითადად იკვებებიან წვიმის, თოვლის ნადნობი წყლით და მიწისქვეშა წყლებით. ამიტომ მათ ახასიათებთ გაზაფხულისა და შემოდგომის წყალდიდობა. მდინარეების უმეტესობა ხასიათდება დიდი ვარდნით, ჩქარი დინებით. მდინარეები გარკვეულ მონაკვეთზე პერიოდულად ხან ერთ, ხან მეორე სანაპიროს უტევს, რის გამოც ზიანდება საავტომობილო გზები, ხიდები, ნათესები და საცხოვრებელი სახლები. ჰიდროგრაფიული ქსელის სხვა ობიექტებიდან უნდა აღინიშნოს რამდენიმე წყალსაწრეტი არხი, რომლებიც ძირითადად სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის დასავლეთ, სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში და მიმდებარე უბნებში არის გაყვანილი. ჰიდრაულიკური გამტარუნარიანობა პერკოლაციურ ტორფნარებში გაცილებით მაღალია ვიდრე სხვა სახის ტორფნარებში. სწორედ მაღალი ჰიდრაულიკური გამტარუნარიანობის გამო არ ახასიათებს წყლის ზედაპირული ჰორიზონტალური დინება, როგორც სხვა ტორფნარებს, არამედ დამახასიათებელია წყლის ვერტიკალური დინება მთლიანი ტორფნარის სიღრმეში.

უხვი ატმოსფერული ნალექების და ვაკე რელიეფის პირობებში ქობულეთის ზღვისპირა დაბლობზე ჭარბობს ჰიდრომორფული და ალუვიური წარმოშობის ნიადაგები. საკუთრივ სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე თითქმის მთლიანად ტორფიანი და ლამიან-ჭაობური ნიადაგებია განვითარებული. ჩრდილო და აღმოსავლურ მოსაზღვრე უბნებზე ძირითადად ეწერი და ალუვიურ-ჭაობური ნიადაგი გვხვდება; ზღვისპირა ქვიშიან-კენჭოვანი ზვინულების ზოლში, ზედაპირული წყლების უკეთესი დრენაჟის პირობებში მიმდინარეობს ალუვიურ-ქვიშიანი, თიხიან-ქვიშიანი და ნაწილობრივ მდელოს გაეწრებული კორდიანი ნიადაგების განვითარების პროცესი. ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიასთან მიმდებარე გორაკბორცვიან ზოლში წითელმიწა ნიადაგი ჭარბობს.

მუხლი 13. კლიმატი

კოლხეთის დაბლობის უკიდურეს სამხრეთ-დასავლეთ განშტოება – ქობულეთის დაბლობი, სადაც მდებარეობს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და ქობულეთის აღკვეთილი გაშენებულია აკუმულაციურ ალუვიურ ვაკეზე, ზღვის დონიდან 3-5 მეტრის სიმაღლეზე. ქობულეთი გამოირჩევა ჰაერის მაღალი ფარდობითი ტენიანობით და ზღვის ქარებით მთელი წლის განმავლობაში, უხვი წვიმებით შემოდგომასა და ზამთარში; ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურა უდრის $+14,3^{\circ}\text{C}$ -ს; იანვარში $+5,8^{\circ}\text{C}$, აგვისტოში $+23,0^{\circ}\text{C}$; აბსოლუტური მინიმუმი -16°C ; აბსოლუტური მაქსიმუმი $+41^{\circ}\text{C}$. ნალექების წლიური რაოდენობა მაღალია – 2352 მმ, მაგრამ იმის გამო, რომ უფრო ხშირად მათ აქვთ ხანმოკლე ხასიათი (ე.წ. „ტროპიკული თავსხმა“) და ტერიტორიის გეოლოგიური თავისებურების გამო (ის ძირითადად წარმოადგენს წყალგამტარ სუბსტრატს), წვიმები ნაკლებ გავლენას ახდენს ჰაერის სინოტივის ცვალებადობაზე. ქობულეთისთვის დამახასიათებელია მაღალი სინოტივე, რომელიც თავის მაქსიმუმს აღწევს გაზაფხულზე (75%), ხოლო ზამთარში – 70%. მზის ნათების ხანგრძლივობის წლიური ჯამი ქობულეთში შეადგენს 2 100 საათს, რითაც ის გამოირჩევა აჭარის კურორტებს შორის. დასავლეთიდან მიმდებარე გაშლილი ხმელეთი არ აბრკოლებს აღმოსავლეთის (დილის) მზის მოქმედებას ქობულეთის ტერიტორიაზე და თავისუფლად ატარებს ნოტიო ჰაერის მასებს ხმელეთის სიღრმეში და არ ახდენს მათს კონდენსაციას, როგორც ეს, მაგალითად, ბათუმში ხდება. ქარის საშუალო სიჩქარე ქობულეთში შეადგენს 2/3 მ/წმ. დღის საათებში ეს სიჩქარე მეტია, ვიდრე ღამე. ზღვის ბრიზის გაძლიერება შეიმჩნევა შუადღეს. საერთოდ, ზღვის ბრიზის მოქმედება შეიმჩნევა თითქმის მთელი დღე-ღამის განმავლობაში. ამასთან, ალიონზე ხშირია შტილი, ან თითქმის შეუძენველი ნიაფი მატერიკის მხრიდან, რაც, აგრეთვე, ანელებს ზაფხულის სიცხეს. ძალზე იშვიათად არის ყინვები. აქ, დასავლეთიდან შემოჭრილი წყლის ორთქლით გაჯერებული

ჰაერის მასები შავი ზღვის სანაპიროზე და მოსაზღვრე მთებზე უხვსა და ხანგრძლივ ნალექებს წარმოშობს. ლიხისა და არსიანის ქედების დასავლეთ კალთაზე უხვი ნალექები მოდის. წლის თბილ პერიოდში გამუდმებით ქრის დასავლეთის ქარი ზღვიდან ხმელეთისკენ, ხოლო ცივ პერიოდში – აღმოსავლეთის ქარი ხმელეთიდან ზღვისკენ. კავკასიონისა და ლიხის ქედებიდან დაშვების დროს ჰაერი იკუმშება და თბება. ჩვეულებრივ მშრალი და თბილი ქარის სახითაა, რომელსაც ფიონებს უწოდებენ. ზღვის სანაპიროზე უბერავს ბრიზი, რომელიც იცვლის მიმართულებას დღე-ღამის განმავლობაში, დღისით ქარი ქრის ზღვიდან ხმელეთისაკენ, ღამით კი ხმელეთიდან ზღვისაკენ.

მუხლი 14. ლანდშაფტი

ქობულეთის დაცული ტერიტორიები – ქობულეთის ნაკრძალი და ქობულეთის აღკვეთილი კოლხეთის დაბლობის სამხრეთ ნაწილს, ფიტოგეოგრაფიულად უძველესი ხმელთაშუაზღვისპირეთის რეგიონს წარმოადგენს. მესამეული გამყინვარების ეპოქაში კლიმატი ჩრდილო ნახევარსფეროში თბილი და ტენიანი იყო. ლანდშაფტი კი მდიდარი ტროპიკული და სუბტროპიკული მერქნიანი მცენარეებით შექმნილი. მოგვიანებით, გლობალურმა აცივებამ, რომელიც 15 მლნ წლის წინ დაიწყო, კულმინაციას მიაღწია გამყინვარების სახით და მერქნიანმა მცენარეებმაც სამხრეთისაკენ მიგრირება დაიწყეს. მათი უმრავლესობა შემოინახა გარემო პირობების ცვლილებებისაგან განსაკუთრებულად დაცულ ადგილას, ე.წ. „რეფუგიუმში“, სადაც შემორჩა თბილი და ტენიანი კლიმატი. აქ, რელიქტები მეოთხეული პერიოდის ოთხჯერად გამყინვარებას გადაურჩნენ. გამყინვარება კოლხეთში ადგილობრივი მნიშვნელობისა იყო. ზოგიერთი მყინვარი ეშვებოდა ველამდე. შემდგომ პერიოდში კი კლიმატის დათბობის კვალდაკვალ მყინვართა უკან დახევამ თან გაიყოლია მრავალი მცენარე. კოლხეთის რეფუგიუმმა შემოინახა რელიქტური (კაინოზოური) სახეობები, რომლებიც ფართოდ იყვნენ გავრცელებული ევროპაში მრავალი მილიონი წლის წინ და გამყინვარების ეპოქაში გაქრნენ.

მუხლი 15. ბიომრავალფეროვნება

1. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისთვის დამახასიათებელი ჰაბიტატები:

ა) ცოცხალი სფაგნუმიანი პერკოლაციური ტიპის ტორფნარი – „ისპანი 2“. თითქმის გაუხრწნელი მცენარეებისაგან წარმოქმნილ ფოროვან ტორფნარში ტორფი პერკოლაციური ანუ შეღწევადია. წყალი შეუფერხებლად ჟონავს მთელს ტორფნარში ყველა მიმართულებით. როდესაც წვიმს, წყლის ახალი მასები აწვება ტორფს, ხოლო ძველი კი გამოედინება, ისე მოქმედებს როგორც წყლით გაჟღენთილი ღრუბელი. ტორფნარში წყალი მუდმივად ერთ დონეზეა მხოლოდ ხშირი და უხვი წვიმების წყალობით. არავითარი კავშირი არა აქვს გრუნტის წყალთან. გუმბათის წარმოქმნილი სფაგნუმის სახეობები მსოფლიოში ყველაზე მაღალი ზრდის ტემპით გამოირჩევიან (32 სმ წლის განმავლობაში), შედეგად ტორფის აკუმულაციის პროცესიც ყველაზე მაღალია მსოფლიოში და იგი წელიწადში 4 მმ-ს შეადგენს. სფაგნუმიანი ტორფნარის გუმბათი შემოგარენიდან 5 მეტრითაა წამოწეული. ტორფნარზე იზრდება მესამეული პერიოდის გამყინვარების დროინდელი კაინოზოური რელიქტები, როგორიცაა: მთლიანი სფაგნუმიანი გუმბათის წარმოქმნილი ოთხი სახეობის სფაგნუმი – აუსტინის სფაგნუმი (*Sphagnum austinii*), ტიხრებიანი სფაგნუმი (*Sphagnum papillosum*), წითელი სფაგნუმი (*Sphagnum rubellum*), ჭაობის სფაგნუმი (*Sphagnum palustre*), სამეფო გვიმრა (*Osmunda regalis*), ლაზური ისლი (*Carex lasiocarpa*), ჩრდილოეთის ისლი (*Molinia litoralis*), წყლის სამყურა (*Menyanthes trifoliata*), თეთრი რინხოსპორა (*Rhynchospora alba*), მწერიჭამია დროზერა (*Drosera rotundifolia*). ტორფნარზე ხარობს მანანასებრთა ოჯახის კოლხეთის ფლორის მერქნიანი სახეობები: შქერი (*Rhododendron ponticum*), იელი (*Rhododendron luteum*),

მოცვი (*Vaccinium arctostaphyllum*). მანანასებრთა ოჯახის წარმომადგენელია ასევე – მანანა ჩვეულებრივი (*Calluna vulgaris*), რომელიც მხოლოდ ქობულეთის ისპანის სფაგნუმიან ტორფნარებში იზრდება;

ბ) რელიქტური კოლხური ტყეები. კოლხური ტყე პატარა ფრაგმენტის სახითაა შემორჩენილი „ისპანი 2“ ტორფნარის უკიდურეს სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში. აქ გვხვდება კავკასიისა და საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობა – ჰარტვისის მუხა (*Quercus hartwissiana*), იზრდება ასევე რცხილა (*Carpinus betulus*), მურყანი (*Alnus glutinosa* subsp. *barbata*), ტირიფის ორი სახეობა (*Salix cinerea*, *Salix caprea*), ხეჭრელი (*Rhamnus frangula*);

გ) ბუნებრივი მტკნარწყლიანი ტბორები და არხები. „ისპანი 2“ ტორფნარის განაპირას ბუნებრივი არხებია, სადაც გავრცელებულია ყვითელი დუმფარა (*Nymphaea lutea*), გლობალური წითელი ნუსხის სახეობები: კოლხური დუმფარა (*Nymphaea colchica*) და წყლის ვაზი – (*Potamogeton natans*). არხებთან ახლოს იზრდება შხაპრი (*Sparganium neglectum*).

2. ქობულეთის ალკვეთილისთვის დამახასიათებელი ჰაბიტატები:

ა) პერკოლაციური სფაგნუმიანი ტორფნარი – „ისპანი 1“ წარმოადგენს ქობულეთის ალკვეთილს, რომელიც წლების წინ გაყვანილი სადრენაჟე არხების გამო ნაწილობრივ დეგრადირებულია. დღეისათვის ანთროპოგენური ფაქტორის ზემოქმედების შეწყვეტის შემდეგ ტორფნარი კვლავ უზრუნდება თავის პირვანდელ მდგომარეობას. ქობულეთის ალკვეთილში ხარობს ფლორის ყველა ის სახეობა, რომელიც ქობულეთის ნაკრძალშია წარმოდგენილი. როგორიცაა: კავკასიის ენდემი – კავკასიის რინხოსპორა (*Rhynchospora caucasica*), გლობალური წითელი ნუსხის სახეობები მედვედევის რამფიკარპა (*Rhamphicarpa medwedewii*) და – ხერხა (*Cladium mariscus*);

ბ) ბუნებრივი მტკნარწყლიანი ტბორები. ქობულეთის ალკვეთილის ჩრდილოეთით მდებარეობს ორი მცირე ზომის მტკნარწყლიანი ტბორი, სადაც იზრდება გლობალური წითელი ნუსხის სახეობები: ბუმტოსანა (*Utricularia minor*) და რქაფოთოლა (*Ceratophyllum demersum*);

გ) რელიქტური კოლხური ტყეები ტორფის საფარით. ძირითად სახეობებს წარმოადგენს: რცხილა (*Carpinus betulus*), მურყანი (*Alnus glutinosa* subsp. *barbata*), ტირიფის ორი სახეობა (*Salix cinerea*, *Salix caprea*), ხეჭრელი (*Rhamnus frangula*).

დ) სახეშეცვლილი ანთროპოგენური ჰაბიტატი. წარმოდგენილია:

დ.ა) ტყის გაჩეხვის შედეგად ჩამოყალიბებული მეორადი მდელოებით, სადაც ძირითადად ინვაზიური სახეობები იზრდება, როგორიცაა: თუნბერგის მატიტელა (*Polygonum thunbergii*), ჭილი (*Juncus acutus*) და ამბროზია (*Ambrosia artemisiifolia*);

დ.ბ) ევკალიპტების ნარგაობებით, სადაც ხარობს ცისფერი ევკალიპტი (*Eucalyptus cinerea*), ტირიფისებრი ევკალიპტი (*Eucalyptus viminalis*), ჭაობის სფაგნუმი (*Sphagnum palustre*), ევალაია (*Miscanthus sinensis*), ანდროპოგონი (*Andropogon virginicus*).

3. ფლორა: ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ფლორა წარმოდგენილია: 95 სახეობით, მათ შორის 17 სახეობის ხავსი და ჭურჭლოვანი მცენარეების 76 სახეობა; ქობულეთის ალკვეთილის ფლორა წარმოდგენილია 233 სახეობით, მათ შორის 17 სახეობის ხავსი, 216 სახეობა კი ჭურჭლოვანია. სულ ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ფლორის სასიცოცხლო ფორმა მოიცავს: ხეების 6 სახეობას, ბუჩქების 9 სახეობას, ხე ან ბუჩქის 2 სახეობას, ლიანების 3 სახეობას, გვიმრების 4 სახეობას, ერთწლოვანი ბალახოვნების 57 სახეობას, ორწლოვანი ბალახოვნების 5 სახეობას. მრავალწლოვანი ბალახოვნების 119 სახეობას, ერთწლოვან ან ორწლოვან ბალახოვნების 5 სახეობას, ერთწლოვან ან მრავალწლოვანი ბალახოვნების 1 სახეობას. ტაქსონომიური ჯგუფებია: ხავსისნაირების (*Bryophyta*) 8 ოჯახის, 12 გვარის 19 სახეობა, გვიმრანაირების (*Pteridophyta*) 4 ოჯახის, 4 გვარის 4 სახეობა; თესლოვნების (*Spermatophyta*): 45 ოჯახის, 117 გვარის 207 სახეობა;

შიშველთესლოვნების (*Gymnospermae*): 1 ოჯახის, 1 გვარის 1 სახეობა. ფარულთესლოვნების (*Angiospermae*): 44 ოჯახის, 116 გვარის 206 სახეობა. ორლებნიანების (*Dicotyledones*): 35 ოჯახის, 56 გვარის 124 სახეობა, ერთლებნიანების (*Monocotyledone*): 9 ოჯახის, 60 გვარის 82 სახეობა. სულ: 57 ოჯახის, 133 გვარის 230 სახეობისა და სახესხვაობის მცენარე.

ა) გლობალური წითელი ნუსხის მცენარეები: ტორფნარზე ხარობს მსოფლიო გლობალური წითელი ნუსხის სახეობები: ჯადვარი (*Spiranthes amoena*), წყლის სამყურა (*Menyanthes trifoliata*), თეთრი რინხოსპორა (*Rhynchospora alba*), სამეფო გვიმრა (*Osmunda regalis*), ხერხა (*Cladum mariscus*), მედვედევის რამფიკარპა (*Rhamphicarpa medwedewii*). ბუნებრივ მტკნარწყლიან ტბორებში იზრდება: ბუშტოსანა (*Utricularia minor*), არხებში გვხვდება ყვითელი დუმფარა (*Nuphar lutea*);

ბ) საქართველოს წითელი ნუსხის მცენარეები: საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობებიდან ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებზე იზრდება ჰართვისის მუხა (*Quercus hartwissiana*), რომელიც ასევე კავკასიის წითელ ნუსხაშია შეტანილი;

გ) ენდემური მცენარეები: ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებზე ენდემური სახეობებიდან იზრდება: კავკასიის ენდემი -კავკასიის რინხოსპორა (*Rhynchospora caucasica*) და კოლხური დუმფარა (*Nymphaea colchica*);

დ) რელიქტური ფლორა: გამომდინარე იქედან, რომ სფაგნუმიანი ტორფნარები რელიქტურია, რელიქტურია აქ გავრცელებული ფლორის სახეობებიც როგორიცაა: მწერიჭამია დროზერა (*Drosera rotundifolia*), ჩრდილოეთის ისლი (*Molinia litoralis*), თეთრი რინხოსპორა (*Rhynchospora alba*), სამეფო გვიმრა (*Osmunda regalis*), წყლის სამყურა (*Menyanthes trifoliata*), მანანა ჩვეულებრივი (*Calluna vulgaris*), ხერხა (*Cladium mariscus*), აუსტინის სფაგნუმი (*Sphagnum austinii*), ტიხრებიანი სფაგნუმი (*Sphagnum papillosum*), წითელი სფაგნუმი (*Sphagnum rubellum*), ჭაობის სფაგნუმი (*Sphagnum palustre*), ჯადვარი (*Spiranthes amoena*), პონტოს შქერი (*Rhododendron ponticum*), იელი (*Rhododendron luteum*), მოცვი (*Vaccinium arctostaphyllum*), ისლი (*Carex lasiocarpa*).

4. ფაუნა: ფრინველები. ქობულეთის დაცული ტერიტორიები, როგორც რამსარის საერთაშორისო კონვენციის ჭარბტენიანი ტერიტორია, მდიდარია მოზუდარი, მიგრირებადი და გადამფრენი ფრინველებით. შემოდგომასა და გაზაფხულზე აქ უამრავი ფრინველის ნახვა შეიძლება. ასევე წყალმცურავი ფრინველების ის წარმომადგენლები, რომელთა საბინადრო გარემოს წარმოადგენს არხებისა და ტბორების პირას წარმოდგენილი ჭარბტენიანი მაღალბალახეულობა, ესენია: სხვადასხვა სახეობის იხვები, ბატები და სხვა. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მიმდებარე ტყეები თავშესაფარს წარმოადგენს ღამის ფრინველებისათვის, როგორიცაა ჭაობის ბუ (ბაიყუმი) (*Asio flammeus*). აქ ბინადრობს ჭაობის ძელქორი. აღრიცხულია 276 სახეობის მოზუდარი, მიგრირებადი და წყალმცურავი ფრინველი.

დაცული ტერიტორიის მცირე ზომა და დასახლებული ტერიტორიების შუაგულში არსებობა გამორიცხავს ფაუნის სახეობების დიდ მრავალფეროვნებას. ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებზე აღრიცხულია ძუძუმწოვრების 10 სახეობა. არხების და მდინარეების პირას ბინადრობს გლობალური წითელი ნუსხის სახეობა – წავი (*Lutra lutra*). მღრღნელებიდან გვხვდება: რუხი ვირთაგვა (*Rattus norvegicus*), დედოფალა (*Mustela nivalis*). აღრიცხულია ამფიბიების 5 სახეობა. მათ შორის: ჩვეულებრივი გომბემო (*Bufo bufo*), მწვანე გომბემო (*Bufo viridis*), ქობულეთის აღკვეთილის სახეშეცვლილ მეორად ჭარბტენიან მდელოზე არსებულ ტბორებში ბინადრობს ჩვეულებრივი ტრიტონი (*Lissotriton vulgaris*) და მცირეაზიური ტრიტონი (*Ommatotriton vitanus*). გვხვდება ქვეწარმავლების 10 სახეობა. მათ შორის: წყლის ანკარა (*Natrix tessellata*), მწვანე ხვლიკი (*Daverskia armeniaca*), მარდი ხვლიკი (*Lacerta agilis*), ნაპირებთან ბინადრობს ჭაობის კუ (*Emys orbicularis*). თევზებიდან არხებსა და მდინარეებში

გვხვდება 8 სახეობის თევზი. ყველაზე მეტად გავრცელებული სახეობაა: ქარიყლაპია (*Esox lucius*). მიმდებარე ჭარბტენიან გარემოში მრავლადაა სამედიცინო წურბელა (*Hirudo medicinalis*). უხერხემლო ცხოველებიდან ლიტერატურული მონაცემებით აღრიცხულია 333 სახეობა. მათ შორის: რბილტანიანების 20 სახეობა, ფოთოლმჭამიების 18 სახეობა, ცხვირგძელების 5 სახეობა, ირემა ხოჭოების 1 სახეობა, ულვამფირფიტოვანი ხოჭოების 14 სახეობა, სიფრიფანაფრთიანების რიგის 11 ოჯახის 33 სახეობა, რიგი რუისელების 23 ოჯახის 224 სახეობა. შესწავლილია მიკობიოტა სფაგნუმის სახეობებში და იგი წარმოდგენილია სამი ოჯახის 11 სახეობით.

ა) გლობალური წითელი ნუსხის სახეობები: ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებზე 6 სახეობის ფრინველი გლობალურად მოწყვლადია: ქოჩორა ვარხვი (*Pelecanus crispus*), ბეჟობის არწივი (*Aquila heliaca*), თეთრთვალა იხვი (*Oxyura leucocephala*), პატარა ღერღეტი (*Anser erythropus*), მარმარილოსებრი იხვი (*Marmaronetta angustirostris Menetries*), დალდა (*Crex crex*); ძუძუმწოვრებიდან: წავი (*Lutra lutra*).

ამფიბიებიდან: ჩვეულებრივი ტრიტონი (*Triturus vulgaris*)(*Lissotriton vulgaris*), მცირეაზიური ტრიტონი (*Triturus vitatus*)(*Ommatotriton vitatus*);

ბ) საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობები: ფრინველებიდან საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობებია: მურტალა (*Podiceps grisegaena*), ფასკუნჯი (*Neophron percnopterus*), ველის კაკაჩა (*Buteo Buteo rufinus*), გარიელი (*Melanita fusca*), ყარყატი (*Ciconia nigra*), ლაკლაკი (*Ciconia ciconia*).

მუხლი 16. მიწათსარგებლობა

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების საზღვრებს შიგნით არსებული მიწები სახელმწიფოს საკუთრებაა. ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებზე მიწათსარგებლობის ფორმები რეგულირდება მოქმედი კანონმდებლობით.

მუხლი 17. დაცული ტერიტორიის მნიშვნელობა მეცნიერებისა და განათლებისათვის

პირველი სამეცნიერო კვლევები „ისპანი 1“ და „ისპანი 2“ ტორფნარებზე ბოტანიკური და გეოლოგიური მიმართულებით ფლეროვისა და დოქტუროვსკის მიერ 1936 წელს განხორციელდა. ისპანის ტორფნარები, როგორც რამსარ საიტი (1997 წლიდან) და მსოფლიო უნიკალური ჰიდროლოგიური რეჟიმის მქონე პერკოლაციური ტიპის (1999 წლიდან) ტორფნარები სამეცნიერო კვლევების უშრეტ წყაროს წარმოადგენს. განსაკუთრებულია დაინტერესება რამსარის კონვენციის, ვეტლენდს ინტერნაციონალის (Wetlands International), მსოფლიო ტორფნარების კონსერვაციის საერთაშორისო ჯგუფის (IMCG), მსოფლიო ტორფნარების საზოგადოების (IPS) და კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის წარმომადგენლებისათვის. „ისპანი 2“, როგორც მსოფლიო უნიკალური ჰიდროლოგიური რეჟიმის მქონე ეკოსისტემა, მნიშვნელოვანი სამეცნიერო ობიექტია ჰიდროლოგიური კვლევებისათვის. ისპანის ტორფნარები, როგორც რელიქტური (კაინოზოური) ფლორისა და ფაუნის თავშესაფარი, განსაკუთრებულ კვლევის ობიექტს წარმოადგენს ზოოლოგების, ბოტანიკოსების, პალინოლოგების და კლიმატოლოგებისათვის; ისპანის ტორფნარები აქ აღმოჩენილი ბრინჯაოს ხანის ისპანის ნამოსახლარის გამო საინტერესო საკვლევო ობიექტია არქეოლოგების, გეოლოგებისა და ისტორიკოსებისთვის. როგორც მიგრირებადი, მოზუდარი, წყალმცურავი და გადამფრენი ფრინველებისთვის მნიშვნელოვანი ჭარბტენიანი ჰაბიტატი, განსაკუთრებულია ორნითოლოგიური კვლევებისთვის. ისპანის ტორფნარებისთვის დამახასიათებელი გაუხრწნელი ტორფი და სფაგნუმის სახეობები სამეცნიერო კვლევების ობიექტს წარმოადგენს ფარმაცევტებისა და მედიცინის სხვადასხვა სფეროს

მეცნიერებისთვის. ისპანის სფაგუმთან ტორფნარებზე შესაძლებელია ისეთი სამეცნიერო კვლევების განხორციელება, რომელთა შედეგები საფუძვლად დაედება კომბინირებული, სოციალური და ეკოლოგიური პროექტების განხორციელებას.

მუხლი 18. სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები

ქობულეთის მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის ძირითადი დამსაქმებელი არის გამგეობა, სასტუმროები და საბანკო სექტორი; სამრეწველო ინფრასტრუქტურა ნაკლებად არის განვითარებული. სამრეწველო ობიექტებიდან ფუნქციონირებს მხოლოდ ჩაის, საკონსერვო და სხვა მცირე საწარმოები; მაგრამ აღნიშნული ვერ უზრუნველყოფს ადგილობრივი მოსახლეობის შემოსავლების ზრდას. მოსახლეობის ძირითად შემოსავლის წყაროს სასტუმროებისა და დამსვენებლებზე ბინების გაქირავებიდან მიღებული შემოსავალი წარმოადგენს. ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებს მოსახლეობა ორი მხრიდან: დასავლეთით ქობულეთიდან და ჩრდილო-აღმოსავლეთით სოფ. ოჩხამურიდან ესაზღვრება. იაპონიის მთავრობის გრანტის „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების მიმდებარე მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების“ ფარგლებში ქობულეთის დაცული ტერიტორიის მოსაზღვრე 45 ოჯახი უზრუნველყოფილი იქნა ბუნებრივი აირით, კეთილ მოეწყო ქუჩა და ტროტუარები, გაკეთდა განათება ქუჩებში, გაიზარდა მათ საოჯახო სასტუმროებში ტურისტების რაოდენობა და შესაბამისად გაუმჯობესდა მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა.

მუხლი 19. ისტორიულ-კულტურული ღირებულება

არქეოლოგიურ აღმოჩენებზე დაყრდნობით ქობულეთი – ფიჭვნარის ტერიტორია ერთ-ერთ უძველეს ნამოსახლარად ითვლება. ტერიტორიაზე სხვადასხვა პერიოდის სამოსახლოები დაახლოებით 100 ჰა ფართობზეა აღმოჩენილი. ყველაზე ძველი, ადრე ბრინჯაოს ხანის (ძვ.წ. III-II ათასწლეულები) დასახლება გათხრილია „ისპანის“ ტერიტორიაზე (ზღვის ნაპირიდან დაახლ 3 კმ). ადრე ბრინჯაოს ხანის „ისპანის“ ტორფქვეშა ნამოსახლარი (ძვ. წ. III ათასწლეულის ბოლო – ძვ.წ. II ათასწლეულის პირველი ნახევარი) 2 მ სისქის ტორფის ფენითაა დაფარული. 1974-1975 წწ. აქ გავლებულ სადაზვერვო თხრილებს უაღრესად საყურადღებო აღმოჩენები მოჰყვა. ქობულეთის აღკვეთილის სამხრეთით სადრენაჟე არხის გათხრისას იქნა აღმოჩენილი „ისპანის“ ნამოსახლარი. დღეისათვის ის უძველეს სამიწათმოქმედო კულტურის ძეგლს წარმოადგენს კოლხეთში. აქ ნაპოვნია ორი სხვადასხვა პერიოდის უძველესი ჯარგვალური და ხიმინჯებიანი ძეგურ ნაგებობათა ნაშთები. ნამოსახლარების გათხრისას ნაპოვნია ხის შენობათა ნაშთები, თიხის ჭურჭლები, ლითონის წარმოებასთან დაკავშირებული საგნები: საქმენი მილები, ტიგელები, ყალიბის ფრაგმენტები, ხისგან დამზადებული ცულის მოდელი, კაჟისა და ობსიდიანის იარაღები, თიხის ქანდაკებები, ფლორისა და ფაუნის ნიმუშები. მოსახლეობის ძირითად საქმიანობას წარმოადგენდა მიწათმოქმედება, მესაქონლეობა, ლითონის დამუშავება, მეთუნეობა და ნადირობა. ადგილის დაჭაობების გამო, გვიანი ბრინჯაოს ხანიდან დასახლებამ მდინარეების ჩოლოქისა და ოჩხამურის სანაპიროებზე გადმოინაცვლა (ზღვის ნაპირიდან დაახლ. 1 კმ). აქ იგი ელინისტური პერიოდის ჩათვლით არსებობდა. შუა ბრინჯაოს ხანიდან კოლხეთის დაბლობზე იქმნება დასახლებათა ახალი ტიპი – ხელოვნურად მოზვინულ ბორცვებზე შენდება ხის ძეგური ნაგებობანი, რომლებსაც ირგვლივ თავდაცვითი თხრილი აკრავს. ბორცვების ორი ტიპი გამოიყოფა: ერთდროულად მოზვინული და კულტურული ფენების თანდათანობითი დაღეჭვის შედეგად წარმოქმნილი, რომლებიც ადამიანთა ცხოვრების სხვადასხვა ეტაპს ასახავს. ტორფიანი ნიადაგის წყალობით ჩვენამდე მოღწეულია ხის არქიტექტურის ნიმუშები, უძველესი ფლორის, ფაუნისა და ოსტეოლოგიური მასალები,

ადამიანის სამეურნეო საქმიანობის (მიწათმოქმედება, მესაქონლეობა, მეთევზეობა, ნადირობა) ამსახველი არტეფაქტები (ხორბლეულისა და ღომის მარცვლები, ხის სახვნელი, დელფინის ძვლები, ბადის საწაფები).

მუხლი 20. ეკოტურისტული ღირებულება

ტერიტორიის ეკოტურისტულ პოტენციალს განსაზღვრავს მიმზიდველი ბუნებრივი გარემო, ველური ბუნება, ზღვის და მთის ლანდშაფტები, ტორფნარები, გადამფრენი ფრინველები, მდიდარი ისტორიული და კულტურული ღირებულებები.

ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებს, როგორც ფრინველთა მიგრაციის მნიშვნელოვან ძირითად საჰაერო გზას და საერთაშორისო ღირებულების რამსარის კონვენციით დაცულ უბანს, უდიდესი პოტენციალი გააჩნია ორნითოლოგების, ფრინველებზე დაკვირვების მოყვარულთა მოსაზიდად. აჭარის რეგიონში ფრინველებზე დაკვირვების ტურიზმი ერთ-ერთ პრიორიტეტულ ტურისტულ მიმართულებად ითვლება. ქობულეთი მსოფლიოში მესამე, გადამფრენი მტაცებელი ფრინველების მიგრირების ყველაზე ვიწრო დერეფანია. ამ სამიგრაციო დერეფანში შემოდგომაზე ყოველწლიურად აღირიცხება მილიონზე მეტი გადამფრენი ფრინველი. რეგიონში 2012 წლიდან ყოველწლიურად იმართება ფრინველებზე დაკვირვების ფესტივალი, 1000-ზე მეტი პროფესიონალი დამკვირვებელი და ტურისტი სტუმრობს აჭარას შემოდგომით. შესაძლებელია ფესტივალის სტუმრებისთვის ისპანის შეთავაზება წყლის ფრინველებზე დაკვირვების ერთ-ერთ დამატებით ლოკაციად. „კოლხეთის ტორფნარები და ტყეები“ UNESCO-ს მიერ განიხილება, როგორც მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის უბანი. მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის უბნის დაარსება კიდევ უფრო შეუწყობს ხელს ეკოტურიზმის განვითარებას. ტერიტორიის ეკოტურისტული პოტენციალის გამდიდრებას ხელს უწყობს მეორე რამსარ საიტთან – კოლხეთის ეროვნული პარკთან და ადრე ბრინჯაოს ხანის მნიშვნელოვან არქეოლოგიურ ძეგლთან „ნამჭედურსა“ და „ფიჭვნართან“ სიახლოვე. ახლოსაა ასევე კინტრიშის დაცული ტერიტორიები, მტირალას ეროვნული პარკი და მაჭახელას ეროვნული პარკი; ტერიტორიას დამატებით ტურისტულ ღირებულებას სძენს, ერთი მხრივ, თავისი უნიკალურობა, მეორე მხრივ, მდებარეობა საქართველოს ტურისტებისთვის ერთ-ერთ მიმზიდველ რეგიონში. დაცული ტერიტორია მდებარეობს ქალაქში და მოწესრიგებული აქვს მისასვლელი საგზაო ინფრასტრუქტურა. ზღვაზე ჩამოსულ ტურისტს საშუალება ეძლევა მოინახულოს სანაპიროდან სულ რაღაც ორასიოდე მეტრში მდებარე მსოფლიო უნიკალური „ისპანის“ სფაგნუმიანი ტორფნარები. ქობულეთის დაცულ ტერიტორიას აქვს კომბინირებული ტურისტული პროდუქტის შეთავაზების შესაძლებლობა, რაც გულისხმობს ეკოტურისტულ მარშრუტზე დამატებითი სერვისების შეთავაზებას, როგორცაა კულინარია – ქობულეთური სამზარეულო და ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტები. ამრიგად, ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებს ეკოტურიზმის, ფრინველებზე დაკვირვების, კულტურული, საგანმანათლებლო, სამეცნიერო – კვლევითი ტურიზმის განვითარების დიდი პოტენციალი გააჩნია.

მუხლი 21. ეკოგანათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა

ქობულეთის ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის ქ. ქობულეთთან სიახლოვე და მის გარშემო დასახლებული პუნქტების არსებობა საზოგადოებაში გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების უნიკალურ შესაძლებლობებს იძლევა (კანონმდებლობით დადგენილი წესების ფარგლებში). ასეთი ადგილმდებარეობა განსაკუთრებით ხელსაყრელ პირობებს ქმნის სხვადასხვა მიზნობრივი ჯგუფისთვის, მათ შორის: სკოლის მოსწავლეებისა და სტუდენტებისთვის ლექცია სემინარების და სხვა სახის პრაქტიკების განხორციელებისა და

ბუნებაში ქცევის წესების შესასწავლად. ერთმანეთის გვერდიგვერდ მდებარე, მსოფლიოში ყველაზე მეტად ხელუხლებელი ეკოსისტემა „ისპანი 2“ და იქვე დეგრადირებული მეორადი მდელოები, საუკეთესო მაგალითია იმის საჩვენებლად, თუ რა ზიანი შეიძლება მიაყენოს გარემოს ანთროპოგენურმა ზემოქმედებამ. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მართვასა და განვითარებაში ადგილობრივი მოსახლეობის სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფის მონაწილეობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

მუხლი 22. ეკოსისტემური სერვისები

1. მომმარაგებელი სერვისები. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ჭარბტენიანი ჰაბიტატების მომმარაგებელ სერვისებს წარმოადგენს: საკვები და სასმელი რესურსები (წყალი, მცენარე, კენკრა, თევზი, ფრინველი და სხვ.) ადამიანისა და ცხოველებისათვის. ასევე სამკურნალო დანიშნულების მქონე გენეტიკური რესურსები.

2. მარეგულირებელი სერვისები. მარეგულირებელ სერვისებს წარმოადგენს: კლიმატისა და ჰიდროლოგიური რეჟიმის რეგულაცია, ბუნებრივი საფრთხეების (დატბორვა) თავიდან აცილება, წყლის გამწმენდი ფუნქცია და ნარჩენების რეგულირება. „ისპანის“ ტორფნარების ამ გარემოსდაცვით სერვისებს ქობულეთისათვის განსაკუთრებული გარემოსდაცვითი ღირებულებები გააჩნიათ.

ა) ტორფნარებს, იმ უნიკალური თვისების გამო, რომელიც გამოიხატება ნახშირბადის აკუმულაციაში, უდიდესი როლი ენიჭება, როგორც კლიმატის ცვლილების შემარბილებელ ეკოსისტემებს. ტორფნარების კონსერვაცია ეკონომიკურად ეფექტურია სათბური გაზების ემისიის შესამცირებლად. გამოთვლილია, რომ ბუნებრივი სახით ტორფნარების კონსერვაცია და აღდგენა შეამცირებს ოთხიდან 1.5 ტონამდე ნახშირორჟანგის ემისიას წელიწადში ჰექტარზე. რამსარის კონვენცია ხაზგასმით აღიარებს ტორფნარების მნიშვნელობას სათბური გაზების რეგულაციაში. რამსარის კონვენციით დაცული საერთაშორისო ღირებულების მქონე ჭარბტენიანი ჰაბიტატების საუკეთესო მენეჯმენტი მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს სათბური გაზების რეგულაციაში;

ბ) ტორფნარებში დაგროვილი წყლის დიდი რაოდენობა ქობულეთის კლიმატის დაბალანსებას ახდენს. თბილ და მშრალ ამინდებში წყლის მუდმივი აორთქლების (ევაპოტრანსპირაციის) გამო ერთგვარ გამაგრილებელ მოწყობილობებს წარმოადგენენ. კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციამ და აგრო კულტურისა და სურსათის საერთაშორისო ორგანიზაციამ (FAO) აღიარა დრენირებული ტორფნარების აღდგენა და დატბორვასთან ადაპტირებული სოფლის მეურნეობის განვითარების აუცილებლობა. დრენირებული ტორფნარების აღდგენა კი ხელს შეუწყობს სათბური გაზების ემისიის შემცირებას ატმოსფეროში;

გ) ტორფნარების კლიმატის მარეგულირებელი ფუნქცია დამოკიდებულია მიწათსარგებლობაზე, როგორცაა დრენაჟი და სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობები, რომლებიც პირდაპირ ზემოქმედებენ ნახშირბადის ბალანსსა და ემისიაზე. ტორფნარების მიმდებარე ტერიტორიების მიწათსარგებლობა და კლიმატი მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ტორფნარებზე და მათ ნაირსახეობაზე. გასულ საუკუნეში ტორფის მოპოვებამ და ტყეების გაჩეხვამ უარყოფითად იმოქმედა რეგიონის ეკონომიკასა და კლიმატზე;

დ) ბუნებრივი სახით შემონახულ ტორფნარს, ტორფისათვის დამახასიათებელი ფაშარი ღრუბლისებრი აგებულებისა და გაბატონებული სფაგნუმის სახეობების გამო წყლის დიდი რაოდენობით შეწოვის და შენახვის უნარი აქვს. სფაგნუმის სახეობებს თავის წონასთან შედარებით 25-ჯერ მეტი რაოდენობის წყლის შეწოვის უნარი გააჩნიათ. ქობულეთში მაშინ, როცა დღე-ღამის განმავლობაში 100 მმ-ზე მეტი ნალექი მოდის, „ისპანი 2“-ის სფაგნუმის

გუმბათს 25 სმ და მეტი წამოწევის და წყლის ჭარბი რაოდენობის შეწოვის უნარი გააჩნია. წყლის გაცემა კი ხდება თანდათანობით ტორფის ზედა ფენების ზეწოლის შედეგად, რაც წყლის რეზერვუარის ეფექტს იძლევა. ამ თვისებიდან გამომდინარე, ტორფნარებს უდიდესი როლი მიუძღვით ჰიდროლოგიური რეჟიმის რეგულაციაში და მიმდებარე ტერიტორიების დატბორვისგან თავიდან აცილებაში. ამ შემთხვევაში წყალშემაკავებელი ფუნქცია აკისრიათ;

ე) საკვები ნივთიერებების (ბიოგენების) ბალანსი. ტორფნარები არა მარტო ჰიდროლოგიური რეჟიმის რეგულაციას ახდენენ, არამედ მოქმედებენ წყლის ხარისხზეც. მათ შესწევთ უნარი როგორც ზედაპირული, ისე გრუნტის წყლებიდან შეისრუტონ ჭარბი საკვები ნივთიერებები და დამაჭუჭყიანებლები, შეინახონ და მუდმივად განათავსონ ისინი ტორფის ფენებში. ეს ნივთიერებები გროვდება ტორფის დანალექ მზარდ ფენებში, არა მარტო ნახშირბადის, არამედ სხვა საკვები ნივთიერებების სახით, როგორიცაა აზოტისა და ფოსფორის ნაერთები, მიკროელემენტები, ტყვია, მანგანუმი, მარგანეცი და სხვა. ამ ბუნებრივი თვისებების გამო ტორფნარები არამარტო არეგულირებენ საკვები ნივთიერებების ბალანსს, არამედ უზრუნველყოფენ წყლის ხარისხის სისუფთავს. ამით ისინი შესანიშნავ ფილტრატორებს წარმოადგენენ. ამიტომ მას „ლანდშაფტის თირკმლებს“ უწოდებენ. დამაბინძურებლებს იტოვებენ ტორფის ფენებში და სუფთა წყალი ჩაედინება ზღვაში, ტბებში და მდინარეებში.

3. ჰაბიტატის სერვისები. ველური სახით შემორჩენილი ისპანის ტორფნარები აყალიბებენ განსაკუთრებულ სერვისებს, რომელიც გულისხმობს პერკოლაციური ტიპის სფაგნუმიანი ტორფნარების მოვლას, დაცვას და შენარჩუნებას, რაც თავის მხრივ განაპირობებს აქ გავრცელებული სფაგნუმის სახეობების და გლობალური სტატუსის მქონე მცენარეების კონსერვაციას. კვლევებმა აჩვენა, თუ როგორი უარყოფითი ზეგავლენა იქონია მე-20 საუკუნეში „ისპანი 2“-ის ჩრდილოეთით ფართობებზე განვითარებულმა ინტენსიურმა სოფლის მეურნეობამ ნაკრძალზე და მის შემადგენელ მცენარეულ საფარზე. გაიზარდა ნუტრიენტებით დატვირთვა. ადგილი აქვს სფაგნუმის იშვიათი სახეობის – *Sphagnum austinii* მნიშვნელოვან შემცირებას და მის ჩანაცვლებას სფაგნუმის უფრო გავრცელებული სახეობებით.

4. კულტურული სერვისები. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების კულტურულ სერვისებს წარმოადგენს არამატერიალური ღირებულებები, ეკოტურიზმი, ეკოგანათლება, სამეცნიერო ტურიზმი და სხვა.

თავი III

გრძელვადიანი მიზნები

მუხლი 23. პერკოლაციური ტიპის ტორფნარისა და მიმდებარე ჭარბტენიანი ჰაბიტატებისათვის დამახასიათებელი ეკოსისტემური სერვისების შენარჩუნებასთან დაკავშირებული მიზნები

- ა) ქობულეთის დაცული ტერიტორიები – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და ქობულეთის აღკვეთილი ბუნებრივად, ადამიანის უმნიშვნელო ჩარევით ვითარდება;
- ბ) წლების წინ დარღვეული ჰიდროლოგიური რეჟიმი და დეგრადირებული ჰაბიტატები – ტყე და ტორფნარი აღდგენილია და მიახლოებულია მათ ბუნებრივ მდგომარეობასთან;
- გ) შენარჩუნებული და მკაცრად დაცული ქობულეთის ჭარბტენიანი ჰაბიტატებისათვის დამახასიათებელი ყველა ეკოსისტემური სერვისი (იხ. მუხლი ეკოსისტემური სერვისები).

მუხლი 24. ჰაბიტატების, ფლორისა და ფაუნის ბიომრავალფეროვნების დაცვასა და შენარჩუნებასთან დაკავშირებული მიზნები

- ა) ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის უბანია;
- ბ) სფაგნუმიანი ტორფნარები და რელიქტური ტყეები ფლორისა და ფაუნის გლობალური სტატუსის მქონე, კავკასიის და საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობებით მკაცრად არის დაცული და შენარჩუნებული;
- გ) ქობულეთის დაცული ტერიტორიები კოლხეთის ეროვნულ პარკთან ერთად ქმნის რამსარის კონვენციით დაცული ტერიტორიების ერთიან ქსელს.

მუხლი 25. სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებასთან დაკავშირებული მიზნები

- ა) ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და ქობულეთის აღკვეთილი ქობულეთის ეკონომიკის შემადგენელი ნაწილია;
- ბ) ადგილობრივი მოსახლეობა აცნობიერებს დაცული ტერიტორიების ჭარბტენიან ჰაბიტატებთან დაკავშირებულ ყველა ეკოსისტემურ სერვისს;
- გ) განვითარებულია დატბორვასთან ადაპტირებული სოფლის მეურნეობა და მიმდინარეობს კომბინირებული – კონსერვაციული, სოციალური და ეკონომიკური პროექტები.

მუხლი 26. ეკოგანათლებასა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებასთან დაკავშირებული მიზნები

- ა) ქობულეთის დაცული ტერიტორიები დღევანდელი და მომავალი თაობებისათვის მნიშვნელოვან ეკოსაგანმანათლებლო კერას წარმოადგენს;
- ბ) მჭიდრო თანამშრომლობაა დამყარებულია განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს, ეროვნულ და საერთაშორისო საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან;
- გ) ადგილობრივი მოსახლეობა აცნობიერებს დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობას, გაზრდილია პასუხისმგებლობა და შეცვლილია დამოკიდებულება, თავად ზრუნავს ბიომრავალფეროვნების დაცვა-შენარჩუნებაზე.

მუხლი 27. მეცნიერებასა და განათლებასთან დაკავშირებული მიზნები

- ა) მჭიდრო თანამშრომლობაა დამყარებული ეროვნულ და საერთაშორისო სამეცნიერო დაწესებულებებთან და უმაღლეს სასწავლებლებთან;
- ბ) როგორც სამეცნიერო კვლევების უშრეტი წყარო – „ისპანის“ ტორფნარები, კვლავ რჩება ქართველი და უცხოელი მეცნიერების სხვადასხვა მიმართულებით კვლევის ობიექტი;
- გ) შექმნილია ბიომრავალფეროვნების და სამეცნიერო კვლევების მონაცემთა ბაზა.
- დ) საკვანძო და ქოლგა სახეობებზე მონიტორინგი თანამედროვე მეთოდებით უწყვეტად მიმდინარეობს.

მუხლი 28. ეკოტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული მიზნები

- ა) ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებზე შექმნილია მაღალი სტანდარტების სავლე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა;
- ბ) ვიზიტორებისთვის უზრუნველყოფილია სუფთა და უსაფრთხო გარემო;
- გ) წარმატებით ვითარდება ბუნების დაცვაზე ორიენტირებული მდგრადი ტურიზმი;
- დ) დაცული ტერიტორია ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს, როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, ასევე დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციისთვის.
- ე) მჭიდრო თანამშრომლობაა დამყარებული ტურიზმის სექტორში ჩართულ ორგანიზაციებთან.

მუხლი 29. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის განვითარებასთან დაკავშირებული მიზნები

ა) ადმინისტრაცია უზრუნველყოფილია კვალიფიციური პერსონალით, ფინანსური და ტექნიკური რესურსით, რაც საშუალებას იძლევა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ეფექტური მართვისთვის;

ბ) ტერიტორიულ ადმინისტრაციასა და ქობულეთის მუნიციპალიტეტის მერიას შორის მიღწეულია მჭიდრო თანამშრომლობა, რაც ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიების თანამმართველობაში დაინტერესებული მხარეების ჩართულობას, ეფექტურ მმართველობას და მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობისა და დაცული ტერიტორიების ჰარმონიულ თანაარსებობას.

თავი IV

სიტუაციური ანალიზი

მუხლი 30. ბუნებრივი რესურსების დაცვა

გამომდინარე იქედან, რომ დაცულ ტერიტორიაზე ტყით დაფარული ფართობი ცოტაა, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობაც, შესაბამისად, უმნიშვნელო და მცირედ საზიანოა მოსახლეობის მხრიდან. დაცული ტერიტორიები უფრო მეტ და პირდაპირ ზემოქმედებას განიცდიან მომიჯნავე ტერიტორიაზე მიმდინარე პროექტებიდან.

ა) „ისპანი 2“ ტორფნარის ჩრდილო, ჩრდილო-დასავლეთ და აღმოსავლეთ მოსაზღვრე ტერიტორიაზე ტყის გაჩეხვისა და სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოების შედეგად დეგრადაცია და მოდიფიკაცია განიცადა ტორფნარმა და ჩამოყალიბდა მეორადი მდელოები. მდელოებზე გაბატონებულია ინვაზიური სახეობები. განსაკუთრებული მონოპოლია შექმნეს აღმოსავლეთ-აზიურმა ინვაზიურმა სახეობებმა – თუმბერგის მატიტელამ, ამბროზიამ და ევლალიამ;

ბ) შეცვლილი ჭარბტენიანი გარემოს გამო ჰართვისის მუხის ბუნებრივი განახლება აღარ მიმდინარეობს;

გ) კოკისპირული წვიმებისას ხშირი მოვლენაა სფაგნუმის ტორფნარების მიმდებარე ქობულეთის ალკვეთილის დასავლეთი ტერიტორიების დატბორვა, რომელსაც თან ახლავს ე.წ. „სმეკალოვკის“ არხის მიმდებარე ადგილობრივი მოსახლეობის ეზოსა და კარმიდამოს დატბორვაც. იტბორება ასევე ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის აღმოსავლეთით დაბა ოჩხამურის სავარგულები. წყალმოვარდნებისა და დატბორვის მიზეზს ფერდობებზე და სფაგნუმის ტორფნარების მიმდებარე გაჩეხილი ტყეები და საბჭოთა პერიოდში გაყვანილი სადრენაჟე არხები წარმოადგენს. ბოლო 5 წლის მონაცემების მიხედვით ძლიერი დატბორვა დაფიქსირდა: 2011 წელს – გაზაფხულზე (აპრილი) და შემოდგომით (სექტემბერი – ოქტომბერი), ასევე დეკემბრის თვეში; 2012 წელს მხოლოდ გაზაფხულზე (თებერვალი და მარტი); 2013 წელს კი გაზაფხულსა (თებერვალი, მარტი, აპრილი), ზაფხულსა (ივლისი, აგვისტო) და შემოდგომით (სექტემბერი და ოქტომბერი); 2014 წელს ზაფხულსა (ივნისი) და შემოდგომით (სექტემბერი და ნოემბერი); 2015 წელს გაზაფხულსა (აპრილი), ზაფხულსა (აგვისტო), შემოდგომასა (ოქტომბერი) და ზამთარში (დეკემბერი); 2016 წელს ძლიერი დატბორვა არ დაფიქსირებულა, 2017 წელს კი ტერიტორიები შემოდგომით, სექტემბერ-ოქტომბერში დაიტბორა;

დ) ალკვეთილის შესასვლელში საყოფაცხოვრებო ნარჩენებითა და კანალიზაციით დაბინძურებული „სმეკალოვკის არხი“ საფრთხეს უქმნის ბიომრავალფეროვნებას;

ე) საფრთხეს წარმოადგენს მდინარე ტოგონაში (რომელიც ნაკრძალის ბუნებრივ საზღვარს წარმოადგენს) ჩამდინარე დაბა ოჩხამურის საერთო საცხოვრებლების კანალიზაცია;

ვ) საქონლის მუდმივი და დაურეგულირებელი მოვება ასევე საფრთხეს უქმნის ბიომრავალფეროვნებას;

ზ) იშვიათად ადგილი აქვს უკანონო ნადირობასა და ხე-ტყის ჭრას;

თ) ზამთარსა და ადრე გაზაფხულზე ხშირი მოვლენაა ხანძრები სფაგნუმიან ტორფნარზე. ხანძრის გამომწვევი ძირითადი მიზეზი მოსახლეობის დაუდევრობაა;

ი) საკონსერვო ქარხნიდან „სმეკალოვკის არხში“ ჩამავალი ციტრუსების ნარჩენები უარყოფით ზეგავლენას ახდენს დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნებაზე, განსაკუთრებით კი წყლის ბინადარ ცხოველებზე;

კ) „ისპანი 2“-ის პირველადი დაზიანება აიხსნება მისი სიმცირით, ის პატარაა, რის გამოც ძნელია მისი დაცვა მიმდებარე ტერიტორიების ზემოქმედებისაგან, რაც ქმნის კონფლიქტურ სიტუაციებს დაცულ ტერიტორიასა და მოსახლეობას შორის. მოსახლეობას, რომელსაც არა აქვს გაცნობიერებული ეკოსისტემური სერვისი, სურს გამოიყენოს ასათვისებელი ტერიტორიები. ეს ეხება დაბა ოჩხამურის მოსახლეობას. ოჩხამურის ტერიტორიების ზოგიერთი ადგილი ზღვის დონიდან 0.7 მ-ით დაბლა მდებარეობს, სწორედ ესაა მიზეზი ამ ტერიტორიების პერიოდული დატბორვისა.

ლ) არ არსებობს დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ დაგეგმილ და მიმდინარე პროცესებზე ადმინისტრაციის მხრიდან კონტროლის მექანიზმი. სწორედ ამის გამო, მიუხედავად ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის საუკეთესო მენეჯმენტისა, სახელმწიფო ნაკრძალის მიმდებარედ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიზნით სადრენაჟე არხის დაღრმავება / გაფართოებამ დიდი ზიანი მიაყენა ნაკრძალს. ნაკრძალის ჩრდილოეთით პირდაპირ საზღვარზეა სასოფლო-სამეურნეო სადრენაჟე სისტემა, აღმოსავლეთი ნაწილი კი დასერილია ძველი სადრენაჟე არხებით. აღნიშნული სადრენაჟე სისტემებით წყალი ნაკრძალთან მდებარე მცირე სადრენაჟე არხში კონცენტრირდება. მდინარის დაღრმავებას თავისთავად მაშინვე მოყვა არხში ეროზია, რომელმაც ნაკრძალში რამდენიმე ადგილას „გუმბათის გარღვევა“ გამოიწვია. გუმბათის ამ გარღვევამ თავად გამოიწვია ეროზიული პროცესები და გუმბათში არსებული უმოძრაო წვიმის წყალი უკვე დიდი ფართობიდან (შესაძლოა გაცილებით მეტი, ვიდრე 100 მ) გამოედინება. ნაკრძალის გაუხრწნელი და ელასტიკური ტორფი გახდა არასტაბილური და არამდგრადი, რის შედეგადაც იგი გამოედინება სადრენაჟე არხში და შემდეგ მდ. ტოგონაში.

მ) ტორფნარში ტორფის გახრწნის პროცესი ძალიან დაბალია ტორფის ღრმა ფენებშიც კი. შედარებით მატულობს ტორფნარის განაპირას. წყლის დონის მერყეობა მცირდება ტორფნარის ნაპირიდან ცენტრისკენ. უფრო მეტიც, ერთ-ერთი მთავარი დამახასიათებელი თვისება „ისპანი 2“ ტორფნარისა მისი მაღალი რხევის უნარია (*Mooratmung*), რაც წყლის მუდმივი დონის შენარჩუნებას განაპირობებს. სწორედ ამ წყლის მუდმივ დონესაა შეგუებული ისპანის მცენარეულობა. წყლის დონის მერყეობა სხვა მცენარეულობის და შესაბამისად, სხვა ტიპის ტორფნარის ჩამოყალიბებას გამოიწვევს. ტორფი გახრწნის სხვა თვისებებით შეიძლება ხასიათდებოდეს, სხვა სახის ფორიანობა იქნება, ტორფის დაგროვების სხვა უნარი, რომელიც პირდაპირ ზემოქმედებას მოახდენს ჰიდროლოგიაზე და სულ სხვა სახის და არა უნიკალური ტიპის ტორფნარის ჩამოყალიბებას გამოიწვევს.

მუხლი 31. ეკოტურიზმი

1. დღეისათვის ქობულეთის დაცული ტერიტორიები არ წარმოადგენს რეგიონში ჩამოსული ტურისტების ან ქართველი მოგზაურებისთვის დანიშნულების პოპულარულ ადგილს. ამის ძირითადი მიზეზია არასაკმარისი ინფრასტრუქტურა და სერვისები, ასევე დაცული

ტერიტორიის ცნობადობის სიმცირე. დაცული ტერიტორიის შესახებ ინფორმაციის და რუკის მიღება ძირითადად შესაძლებელია დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციაში და აჭარის ტურისტულ საინფორმაციო ცენტრებში. ქობულეთის დაცულ ტერიტორიაზე 2006 წელს მოეწყო მცირე საველე ინფრასტრუქტურა და ამავე წელს დაიწყო დაცულმა ტერიტორიამ ვიზიტორებისთვის ტურისტული მომსახურების შეთავაზება. ტურისტული სეზონი მაისიდან – ოქტომბრამდე პერიოდს ემთხვევა. ძირითადად ადმინისტრაცია ახორციელებს საფეხმავლო სამეცნიერო-კულტურულ ტურებს. ამჟამად ადმინისტრაცია ტურისტებს სთავაზობს ღამისთევას (4 სასტუმრო ნომერი, რომელიც ადმინისტრაციის შენობაშია განლაგებული), სფაგუმის ხალიჩაზე სასიარულო თხილამურებს (20 ცალი), ჭოგრიტებს (5 ცალი) და აქვთ ტელესკოპიც, რომლის ტურისტებზე სერვისად შეთავაზება მომავალში იგეგმება. დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაცია 2006 წლიდან ახორციელებს ვიზიტორთა და შემოსავლების სტატისტიკის კვლევას. 2006-2016 წლების მონაცემებზე დაყრდნობით ქობულეთის დაცული ტერიტორიის ვიზიტორთა 80% ქართველია. ადმინისტრაციის შემოსავლების მთლიანი წილი შემოდიოდა სასტუმრო ნომრების გაქირავებით. ვიზიტორთა სტატისტიკა ასე გამოიყურება: 2015 წელს დაცულ ტერიტორიებს ესტუმრა 8737 ვიზიტორი, 2016 წელს 9175 და 2017 წელს მიუხედავად იმისა, რომ ტურისტული ინფრასტრუქტურა სრულიად ამორტიზებულია დაცული ტერიტორია 11286-მა ვიზიტორმა მოინახულა. ვიზიტორებისაგან შემოსავლების სტატისტიკა ასე გამოიყურება; 2015 წელს – 2399 ლარი, 2016 წელს – 1705 ლარი, 2017 წელს კი – 215 ლარი. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლების მიერ ყოველწლიურად ხორციელდება დაცული ტერიტორიების შესახებ საინფორმაციო მასალების გავრცელება სხვადასხვა ორგანიზაციებში, ტურისტულ სააგენტოებში, საინფორმაციო ცენტრებში და აჭარის რეგიონის სასტუმროებში. ტარდება ღონისძიებები ეკოლოგიური კალენდრის მიხედვით, რაც ასევე ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიების პოპულარიზაციას. ადმინისტრაცია ინფორმაციის გავრცელებას ახორციელებს სოციალური მედიის საშუალებითაც. დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ყოველწლიურად აწარმოებს ვიზიტორთა გამოკითხვას და კმაყოფილების დონის შესწავლას სპეციალურად შედგენილი კითხვარების საშუალებით. გამოკითხვის შედეგად, ვიზიტორების მხრიდან სახელდებოდა 4 მოთხოვნა, რომლის გამოსწორებასაც ისურვებდნენ, ესენია: საველე ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, მანიშნებელი დაფების დამონტაჟება ქალაქის ტერიტორიაზე, საპირფარეშოს მოწყობა, რეზინის ბოტებისა და საწვიმარი ლაბადების სერვისის მიღების შესაძლებლობა. სამეცნიერო ტურიზმის ხელშეწყობის მიზნით ჩატარდა კონფერენციები და შეხვედრები: 2007 წელს – საერთაშორისო საველე სიმპოზიუმი სტუდენტებისათვის; 2009 წელს – ტორფნარების კონსერვაციის საერთაშორისო ჯგუფის საველე სიმპოზიუმი, სამეცნიერო კონგრესი და გენერალური ასამბლეა; 2010 წელს ქობულეთის დაცული ტერიტორიები მასპინძლობდა რამსარის აღმასრულებელი კომიტეტის შეხვედრას. დაცული ტერიტორია აქტიურად თანამშრომლობს აჭარის ა.რ. ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტთან და აჭარის რეგიონში არსებულ ტურისტულ საინფორმაციო ცენტრებთან. ქობულეთის დაცული ტერიტორია შეყვანილია აჭარის რეგიონის ტურისტული მარშრუტების სიაში, ძირითად ტურისტულ გზამკვლევებში და რუკებში. აჭარის ტურიზმის დეპარტამენტის ა(ა)იპ – ტურისტული პროდუქტების განვითარების სააგენტოს მიერ 2017 წელს დამონტაჟდა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ტურისტული მანიშნებლები ქალაქში. კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდის დაფინანსებით 2017 წელს გაიხსნა ახალი ვიზიტორთა ცენტრი ქობულეთში, რომელშიც განთავსებულია ქობულეთის დაცული ტერიტორიების – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის და კინტრიშის ნაკრძალის ადმინისტრაციები. შენობაში არის საგამოფენო დარბაზი, მუზეუმი, კაფეტერია (I

სართულზე), ადმინისტრაციის თანამშრომელთა ოთახები (მეორე სართულზე) და სასტუმრო ნომრები (მესამე სართულზე).

2. ტურიზმსა და ვიზიტორთა მომსახურებასთან დაკავშირებული პრობლემების ანალიზი და შესაძლებლობები:

ა) ტურისტული ინფრასტრუქტურის სიმცირე – დღეისათვის „ისპანზე“ არსებული ტურისტული ინფრასტრუქტურა ამორტიზებულია, თანაც მარშრუტი შედგენილია ისე, რომ ვიზიტორებს უწევთ მკაცრი დაცვის ზონაში შესვლა, რაც უარყოფითად მოქმედებს უნიკალურ ჰიდროლოგიურ რეჟიმზე. ვიზიტორები სიარულისას იწვევენ ხელოვნურ დრენაჟს, რასაც ჰიდროლოგიური რეჟიმის რღვევა მოჰყვება. ზიანდება სფაგნუმიც და ხელსაყრელი პირობები იქმნება ინვაზიური სახეობების შეღწევისათვის. ამიტომაც, აუცილებელია ახალი ტურისტული ბილიკის შექმნა და მარკირება ისე, რომ ბილიკი არ გადიოდეს და ვიზიტორი ვერ აღწევდეს მკაცრი დაცვის ზონაში. ნაკრძალში შესვლა უნდა დაიშვებოდეს მხოლოდ სამეცნიერო-საგანმანათლებლო მიზნების განხორციელებისათვის;

ბ) კადრების სიმცირე და უცხოენოვანი გიდების არარსებობა. დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციული განყოფილება პასუხისმგებელია ვიზიტორთა სერვისების განვითარებასა და მართვაზე. აღნიშნულ განყოფილებაში მხოლოდ ერთი სპეციალისტია, რომელიც პასუხისმგებელია, როგორც ვიზიტორთა ცენტრის მართვაზე, ასევე ტურისტული პროგრამების შემუშავება/შეთავაზება /განხორციელებაზე. დაცულ ტერიტორიას არ გააჩნია გიდების შეთავაზების სერვისი. ქართულენოვანი რეინჯერები პარალელურად ითავსებენ გიდის ფუნქციებს. საჭიროა უცხოენოვანი ადგილობრივი გიდების გადამზადება ქობულეთის დაცულ ტერიტორიაზე ვიზიტორთა კმაყოფილების დონის და მომსახურების სერვისის ასამაღლებლად. დამატებით შესაძლებელია სეზონური გიდების აყვანა;

გ) არასაკმარისი საინფორმაციო მასალა და რეკლამირება. საინფორმაციო მასალა საჭიროებს განახლებას. სასურველია მომზადდეს დეტალური გზამკვლევები, მარშრუტის რუკით და მოხდეს მისი გავრცელება ტურისტულ ობიექტებზე;

დ) ქობულეთის ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის სერვისების რეკლამირების გეგმის შემუშავება. საჭიროა აქტიური თანამშრომლობა საქართველოში არსებულ დიდ ტურისტულ სააგენტოებთან და ტურ ოპერატორებთან, მათთვის წინადადებების დამუშავება და შესაბამისი მარკეტინგული ღონისძიებების გატარება ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ტურისტულ შეთავაზებებში ერთ-ერთ მიმართულებად შესატანად.

ე) ღონისძიებების და აქტივობების სიმცირე დაცულ ტერიტორიაზე. დაცულ ტერიტორიებზე არ ტარდება ღონისძიებები. საჭიროა მომზადდეს ქობულეთის დაცულ ტერიტორიაზე რამდენიმე ყოველწლიური ღონისძიების ორგანიზების იდეა. ეს შესაძლებელია იყოს მაგალითად, ფოტოკონკურსი ფოტოგადაღების მოყვარულთათვის, ეკოტურიზმის თემატიკის სამუშაო შეხვედრები, სემინარები და სხვა. საინტერესო ღონისძიებები და ფესტივალები დაეხმარება დაცულ ტერიტორიას ცნობადობის გაზრდაში;

ვ) ადგილობრივი მოსახლეობის ნაკლები ჩართულობა და ინტერესი დაცული ტერიტორიების საქმიანობაში. ქობულეთის დაცული ტერიტორია მდებარეობს ქალაქის ცენტრში, მოსახლეობა დაცულ ტერიტორიებთან ახლოს ცხოვრობს, მაგრამ არ არის ჩართული ტურისტული საქმიანობაში, არ სთავაზობენ ვიზიტორებს სერვისებს ან პროდუქტს.

მუხლი 32. სამეცნიერო კვლევა და მონიტორინგი

ქობულეთის დაცული ტერიტორიები საქართველოში ერთ-ერთ ყველაზე კარგად გამოკვლეულ და შესწავლილ დაცულ ტერიტორიას წარმოადგენს. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების-ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის

ადმინისტრაცია მუდმივად თანამშრომლობს როგორც ეროვნულ (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ილიას უნივერსიტეტი, ჯავახიშვილის უნივერსიტეტი), ისე საზღვარგარეთის სამეცნიერო დაწესებულებებთან (გერმანიის გრეიფსვალდის უნივერსიტეტი, მსოფლიო ტორფნარების გრეიფსვალდის სამეცნიერო კვლევითი ცენტრი, ტორფნარების კონსერვაციის საერთაშორისო ჯგუფი). დაცული ტერიტორიის დაარსებიდანვე მნიშვნელოვანი სამეცნიერო, საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო შრომა შესრულდა. მათ შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვან სამეცნიერო შრომებს წარმოადგენს: „ისპანი 2 – ის მცენარეულობა, სტრატეგრაფია, ჰიდროლოგია“; „კოლხეთის დაბლობის ცოცხალი სფაგნუმიანი ტორფნარების მცენარეული საფარის შესწავლა“; „სფაგნუმი, როგორც განახლებადი რესურსი – სფაგნუმის მოშენების პერსპექტივები კოლხეთში“; „კოლხეთის რელიქტური კოლხური ტყეების მცენარეულობა, ჰაბიტატების აღდგენის შესაძლებლობები“; „კოლხეთის, როგორც დაბლობის, ისე მაღალმთის ტორფნარების ტორფიანი პელოიდების კვლევა“; „კოლხეთის დაბლობის სფაგნუმის სახეობების სისტემატიკა, მორფოლოგია, ეკოლოგიური მახასიათებლები და მედიცინაში გამოყენების პერსპექტივები“. დაცულ ტერიტორიებზე 2014 წლიდან მუდმივად მიმდინარეობს მონიტორინგი ინვაზიურ სახეობებზე (ევალდია, ამბროზია და თუნბერგის მათიტელა). დაცული ტერიტორიების რეინჯერები მუდმივად აღრიცხავენ და აკონტროლებენ: ა) დაცული ტერიტორიების ჰიდროლოგიურ რეჟიმს; ბ) ადამიანსა და მტაცებელ ცხოველს შორის კონფლიქტის ფაქტებს;

ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი ანგარიშებს აგზავნის დაცული ტერიტორიების სააგენტოში იმ გარემკვლევალებისა და მეცნიერების შესახებ, რომლებიც კვლევებს აწარმოებენ დაცულ ტერიტორიებზე; გ) ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი რეინჯერებთან ერთად ყოველწლიურად ამზადებს და აგზავნის დაცული ტერიტორიების სააგენტოში ბეჭდურ გამოცემას – „ბუნების მატრიანეს“.

მუხლი 33. ეკოგანათლება

დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობის მართვაზე პასუხისმგებელია ბუნებრივი რესურსების მართვის სპეციალისტი. ქმედებები, რომლებიც უკავშირდება ეკოგანათლებასა და საზოგადოებასთან ურთიერთობას, თანხმდება და იმართება ცენტრალიზებულად – დაცული ტერიტორიების სააგენტოს უშუალო კონტროლის ქვეშ. დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიზანს წარმოადგენს სპეციალური ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება სხვადასხვა ასაკის მიზნობრივი ჯგუფისთვის. ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამა მხარს უჭერს სკოლებში, უმაღლეს სასწავლებლებში მიმდინარე საგანმანათლებლო პროგრამებს გარემოს დაცვის შესახებ, ასევე მიზნობრივ და საინტერესო ინფორმაციის გავრცელებას ვიზიტორთა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის, ხაზს უსვამს ქობულეთის დაცული ტერიტორიების როლსა და მნიშვნელობას ბიომრავალფეროვნების დაცვის საქმიანობაში. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ეკოგანათლებასა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებასთან დაკავშირებული ამჟამინდელი ქმედებები შემდეგია: ა) ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ადგილობრივ სკოლებთან და სხვა საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან ურთიერთთანამშრომლობის გზით უზრუნველყოფს ეკოსაგანმანათლებლო სერვისების მიწოდებას საზოგადოებაში გარემოსდაცვითი ცნობიერების გაზრდისა და ამაღლების მიზნით, ბ) ქობულეთის მუნიციპალიტეტის ბაღების გაერთიანებასთან გაფორმდა მემორანდუმი, გ) შემუშავდა პროგრამა სკოლამდელი აღზრდის ბავშვებისათვის, დ) ყოველწლიურად აქტიურად იმართება ღონისძიებები სკოლებთან,

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მიმდებარე არსებული სხვადასხვა სახის ეკოლოგიური პრობლემის საკითხებზე, როგორცაა დაბინძურება, ბრაკონიერობა და ა.შ.

ე) ადმინისტრაცია პერიოდულად ატარებს შეხვედრებს ადგილობრივ მოსახლეობასთან, ასევე სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან და აცნობს მათ დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის საქმიანობას, წესებს და რეგულაციებს; ვ) გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების მიზნით დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაცია ყოველწლიურად აწყობს ე. წ. „მწვანე კალენდრის“ ყველა გარემოსდაცვით ღონისძიებას; ზ) ადმინისტრაცია აქტიურადაა ჩართული ადგილობრივ სკოლებში გარემოსდაცვითი ცნობიერების ჩამოყალიბების პროცესში, მასპინძლობს სტუდენტურ ჯგუფებს; თ) ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებულ ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებებში მონაწილე სკოლის მოსწავლეთა, პედაგოგთა და სტუდენტთა რაოდენობის სტატისტიკა წლების მიხედვით ასე გამოიყურება: 2014 წელს 5998 ადამიანი მონაწილეობდა, 2015 წელს 6110, 2016 წელს 6132, ხოლო 2017 წელს 4904-მა ადამიანმა მიიღო მონაწილეობა, მათ შორის 210 სტუდენტმა, 420 ადგილობრივმა მოსახლემ და 630 მასწავლებელმა. შეინიშნება ყოველწლიური ზრდის ტენდენცია; ი) ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მიმდებარე სკოლებში 2017 წელს ჩატარდა 56 ლექცია-სემინარი და პრეზენტაცია, 5 მწვანე აქცია, 32 ეკო-ტური, 18 დასუფთავების აქცია; და კ) წლების განმავლობაში გაიზარდა მოსახლეობის ინფორმირებულობა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მსოფლიო უნიკალურობისა და რამსარის კონვენციით დაცული ტერიტორიის შესახებ.

მუხლი 34 . საზოგადოებასთან ურთიერთობა

საზოგადოებასთან ურთიერთობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან მიმართულებას ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციისთვის. იგი ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიის დადებითი იმიჯის ჩამოყალიბებას, ზრდის საზოგადოების ინფორმირებულობას და ცნობიერებას ქობულეთის დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებით, რაც განაპირობებს საზოგადოების ჩართულობას დაცული ტერიტორიების განვითარებაში და ზრდის ადმინისტრაციის მენეჯმენტის ეფექტურობას. საზოგადოებასთან ურთიერთობას ახორციელებს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მარკეტინგისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახური ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ჩართულობით;

საზოგადოებასთან ურთიერთობა ხორციელდება შემდეგი რესურსებით: საინფორმაციო მასალებით, დაცული ტერიტორიების ვებ გვერდის www.apa.gov.ge, სოციალური ქსელის Facebook-ის, Instagram-ის, Twitter-ის და ასევე youtube-ის მეშვეობით. ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება ადგილობრივ მოსახლეობასთან მჭიდრო თანამშრომლობა და მუდმივი კონტაქტი. ცენტრალურ მედია საშუალებებთან თანამშრომლობს დაცული ტერიტორიების სააგენტო. ძირითად მიზნობრივ ჯგუფებს წარმოადგენს მასმედია, ტურ ოპერატორები, ახალგაზრდები (სტუდენტების, მოსწავლეები), 25-60 წლამდე საშუალო სოციალური ფენის წარმომადგენლები, ადგილობრივი მოსახლეობა.

მუხლი 35. სოციალ-ეკონომიკური ასპექტები

1. დაცული ტერიტორიის მიმდებარე მოსახლეობისთვის სარგებლის და სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტების გამოვლენის მიზნით ჩატარდა რაოდენობრივი და თვისობრივი კვლევა 2016 წლის ივლისში სოფ. ოჩხამურში და ფიჭვნარის დასახლებაში.

2. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მიმდებარე ურბანიზებულ ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად აუცილებელია შემდეგი ღონისძიებების განხორციელება:

ა) ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე არსებული სანიაღვრე და საკანალიზაციო სისტემების გაწმენდითი სამუშაოების ჩატარება საჭიროების შემთხვევაში ან ახალი, შემოვლითი გაყვანილობის შექმნა ნაკრძალის ტერიტორიებს გარეთ;

ბ) სასურველია ეკოტურიზმის განვითარება და მასში ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვა/დასაქმება, ვინაიდან გაიზრდება მოტივაციის დონე და ამაღლდება ცნობიერება;

გ) გაზიფიცირება იმ დასახლებებისა, სადაც მოსახლეობას არ აქვს ბუნებრივი აირი.

მუხლი 36. ადმინისტრაციის მდგომარეობა

1. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია წარმოდგენილია: 7 საშტატო ერთეულით და 3 შტატგარეშე მოსამსახურით: დირექტორი, დაცვის განყოფილების უფროსი, ერთი ბუღალტერი, ორი რეინჯერი, ერთი ბუნებრივი რესურსების უფროსი სპეციალისტი, ერთი ვიზიტორთა მომსახურების უფროსი სპეციალისტი, ერთი დამლაგებელი (შტატგარეშე), ერთი დარაჯი (შტატგარეშე) და ერთი სამეურნეო ტექნიკოსი (შტატგარეშე).

2. ადმინისტრაციის ძირითადი ბიუჯეტი ფინანსდება სახელმწიფოს მიერ და შესაბამისად მდგრად ფინანსირებას წარმოადგენს. მატერიალურ-ტექნიკური დაფინანსება „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდის“ მიერ ხდება.

3. 2005 წელს მსოფლიო ბანკის მხარდაჭერითა და სანაპირო ზონის ინტეგრირებული მართვის ცენტრის დაფინანსებით აშენდა ადმინისტრაციული შენობა (მიშენებული იქნა ქობულეთის სატყეოს შენობაზე);

4. 2017 წელს კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდის დაფინანსებით:

ა) აშენდა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ქობულეთის და კინტრიშის დაცული ტერიტორიების ახალი ადმინისტრაციის შენობა;

ბ) კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდის მიერ შეძენილია ორი მანქანა: პიკაპის მარკის “Mitsubishi” და renauld Duster, ორი ერთეული ველოსიპედი, 1 პროექტორი, 1 ტელესკოპი, ფოტოაპარატები;

გ) 2017 წლის 12 თვეში ჩატარებულია სულ 181 საავტომობილო პატრულირება დაცული ტერიტორიის I და II საავტომობილო მარშრუტებზე, გარბენილმა მანძილმა შეადგინა 5392 კმ.

5. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია აქტიურად თანამშრომლობს მრავალ ადგილობრივ, ეროვნულ და საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციასთან.

თავი V ზონირება

მუხლი 37. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ფართობები, საზღვრები და დაშვებული საქმიანობები

1. გარემოსდაცვითი ძირითადი მიზნების, რესურსებით სარგებლობის და დაცული ტერიტორიების საერთაშორისო კატეგორიების გათვალისწინებით, ქობულეთის დაცული ტერიტორიები წარმოდგენილია ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის სახით. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ფართობები განსაზღვრულია „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლით.

2. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი წარმოადგენს უმნიშვნელოდ სახეცვლილ უნიკალურ ეკოსისტემას, რომელიც განსაკუთრებული ღირებულების მქონე ობიექტია, მეცნიერული

კვლევის თვალსაზრისით. ნაკრძალი წარმოდგენილია მსოფლიო უნიკალური პერკოლაციური ომბროტროფული ტიპის ცოცხალი სფაგნუმიანი ტორფნარით, რომლის სახელწოდებაა „ისპანი 2“ და შემოგარენი რელიქტური კოლხური ტყის ფრაგმენტით.

3. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალში დაშვებულია მხოლოდ:

- ა) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა;
- ბ) საგანმანათლებლო საქმიანობა;
- გ) სტიქიური უბედურების, კატასტროფისა და საგანგებო მდგომარეობის დროს სამსახურებრივი მოვალებების განხორციელების მიზნით, ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ადმინისტრაციის პერსონალის ავტო-მოტო- და საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებებით შეზღუდული გადაადგილება;
- დ) მონიტორინგის სამუშაოების წარმოება;
- ე) სახელმწიფო ნაკრძალის კანონმდებლობით განსაზღვრული დაცვის რეჟიმის განხორციელებისათვის აუცილებელი ღონისძიებების გატარება (სახელმწიფო ნაკრძალის ფიზიკური დაცვა);
- ვ) უმოტორო ტრანსპორტით გადაადგილება.

4. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე არ ხდება სხვადასხვა ტერიტორიულ-ფუნქციონალური ზონების მოწყობა და, შესაბამისად, მთელ მის ტერიტორიაზე ვრცელდება სახელმწიფო ნაკრძალის კანონმდებლობით განსაზღვრული დაცვის ერთიანი რეჟიმი.

5. „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, ქობულეთის აღკვეთილი იქმნება ეროვნული მნიშვნელობის მქონე ცოცხალი ორგანიზმების ველური სახეობების, სახეობათა ჯგუფების, ბიოცენოზების და არაორგანული ბუნების წარმონაქმნების შესანარჩუნებლად საჭირო ბუნებრივი პირობების დაცვის მიზნით.

6. ქობულეთის აღკვეთილში დაშვებულია მხოლოდ:

- ა) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა;
- ბ) საგანმანათლებლო საქმიანობა;
- გ) აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება;
- დ) სტიქიური უბედურების, კატასტროფის, საგანგებო მდგომარეობისა და აღდგენითი სამუშაოების დროს სამსახურებრივი მოვალებების განხორციელების მიზნით, ავტო-მოტო- და საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებებით შეზღუდული გადაადგილება;
- ე) მონიტორინგის სამუშაოების წარმოება;
- ვ) ქობულეთის აღკვეთილის კანონმდებლობით განსაზღვრული დაცვის რეჟიმის განხორციელებისათვის აუცილებელი ღონისძიებების გატარება (ქობულეთის აღკვეთილის ფიზიკური დაცვა);
- ზ) უმოტორო ტრანსპორტით გადაადგილება;
- თ) მკაცრი კონტროლის პირობებში ცალკეული განახლებადი რესურსის მოხმარება.

თავი VI

მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

მუხლი 38. მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების პასუხისმგებლობა

1. დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ცენტრალური აპარატი და ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია პასუხისმგებელნი არიან მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებებისა და ქმედებების ორგანიზაციაზე, მათი განხორციელების მონიტორინგსა და დასახული მიზნების მიღწევაზე.

2. დაცული ტერიტორიების სააგენტო უზრუნველყოფს მენეჯმენტის გეგმის გარკვეული ღონისძიებების განხორციელების პროცესში სხვა ორგანიზაციებისა და ექსპერტების ჩართულობას ან მათთან თანამშრომლობას.

3. მენეჯმენტის გეგმის განხორციელება საოპერაციო გეგმის საშუალებით ხდება. საოპერაციო გეგმა შემუშავებული იქნება სამწლიანი პერიოდისათვის, განახლება ყოველწლიურად და მოიცავს დეტალურ განსახორციელებელ ქმედებებს ყოველი ცალკეული წლის ქმედებებიდან გამომდინარე შემუშავებული ბიუჯეტის ჩათვლით.

მუხლი 39. მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

1. სიტუაციური ანალიზის დროს გამოიკვეთა შემდეგი 6 ძირითადი მიმართულება, რომელთა განვითარებაც უზრუნველყოფს მენეჯმენტის გეგმის მიზნების, აქტივობებისა და ღონისძიებათა პროგრამულ სტრუქტურას:

- ა) დაცვა, პატრულირება და კანონდღსრულება;
- ბ) ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია;
- გ) ეკოტურიზმი;
- დ) კვლევა და მონიტორინგი;
- ე) ეკო-განათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა;
- ვ) ინფრასტრუქტურა და ადმინისტრაციის განვითარება.

2. მენეჯმენტის გეგმის მომდევნო მუხლები განსაზღვრავენ მენეჯმენტის გეგმის პროგრამის მიზნებს და ინდიკატორებს. თითოეული მიზნის მისაღწევად განისაზღვრა ღონისძიებებისა და საქმიანობების ჩამონათვალი, რომლებიც უნდა იქნეს გათვალისწინებული ყოველწლიური სამოქმედო გეგმის ფარგლებში. საჭიროებიდან გამომდინარე შესაძლებელია, შეიცვალოს ან შესწორდეს ქმედებები, რათა მიღწეული იქნეს პროგრამის მიზნები.

მუხლი 40. დაცვა, პატრულირება და კანონდღსრულება

1. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების დაცვას, პატრულირებასა და კანონდღსრულებასთან დაკავშირებულ ძირითად პრობლემებს წარმოადგენს:

- ა) დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ მომიჯნავე ტერიტორიებზე მიმდინარე და დაგეგმილი საქმიანობების შესაძლო ნეგატიური ზემოქმედება დაცულ ტერიტორიაზე ვერ კონტროლდება;
- ბ) პატრულირებისა და მონიტორინგისათვის საჭირო აღჭურვილობის სიმცირე (ცეცხლსასროლი იარაღი, ვიდეო რეგისტრატორი, ფოტო ხაფანგები და სხვა);

2. დაცვასა და პატრულირებასთან დაკავშირებული პროგრამის მიზნები, ქმედებები და ინდიკატორები შემდეგია:

მიზანი 1: დაცვის განყოფილების ადამიანური რესურსების გაძლიერება			
ღონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
1.1. უკანონო ქმედებების გამოვლენისა და აღკვეთის მიზნით არსებული პატრულირების სისტემის გადახედვა/დახვეწა და საჭიროების შემთხვევაში კორექტირება	1.1. სამართალდარღვევის აღკვეთის მიზნით გამოვლენილი და გატარებული აღმკვეთი ღონისძიებების შესახებ დაცული ტერიტორიების სააგენტოში წარდგენილი ინფორმაცია	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 2: აუცილებელი აღჭურვილობისა და აპარატურის შესყიდვა, პერიოდული განახლება და ტექნიკური მომსახურება			

ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
2.1.დაცვისა და პატრულირებისათვის აუცილებელი აღჭურვილობის შეძენა/განახლება	2.1. დაცვისა და პატრულირებისათვის შეძენილი აღჭურვილობა: - 2 ერთეული ღამის ხედვის მოწყობილობა; - 3 ერთეული წყალგაუმტარი სპეც. ტანსაცმელი; - 3 ერთეული ცეცხლგამძლე სპეც. ფორმა და ცეცხლმაქრი (წყლის ზურგჩანთა); - 1 ერთეული ნავი; რეინჯერებისათვის შეძენილია: ცეცხლსასროლი იარაღი (2 ერთეული), უნიფორმა (5 ერთეული), ვიდეო რეგისტრატორი (2 ერთეული) და სხვა აუცილებელი აპარატურა	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	რაოდენობები დაზუსტდება არსებული საჭიროებების მიხედვით
მიზანი 3: სასაზღვრო ნიშნულების განთავსება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
3.1.საზღვრის ნიშნულების დამონტაჟება	3.1. დამონტაჟებული რკინა-ბეტონის კონსტრუქციის საზღვრის აღმნიშვნელი საინფორმაციო ნიშნული (3 ცალი)	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	რაოდენობები დაზუსტდება არსებული საჭიროებების მიხედვით
მიზანი 4: დაცულ ტერიტორიების მომიჯნავე ტერიტორიებიდან მომდინარე ნეგატიური ზემოქმედების განსაზღვრა და შერბილების ღონისძიებები			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
4.1. დაცულ ტერიტორიებზე მიმდებარე ტერიტორიებიდან მომდინარე ნეგატიური ზემოქმედების განსაზღვრა	4.1. შეფასებული და განსაზღვრულია გარე საფრთხეები	ქობულეთის მუნიციპალიტეტის მერია, დაცული ტერიტორიების სააგენტო და სხვადასხვა კვლევითი ინსტიტუტები	საწიროებს გარე ექსპერტის მონაწილეობას

მუხლი 41. ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია

1. ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასთან დაკავშირებით სიტუაციური ანალიზის დროს გამოიკვეთა შემდეგი ძირითადი პრობლემური საკითხები:

- სახელმწიფო ნაკრძალის ჩრდილო-აღმოსავლეთით არსებული არხის გაწმენდის გამო ნაწილობრივ დაირღვა ჰიდროლოგიური რეჟიმი და თვით გუმბათი;
- პრობლემას წარმოადგენს ინვაზიური სახეობების (თუნბერგის მათიტელა, ამბროზია, ევკალიპტები, გაბატონება, არ შემუშავებულა ამ სახეობების წინააღმდეგ მენეჯმენტის გეგმა;
- დაურეგულირებელი და უსისტემო მოვება, რაც იწვევს ბიომრავალფეროვნების კარგვას;
- ქობულეთის აღკვეთილის ტერიტორიაზე დეგრადირებულ მეორად მდელოებზე ხშირია მტაცებლის მიერ შინაური საქონლის დაზიანების და დარღვეულ სადრენაჟე არხებში

დახრჩობის ფაქტები, რაც მოსახლეობის უკმაყოფილობას და კონფლიქტურ სიტუაციებს იწვევს. აუცილებელია დარეგულირების მექანიზმის შემუშავება;

ე) ხშირი მოვლენაა ხანძრები ისპანის ტორფნარებზე.

2. ბუნებრივი რესურსებისა და ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის, მდგრადი გამოყენების მიზნები, ქმედებები და ინდიკატორები შემდეგში მდგომარეობს:

მიზანი 1: ნაკრძალის აღმოსავლეთით მდ. ოჩხამურთან დარღვეული ჰიდროლოგიური რეჟიმის აღდგენა			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
1.1. ჰიდროლოგიური კვლევების წარმოება ნაკრძალის მომიჯნავე სადრენაჟე სისტემის სტრუქტურის შესაცვლელად (აღდგენისთვის აუცილებელი საბაზისო კვლევები);	1.1 დარღვეული ჰიდროლოგიის აღდგენისათვის ჩატარებული საბაზისო კვლევების ანგარიშები;	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მელიორაციის დეპარტამენტი, ქობულეთის მუნიციპალიტეტის მერია, უცხოეთის გარემოსდაცვითი ფონდები და სამეცნირო -კვლევითი ინსტიტუტები, უცხოელი შესაბამისი კომპეტენტური ექსპერტები	საჭიროა პროექტის მომზადება დონორი ორგანიზაციების მოსაზიდად
1.2. „ისპანი 2“ ტორფნარის დარღვეული ჰიდროლოგიური რეჟიმის აღდგენის გეგმის შემუშავება	1.2 დარღვეული ჰიდროლოგიური რეჟიმის აღდგენის შესახებ შემუშავებული გეგმა		
მიზანი 2: ქობულეთის აღკვეთილში ძოვების დარეგულირება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
2.1. ქობულეთის აღკვეთილში ძოვების დარეგულირება	2.1. 10 % – ით დარეგულირებული ძოვება	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, ადგილობრივი მოსახლეობა, შესაბამისი კომპეტენტური ექსპერტი	საჭიროა შესაბამისი (გარე) ექსპერტის ჩართულობა
მიზანი 3. „ადამიანის კონფლიქტი მტაცებელთან“ დარეგულირება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
3.1. „ადამიანის და მტაცებელის კონფლიქტის“ დარეგულირების მექანიზმის შემუშავება	3.1. კონფლიქტის დარეგულირების მიზნით დაინტერესებულ მხარეებთან რეგულარული შეხვედრების ამსახველი ფოტოები, ოქმები და ანგარიშები;	გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, შესაბამისი კომპეტენტური ექსპერტები, ადგილობრივი მოსახლეობა	საჭიროა შესაბამისი (გარე) ექსპერტის ჩართულობა
	3.2. 30 % -ით დარეგულირებული კონფლიქტები		
მიზანი 4: ტორფნარზე ხანძრების შემცირება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
4.1. შესაბამისი ტექნიკისა	4.1. ვარგისიანი	ბუფერული ზონის	სახელმწიფო

და აღჭურვილობის შემოწმება ვარგისიანობისა და მდგომარეობის შესახებ, მისი გამართულ მდგომარეობაში მოყვანა;	ხანძარსაწინააღმდეგო ინვენტარით უზრუნველყოფილი ადმინისტრაცია;	მოსახლეობა, შსს -ს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – საგანგებო სიტუაციების მართვის სამსახური	ბიუჯეტი
4.2. ხანძარსაშიშ პერიოდში ხანძრების რისკების მინიმუმამდე დაყვანა, გავრცელების კერების დროული აღმოჩენა და მყისიერი რეაგირება	4.2. ხანძრების ლიკვიდაციის აღმნიშვნელი ფოტოები; 4.3. ტორფნარებზე 20 %-ით შემცირებული ხანძრები		
მიზანი 5: ინვაზიური სახეობების შემცირება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
5.1. განსაკუთრებით აგრესიული ინვაზიური სახეობების წინააღმდეგ ბრძოლის მართვის გეგმის შემუშავება და განხორციელება	5.1. ინვაზიური სახეობების (თუნბერგის მატიტელას, ამბროზიას, ევალისას) შემცირების მიზნით შემუშავებული სამოქმედო გეგმა; 5.2. შემუშავებული გეგმის მიხედვით მიმდინარე ლონისძიებების ამსახველი ფოტოები და ანგარიშები; 5.3. 10 % – ით შემცირებული ინვაზიური სახეობები	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, მიმდებარე მოსახლეობა, სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები	საჭიროა შესაბამისი (გარე) ექსპერტის ჩართულობა
მიზანი 6: ქობულეთის აღკვეთილში რელიქტური ტყის ბუნებრივად აღდგენა			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
6.1 ქობულეთის აღკვეთილში რელიქტური ტყის ბუნებრივად აღდგენითი პროცესების ხელშეწყობა, შესაბამისი პროექტის შემუშავება და განხორციელება	6.1. ტყის ბუნებრივად აღდგენა შემუშავებული პროექტის მიხედვით ხორციელდება, რის შედეგადაც: ა) 10 % ფართობზე აღდგენილია ინვაზიური სახეობებით წარმოდგენილი მეორადი მდელო; ბ) ევკალიპტების ნარგაობები 5 % -ით ჩანაცვლებულია კოლხეთის ფლორის ელემენტებით	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, უცხოეთის დონორი ორგანიზაციები, ფონდები და სამეცნიერო კვლევითი ორგანიზაციები, ადგილობრივი მოსახლეობა, შესაბამისი კომპეტენტური ექსპერტი	საჭიროა შესაბამისი (გარე) ექსპერტის ჩართულობა

მუხლი 42. მენეჯმენტის პროგრამა: კვლევა და მონიტორინგი

1. სიტუაციური ანალიზისას კვლევამონიტორინგის საკითხებში გამოიკვეთა პრობლემები, რომელთა გადაჭრაც აუცილებელია:

- ა) მონიტორინგისთვის მნიშვნელოვანი საკვანძო ჰაბიტატების, ფლორისა და ფაუნის სახეობათა ნუსხა არასრულყოფილია;
- ბ) მონიტორინგის მეთოდოლოგიები დასახვეწია;
- გ) არ მიმდინარეობს ისპანი 2 ტორფნარის ჰიდროლოგიური რეჟიმის მონიტორინგის;
- დ) არ არსებობს ჰართვისის მუხის კონსერვაციის მენეჯმენტის გეგმა;
- ე) არ არსებობს დაცულ ტერიტორიებზე წლების განმავლობაში განხორციელებული სამეცნიერო კვლევების, ბიომრავალფეროვნების მონაცემების ელექტრონული მონაცემთა ბაზა;
- ვ) არ არსებობს ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ როგორ შეიცვალა ისპანი 2 ტორფნარზე გლობალური სტატუსის მქონე სფაგნუმის *Sphagnum austinii* -ის არეალი დაცული ტერიტორიების დაარსების მენეჯმენტის შემდეგ.
2. კვლევა – მონიტორინგის პროგრამის მიზნები, ქმედებები და ინდიკატორები შემდეგში მდგომარეობს:

მიზანი 1: სამეცნიერო კვლევების მონაცემთა ბაზის შექმნა			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
1.1. დაცულ ტერიტორიებზე წლების განმავლობაში განხორციელებული პროექტების და ჩატარებული სამეცნიერო კვლევების მონაცემთა ბაზის შექმნა	1.1. შექმნილი სრულყოფილი მონაცემთა ბაზა დაცულ ტერიტორიებზე ჩატარებული სამეცნიერო კვლევების შესახებ	სამეცნიერო დაწესებულებები, არასამთავრობო ორგანიზაციები	
მიზანი 2: ეროვნულ და საერთაშორისო გარემოსდაცვით და სამეცნიერო-კვლევით ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის გაფართოება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
2.1. ჰაბიტატებისა და სახეობათა კონსერვაციის მიზნით თანამშრომლობა ეროვნულ და საერთაშორისო გარემოსდაცვით და სამეცნიერო ორგანიზაციებთან	2.1. „ისპანი 2“ პერკოლაციური ტორფნარის კონსერვაციის მიზნით მიმდინარე სამეცნიერო პროექტები; 2.2. ყოველწლიურად, 10 % – ით გაზრდილი გლობალური წითელი ნუსხის (IUCN Red List) (მუხლი ბიომრავალფეროვნება) სახეობების პოპულაციური რიცხოვნება; 2.3. თანამშრომლობა ტორფნარების კონსერვაციის საერთაშორისო ჯგუფთან და მიმდინარე ერთობლივი სამეცნიერო პროექტები;	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, ეროვნული და უცხოეთის სამეცნიერო-კვლევითი და გარემოსდაცვითი ორგანიზაციები (IUCN, UNESCO, IMCG, WWF და სხვა), რუსთაველის სამეცნიერო ფონდი	საჭიროა დაფინანსების მოძიება
მიზანი 3. „ისპანი 2“ ტორფნარის პერკოლაციური ჰიდროლოგიური რეჟიმის მონიტორინგი			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა

3.1. „ისპანი 2“ პერკოლაციური ტორფნარის ჰიდროლოგიური რეჟიმის მონიტორინგის მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელოს შექმნა; 3.2. ისპანის ტორფნარის პერკოლაციური ჰიდროლოგიური რეჟიმის მონიტორინგისათვის შესაბამისი აღჭურვილობის შეძენა; 3.3. ჰიდროლოგიური რეჟიმის მონიტორინგი	3.1. ჰიდროლოგიური რეჟიმის მონიტორინგის მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო; 3.2. ადმინისტრაცია აღჭურვილია მონიტორინგისათვის აუცილებელი ხელსაწყოებით: pH – მზომი (1 ცალი), ტორფნარში წყლის დინების საზომი ხელსაწყო Logger (1 ცალი), წყლის თერმომეტრი (3 ცალი); 3.3. ისპანის ტორფნარის პერკოლაციური ჰიდროლოგიური რეჟიმის ყოველწლიური მონიტორინგის ამსახველი ანგარიშები	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, სხვა სამეცნიერო ორგანიზაციები, უცხოელი კომპეტენტური ექსპერტ/ჰიდროლოგი	საჭიროებს დაფინანსების მოძიებას
მიზანი 4: უხერხემლო ცხოველების მონაცემთა ბაზის შექმნა			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
4.1. უხერხემლო ცხოველების მონაცემთა ბაზის შექმნა; 4.2. საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების გამოვლენა, გავრცელების რუკის შექმნა	4.1. მონაცემთა ბაზა და რუკა უხერხემლო ცხოველების, საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების და მათი გავრცელების შესახებ	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, სსიპ – შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი, კომპეტენტური ექსპერტი	საჭიროა დონორის მოძიება
მიზანი 5: კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული ფიტო- და ენტომოდაავადებების შესწავლა და ბრძოლის ღონისძიებების განხორციელება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
5.1. მუდმივი ფიტოპათოლოგიური და ენტომოლოგიური კვლევა-მონიტორინგი	5.1. მონაცემთა ბაზა და რუკა პარკში მავნე ორგანიზმების გავრცელების შესახებ; 5.2. მავნებლებთან წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებების ამსახველი ფოტოები და წლიური ფიტოპათოლოგიური გამოკვლევების ანგარიშები	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, სსიპ შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი, სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები, შესაბამისი კომპეტენტური ექსპერტი	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 6: გლობალური სტატუსის მქონე სფაგნუმის <i>Sphagnum austinii</i> -ის მონიტორინგი			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორი	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
6.1 „ისპანი 2“ ტორფნარის მცენარეულობის რუკის შექმნა (20-წლიანი შედარებითი	6.1. „ისპანი 2“ ტორფნარის მცენარეულობის რუკა და გლობალური სტატუსის მქონე	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი,	საჭიროა დონორებთან თანამშრომლობა

ანალიზი); 6.2. <i>Sphagnum austinii</i> ის მონიტორინგისათვის სახელმძღვანელო მეთოდოლოგიის შემუშავება; 6.3. მონიტორინგი	სფაგნუმის - <i>Sphagnum austinii</i> – ს 20 წლიანი სუქცესიის შესახებ სრულყოფილი მონაცემები; 6.2. <i>Sphagnum austinii</i> – ს მონიტორინგის მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო; 6.3. ყოველწლიური მონიტორინგის ამსახველი ფოტოები და ანგარიშები	სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები, შესაბამისი კომპეტენტური ექსპერტი	ბა და დაფინანსების მომდიება
მიზანი 7: გადამფრენი, მოზუდარი და წყალმცურავი ფრინველების მონიტორინგი			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
7.1.ფრინველების მონიტორინგის აღრიცხვის მეთოდოლოგიის შემუშავება; 7.2. გადამფრენი, მოზუდარი და წყალმცურავი ფრინველების მონიტორინგი	7.1. ფრინველების მონიტორინგის აღრიცხვის მეთოდოლოგიის სახელმძღვანელო; 7.2. ფრინველების მონიტორინგის ამსახველი ფოტოები და ანგარიშები	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამეცნიერო-კვლევითი ორგანიზაციები	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 8: ნემსიყლაპიების კვლევა			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
8.1 ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ნემსიყლაპიების შესწავლა	8.1. დაბეჭდილი და გავრცელებული ბროშურა: „ქობულეთის სფაგნუმანი ტორფნარები და ნემსიყლაპიები“	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამეცნიერო-კვლევითი ორგანიზაციები	საჭიროა დონორ ორგანიზაციე- ბთან თანამშრომ- ლობა დადაფინანსე- ბის მოძიება

მუხლი 43 . ეკოტურიზმის პროგრამა

1. ეკოტურიზმთან დაკავშირებით სიტუაციური ანალიზისას გამოიკვეთა შემდეგი ძირითადი პრობლემები:

ა) არსებული ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა ამორტიზებულია და განახლებას საჭიროებს, არასაკმარისია ვიზიტორთა მომსახურეობისთვის;

ბ) ბილიკები საჭიროებს განახლებას და შესაბამისი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის მოწყობას;

გ) ადმინისტრაციაში ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები მცირეა, საჭიროა დამატებითი სერვისების დანერგვა და ეკოტურისტული ინვენტარის განახლება;

დ) ვიზიტორებისათვის საინფორმაციო მასალა საჭიროებს განახლებას;

ე) დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული შეთავაზებები საჭიროებს დივერსიფიკაციას.

2. ეკოტურიზმის პროგრამის მიზნები, ქმედებები და ინდიკატორები შემდეგია:

მიზანი 1. ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის შექმნა

ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის მოწყობა	1.1. ეკოტურიზმისათვის მოწყობილი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა: -ხის ბილიკი („სმეკალოვკის“ არხიდან მდ. შავ ღელემდე); -ბილიკის გასწვრივ ბუნგალოს ტიპის 5 საინფორმაციო -საინტერპრეტაციო სივრცე; -ინფრასტრუქტურა შშმ პირებისათვის; -ფრინველებზე დაკვირვების კოშკურები (ერთი შავ ღელესთან, მეორე სფაგნუმიან ტორფნარებზე), მოსასვენებელი ადგილები, ხიდეები და ა.შ.;	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი, დაფინანსების სხვა წყაროები, გარე ექსპერტების ჩართულობა, რაოდენობები დაზუსტდება ინფრასტრუქტურის დაგეგმვის დროს
მიზანი 2. ეკოტურისტული პროდუქტების დივერსიფიკაცია და ახალი პროდუქტების შექმნა			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
2.1. სხვადასხვა ხანგრძლივობის ტურების მომზადება; 2.2. ქობულეთის დაცულ ტერიტორიაზე სეზონური გამოფენების, პრეზენტაციების, ფოტოკონკურსების, სხვა თემატური ღონისძიებების ორგანიზება; 2.3. ქობულეთის დაცული ტერიტორიების საიმიჯო ბრენდირებული სუვენირების და პროდუქციის შექმნა	2.1. ჩატარებული ტურების, სეზონური გამოფენების და სხვა თემატური ღონისძიებების (წელიწადში არანაკლებ 3) ამსახველი ფოტოები; 2.2. ბრენდირებული სუვენირები (ქუდები, მაისურები, ჩანთები და სხვა) და ქობულეთის დაცული ტერიტორიების სიმბოლიკიანი სარეალიზაციო აქსესუარები	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	საოპერაციო გეგმით გათვალისწინებული ბიუჯეტი
მიზანი 3. საინფორმაციო მასალების, რუკების ბეჭდვა			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
3.1. ისპანის ტორფნარების შესახებ საინფორმაციო მასალის შექმნა; 3.2. მარშრუტების რუკების და თემატური ბროშურების დამზადება და ბეჭდვა	3.1. დაბეჭდილი და გავრცელებული (15000 ცალი) საინფორმაციო ფლაიერი; 3.2. ყოველწლიურად (2500 ცალი) გამოცემული ეკოტურისტული მარშრუტის ამსახველი რუკები	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, აჭარის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტი, ქობულეთის მუნიციპალიტეტის მერია	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 4. კომუნიკაციისა და მარკეტინგის გეგმის შემუშავება			

ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
4.1.გამოფენებში, კონფერენციებში მონაწილეობა და პერიოდული PR და სარეკლამო აქტივობების განხორციელება; 4.2.საინფორმაციო ტურების ორგანიზება მეცნიერებისთვის, ტურისტული სააგენტოებისა და სხვა სამიზნე ჯგუფებისთვის	4.1. ჩატარებული გამოფენების, ინფოტურების, პერიოდული PR და სარეკლამო აქტივობების, კონფერენციების (წელიწადში არანაკლებ 4 ღონისძიება) ამსახველი ფოტოები; 4.2. 20 %-ით გაზრდილი თანამშრომლობა საქართველოში არსებულ ტურისტულ სააგენტოებთან და ტუროპერატორებთან	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, აჭარის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტი, ქობულეთის მუნიციპალიტეტის მერია	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი

მუხლი 44. პროგრამა – ეკოგანათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა

1. სიტუაციური ანალიზის განხილვისას ეკოსაგანმანათლებლო და საზოგადოებასთან ურთიერთობის საქმიანობებში გამოიკვეთა შემდეგი პრობლემები:

- ა) საგანმანათლებლო მასალების არასაკმარისი რაოდენობა;
- ბ) დაცული ტერიტორიების შესახებ ფლორისა და ფაუნის ამსახველი წიგნის არ არსებობა;
- გ) სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფებისათვის სპეციალური ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების არარსებობა;
- დ) საგანმანათლებლო ფილმების, ვიდეორგოლების არქონა;
- ე) ღონისძიებების ჩატარებისათვის საოპერაციო ფინანსების ნაკლებობა;
- ვ) არასაკმარისი და არასათანადო აღჭურვილობა.

2. ეკოსაგანმანათლებლო და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამის მიზნები, ქმედებები და ინდიკატორები შემდეგია:

მიზანი 1: თანამშრომლობა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებთან და ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
1.1 ეკოსაგანმანათლებლო პუბლიკაციების და ფლაიერების დაბეჭდვა; 1.2 სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფებისათვის ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების მომზადება და განხორციელება;	1.1. დაბეჭდილი და გავრცელებული (5000 ცალი) ფლაიერი: „ისპანის ტორფნარები და გლობალური წითელი წუსხის სახეობები“; 1.2. საგამოფენო დარბაზში და ველზე ორგანიზებული ეკოსაგანმანათლებლო და შემეცნებითი ღონისძიებების ამსახველი ფოტოები; 1.3. 10-15 %-ით გაზრდილი ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებებში ჩართულ მონაწილეთა რაოდენობა	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, არასამთავრობო ორგანიზაციები	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 2: სკოლამდელი ასაკის ბავშვებისთვის სპეციალური ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამის შემუშავება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
2.1.ფონდების მოძიება	2.1. სკოლამდელი ასაკის	კოლხეთის	მიმდინარე

სკოლამდელი ასაკის ბავშვების გარემოსდაცვითი პროგრამების შემუშავებისათვის; 2.2. სკოლამდელი ასაკის ბავშვებისათვის ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებების ორგანიზება	ბავშვებისთვის შემუშავებული ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამა; 2.2. ადმინისტრაციის საგამოფენო დარბაზში ჩატარებული ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებების (წელიწადში არანაკლებ 7 ღონისძიება) ამსახველი ფოტოები	დაცული ტერიტორიების ფონდი და სხვა დონორი ორგანიზაციები და ფონდები (კივიტას ჯეორჯია, იაპონიის საელჩო და სხვა, ქობულეთის მუნიციპალიტეტის მერია	დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი, გარე ექსპერტის ჩართულობა;
მიზანი 3: ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მომიჯნავედ მცხოვრებ მოსახლეობასთან კომუნიკაციის გაუმჯობესება			
ღონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
3.1. დაინტერესებული მხარეების ინფორმირებულობა და ცნობიერების გაზრდა; 3.2. მოსახლეობის ჩართულობა არემოსდაცვით ღონისძიებებში	3.1. ჩატარებული შეხვედრების და ღონისძიებების ამსახველი ფოტოები; 3.2. გარემოსდაცვით ღონისძიებებში 20 % -ით გაზრდილი მოსახლეობის ჩართულობა	კოლხეთის დაცული ტერიტორიის განვითარების ფონდი, ქობულეთის მუნიციპალიტეტის მერია	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 4: ისპანის სფაგნუმიანი ტორფნარების ეკოსისტემური სერვისების შესახებ ინფორმაციის გავრცელება			
ღონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორი	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
4.1. ისპანის სფაგნუმიანი ტორფნარების ეკოსისტემური სერვისების შესახებ პუბლიკაციის მომზადება და გავრცელება; 4.2. მოსახლეობასთან შეხვედრების ორგანიზება ეკოსისტემური სერვისების შესახებ ინფორმაციის გავრცელების მიზნით	4.1. დაბეჭდილი და გავრცელებული ფლაიერები (2000 ცალი) ისპანის ტორფნარების ეკოსისტემური სერვისების შესახებ; 4.2. მოსახლეობასთან შეხვედრების ამსახველი ფოტოები; 4.3. მოსახლეობის 70 % აცნობიერებს ისპანის ტორფნარების ეკოსისტემურ სერვისების ღირებულებებს და შესაბამისად 70%-ით შემცირებულია კონფლიქტური სიტუაციები	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი, ეროვნული და უცხოეთის სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებები და ორგანიზაციები, შესაბამისი კომპეტენტური ექსპერტის ჩართულობა	დამატებითი დაფინანსება შესაბამისი ექსპერტის დასაფინანსებლად

მუხლი 45. მენეჯმენტის პროგრამა: ადმინისტრაციის გაძლიერება

1. სიტუაციური ანალიზის დროს გამოიკვეთა შემდეგი პრობლემები:

- ა) ტრენინგების ნაკლებობა დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის პერსონალისათვის;
- ბ) ეროვნულ და საერთაშორისო დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გამოცდილების გაზიარების არქონა, სტაჟირების არარსებობა;

2.ადმინისტრაციის გაძლიერებასთან დაკავშირებული პროგრამის მიზნები, ქმედებები და შეფასების ინდიკატორები მდგომარეობს შემდეგში:

მიზანი 1: ადამიანური და მატერიალურ-ტექნიკური რესურსების მოზილიზება და გაუმჯობესება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
1.1.მოცემული მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებისათვის საკმარისი ადამიანური და მატერიალურ-ტექნიკური რესურსების უზრუნველყოფა არსებული დაფინანსების მაქსიმალურად ეფექტურად გამოყენების გზით	1.1 შენარჩუნებულია კვალიფიციური პროფესიონალი კადრები, დაგეგმილი ღონისძიებების 90% წარმატებით განხორციელდა	დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	
მიზანი 2: თანამშრომელთა უნარ – ჩვევების და კვალიფიკაციის ამაღლებისათვის ტრენინგების ჩატარება			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
2.1. ტრენინგის საჭიროებათა ანალიზის შედეგად მიმართულებების მიხედვით შესაბამისის ტრენინგების განხორციელება	2.1. ჩატარებული ტრენინგების (წელიწადში არანაკლებ 2 ტრენინგი) ამსახველი ფოტოები და ანგარიშები	დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 3: გამოცდილების გაზიარება ეროვნულ და საერთაშორისო დაცულ ტერიტორიებზე			
ლონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
3.1. ეკოტურიზმისა და მენეჯმენტის სფეროში გამოცდილების გაზიარების მიზნით ვიზიტი საქართველოს და საერთაშორისო დაცულ ტერიტორიებზე	3.1. ეკოტურიზმისა და მენეჯმენტის სფეროში გამოცდილების გაზიარების მიზნით განხორციელებული ვიზიტების (საქართველოს და საერთაშორისო დაცულ ტერიტორიებზე) ამსახველი ფოტოები და ანგარიშები (წელიწადში ერთხელ ორი ადამიანი)	დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	მიმდინარე დაფინანსება, სახელმწიფო ბიუჯეტი
მიზანი 4: არსებული ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობისათვის საკმარისი ფინანსების მოძიება			
სავარაუდო ღონისძიებები და ქმედებები	ინდიკატორები	პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
4.1.ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობა	4.1. მოვლილი და შენარჩუნებული ადმინისტრაციის დაქვემდებარებაში არსებული ინფრასტრუქტურა	კოლხეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების ფონდი	მიმდინარე დაფინანსება სახელმწიფო ბიუჯეტი

თავი VII

მუხლი 46. დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმის შესრულების მონიტორინგი

1. მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგი მიზნად ისახავს ქობულეთის დაცული ტერიტორიების – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის ადმინისტრაციისათვის ინფორმაციის მიწოდებას მართვის უწყვეტად ადაპტირების ხელშეწყობის მიზნით. მართვის უწყვეტად ადაპტირება წარმოადგენს გამოცდილებისა და

ახლად მიღებული ინფორმაციიდან გამომდინარე მართვის ქმედებებისა და აქტივობების შეცვლა-ადაპტირების პროცესს.

2. ადმინისტრაცია მონიტორინგს სამ ეტაპად განახორციელებს:

ა) ყოველწლიური მონიტორინგი: ყოველი წლის ივნისში ადმინისტრაცია მოამზადებს განხორციელებული ქმედებებისა და ღონისძიებების ანგარიშს მენეჯმენტის გეგმის მე-6 თავში განსაზღვრულ და დაგეგმილ ქმედებებსა და ღონისძიებებთან მიმართებაში. აღნიშნული ანგარიში წარმოადგენს 3-წლიანი საოპერაციო გეგმის განხილვა-განახლების საფუძველს, რაც, თავის მხრივ, წლიური ბიუჯეტის განსაზღვრისა და წარდგენის საფუძველია.

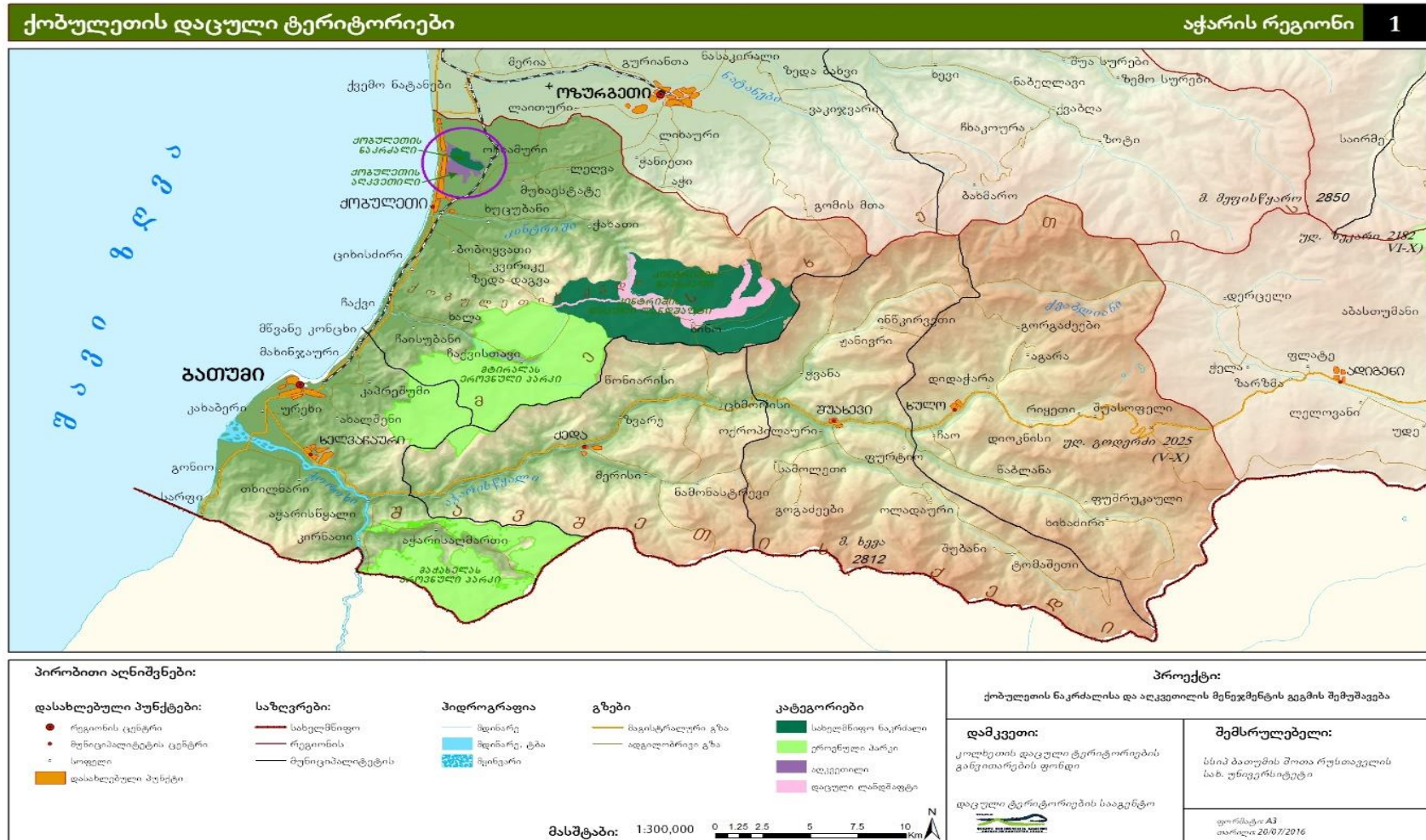
ბ) მენეჯმენტის ეფექტურობის 3-წლიანი ინტერვალით მონიტორინგი: მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების მე-3 და მე-6 წლების ბოლოს ადმინისტრაცია მენეჯმენტის ეფექტურობის შეფასების (Management Effectiveness Tracking Tool (METT)) მეშვეობით განახორციელებს მართვის ეფექტურობის შეფასებას. მიღებული შედეგების 2019 წელს ჩატარებული საბაზისო შეფასების შედეგებთან შედარების გზით ადმინისტრაცია შეძლებს, ზუსტად შეაფასოს მართვის ეფექტურობის პროგრესი და მიღებული გამოცდილების გათვალისწინებით მოახდინოს მენეჯმენტის გეგმის ქმედებებისა და ღონისძიებების ადაპტირება.

გ) ძირეული განხილვა: მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების მე-9 წელს მენეჯმენტი განახორციელებს ძირეულ, განახლებულ სიტუაციურ ანალიზსა და მიზნებისა და ქმედებების განხილვას. განახლებული სიტუაციური ანალიზისა და მიზნებისა და ქმედებების განხილვის შედეგები წარმოადგენს ახალი, მომდევნო 9-წლიანი მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების საფუძველს.

თავი VIII. დანართები

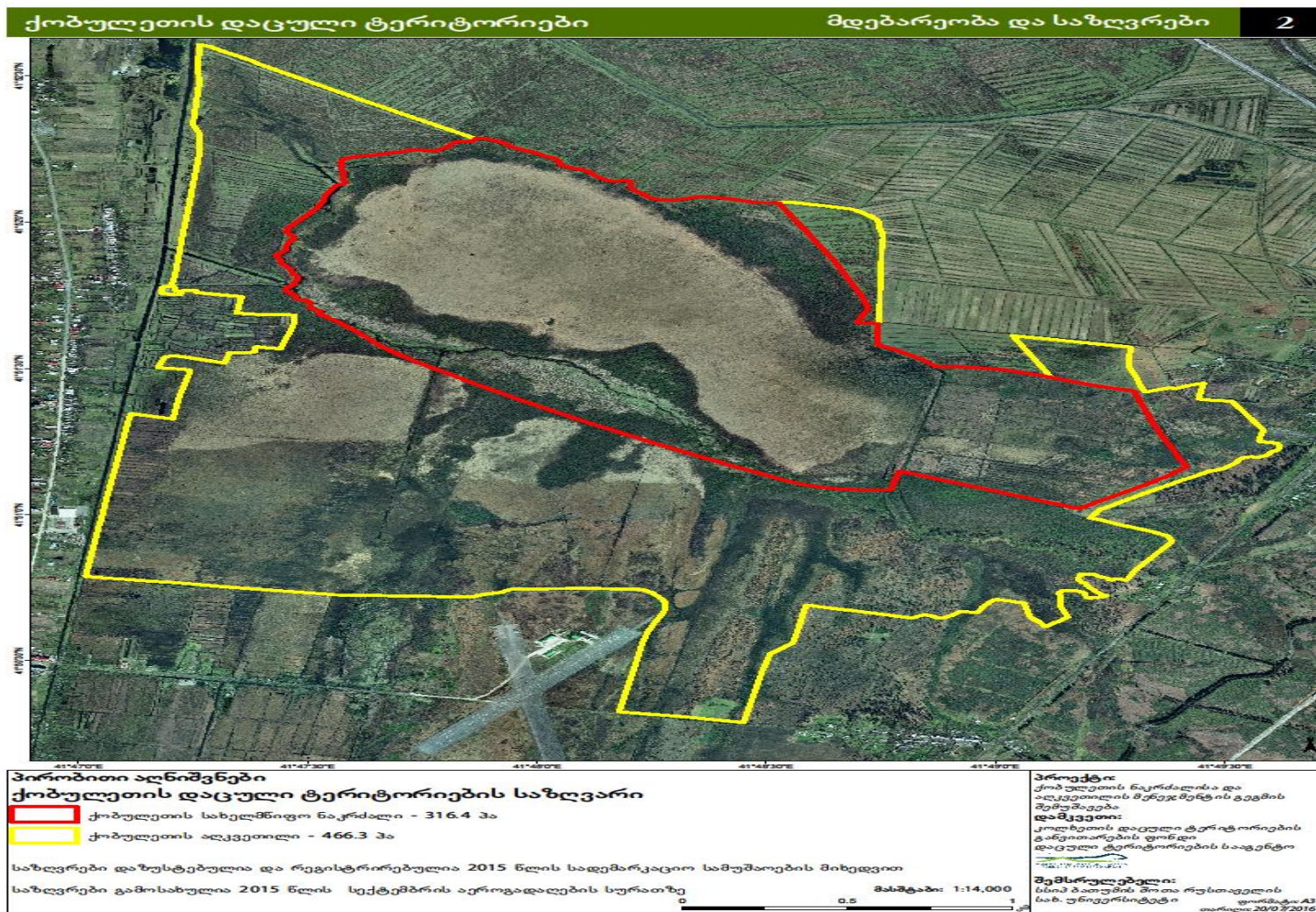
დანართი 1

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადგილმდებარეობის რუკა

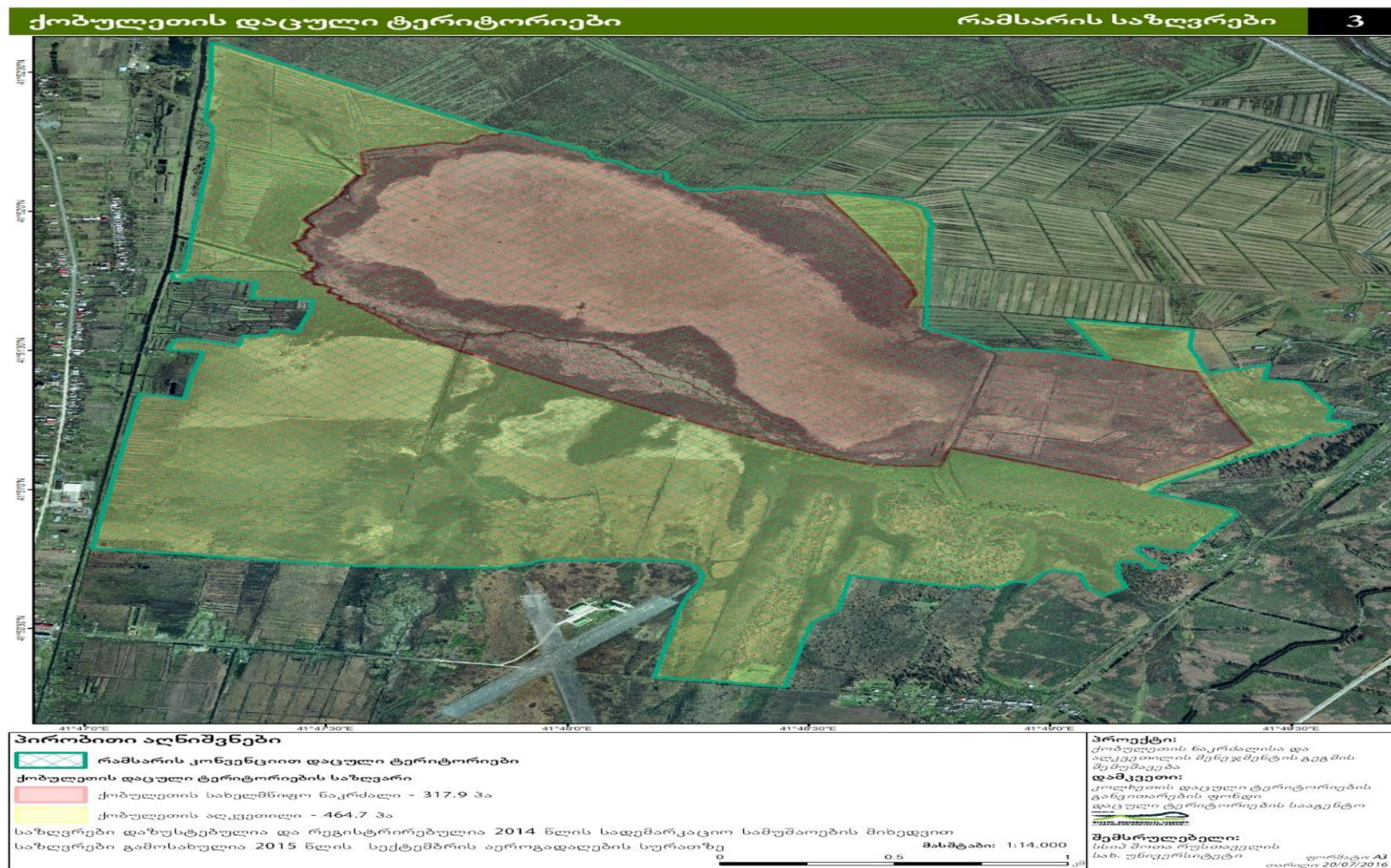

დანართი 2

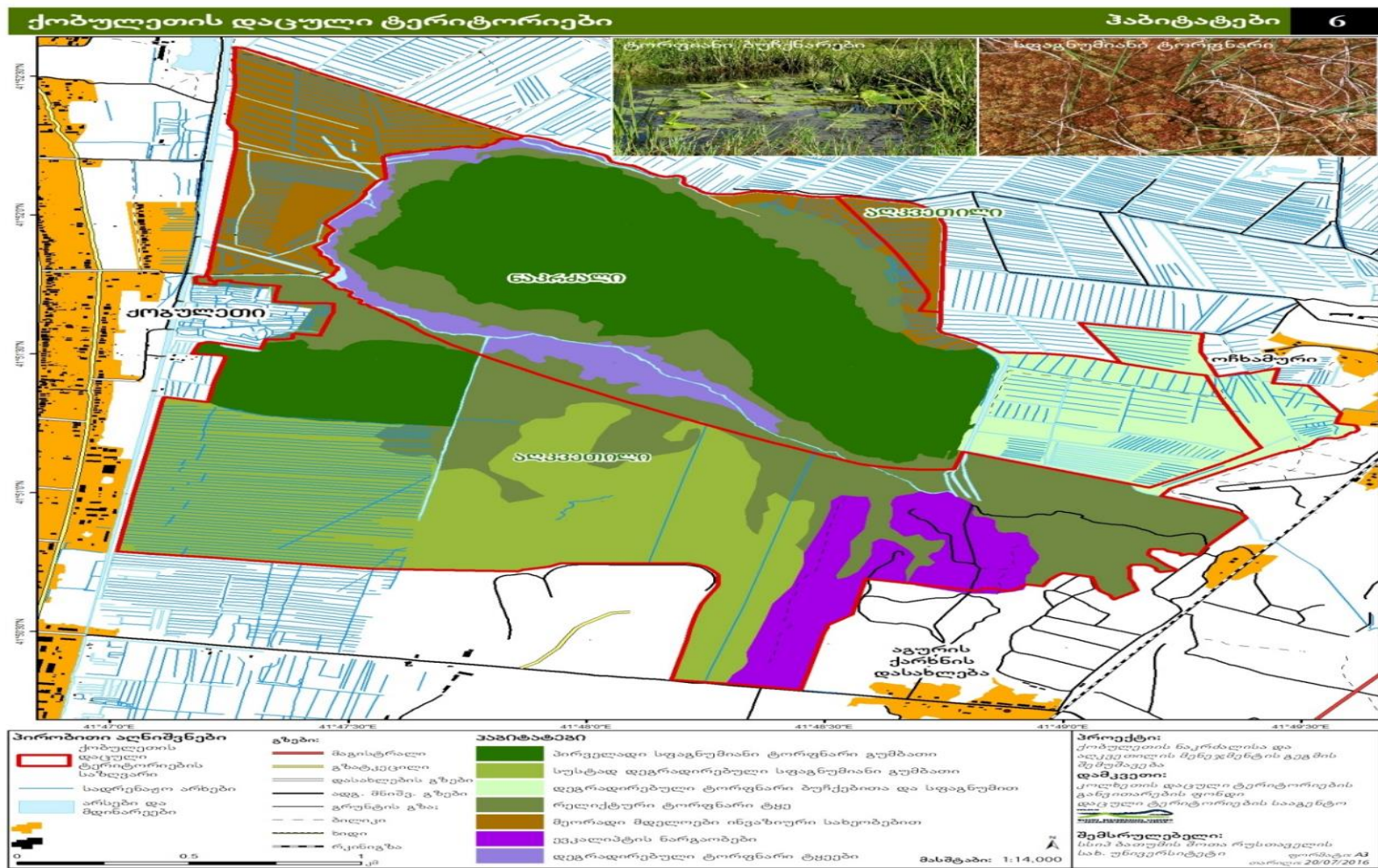
ა) მდებარეობა და საზღვრები

ბ) რამსარის კონვენციით დაცული ტერიტორიის საზღვარი

დანართი 3. კაბიტატები

დანართი 4. ფლორა

ა) ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ფლორა

	ოჯახები, გვარები, სახეობები
	1
	ხავსისნაირები BRYOPHYTA
	Aulacomniaceae
1	<i>Aulacomnium palustre</i> (Hedw) Schwagr
	Geocalycaceae
2	<i>Lophocolea bidentata</i> L.
	Bartramiaceae Schwagr.
3	<i>Philonotis marchica</i> (Hedw.) Brid.
	Cephaloziaceae Mig.
4	<i>Cephalozia connivens</i> (Dicks.) Lindb
5	<i>Odontoschisma denudatum</i> (Nees) Dumort.
	Dicranaceae Schimp.
6	<i>Campylopus pyriformis</i> (Schultz) Brid.
7	<i>C. fragilis</i> (Brid.) Bruch & Schimp.
8	<i>Paraleucobryum longifolium</i> (Ehrh. ex Hedw.) Loeske
	Hypnaceae Schimp.
9	<i>Calliergonella cuspidata</i> (Hedw.) Loeske
10	<i>Hypnum cupressiforme</i> Hedw.
	Polytrichaceae Schwagr.
11	<i>Polytrichum strictum</i> Menzies ex Brid.
12	<i>Atrichum undulatum</i> (Hedw.) P. Beauv.
	Sphagnaceae Dumort.
13	<i>Sphagnum austinii</i> Sull.
14	<i>S. capillifolium</i> (Ehrh.) Hedw.
15	<i>S. cuspidatum</i> Ehrh.ex Hoffm.
16	<i>S. denticulatum</i> Brid.
17	<i>S. palustre</i> L.
18	<i>S. papillosum</i> Lindb.
19	<i>S. rubellum</i> Wilson
	გვიმრანაირები PTERIDOPHYTA
	Dennstaedtiaceae Lotsy
20	<i>Pteridium tauricum</i> V. Krecz.
	Lycopodiaceae Beauv. ex Mirb.
21	<i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub
	Osmundaceae
22	<i>Osmunda regalis</i> L.
	Thelypteridaceae

23	<i>Thelypteris confluens</i> (Thunb.) C.V. Morton (<i>Thelypteris palustris</i> (A. Gray) Schott)
	შიშველთესლოვნები <i>GYMNOSPERMAE</i>
	<i>Pinaceae</i> Lindl.
24	<i>Pinus pinaster</i> Aiton
	ფარულთესლოვნები (ორლებნიანანები) <i>ANGIOSPERMAE</i> (<i>DICOTYLEDONEA</i>)
	<i>Apiaceae</i> Lindl. (<i>Umbelliferae</i> Juss.)
25	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i> L.f.
26	<i>H. ramiflora</i> Maxim.
	<i>Araliaceae</i> Juss.
27	<i>Hedera helix</i> L. (<i>H. caucasigena</i> Pojark.)
	<i>Asteraceae</i> Dumort. (<i>Compositae</i> Giseke.)
28	<i>Achillea beibersteinii</i> Afan.
29	<i>A. filipendulina</i> Lam.
30	<i>A. nobilis</i> L.
31	<i>Ageratum houstonianum</i> Mill.
32	<i>Ambrosia artemisiifolia</i> L.
33	<i>Anthemis cotula</i> L.
34	<i>Arctium lappa</i> L.
35	<i>Artemisia absinthium</i> L.
36	<i>Bidens cernua</i> L.
37	<i>B. tripartita</i> L. (<i>B. orientalis</i> Velen.)
38	<i>Carpesium abrotanoides</i> L.
39	<i>C. cernuum</i> L.
40	<i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Gaertn.
41	<i>Cirsium incanum</i> (S.G.Gmel.) Fisch.
42	<i>Conyzanthus graminifolius</i> (Spreng) Tamamsch.
43	<i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S.Moore.; <i>Gynura crepidioides</i> Bernth.
44	<i>Dichrocephala integrifolia</i> (L.f.) Kuntze
45	<i>Echinops colchicus</i> Sosn.
46	<i>Erigeron annuus</i> (L.) Pers. (<i>Stenactis annua</i> (L.) Cass.
47	<i>E. canadensis</i> L. (<i>Conyzanthus canadensis</i> (L.) Cronq.)
48	<i>Eupatorium cannabinum</i> L.
49	<i>Galinsoga ciliata</i> (Rafin) Blake
50	<i>G. parviflora</i> Cav.
51	<i>Gnaphalium luteoalbum</i> L.
52	<i>Gymnaster savatieri</i> (Makino) Kitam.
53	<i>Helianthus tuberosus</i> L.
54	<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam.; (<i>L. vulgare</i> Lam.subsp.multicaule A.Khokhr.)
55	<i>Matricaria chamaemilla</i> Hill
56	<i>Santolina chamaecyparissus</i> L.

57	<i>Senecio erraticus</i> Bertol. (<i>Jacobaea erratica</i> (Bertol.) Fourr.)
58	<i>S. sylvaticus</i> L.
59	<i>S. vernalis</i> Waldst. & Kit.
60	<i>S. vulgaris</i> L.
61	<i>Sigesbeckia orientalis</i> L.
62	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn.
63	<i>Sonchus arvensis</i> L.
64	<i>S. virgaurea</i> L. (<i>S. armena</i> Kem. -Nath. ex Grossh.)
65	<i>Tagetes minuta</i> L.
66	<i>Xanthium californicum</i> Greene
67	<i>X. occidentale</i> Bert. (<i>X. albinum</i> (Widd.) H. Scholz.)
68	<i>X. spinosum</i> L.
69	<i>X. strumarium</i> L.
	<i>Betulaceae</i> S.F. Gray
70	<i>Alnus barbata</i> C.A. Mey.
	<i>Salicaceae</i>
71	<i>Salix caprea</i> L.
72	<i>S. cinerea</i> L.
	<i>Caprifoliaceae</i> Juss.
73	<i>Lonicera caprifolium</i> L.
	<i>Convolvulaceae</i> Juss.
74	<i>Calystegia sepium</i> (L.) R.Br.
75	<i>Convolvulus arvensis</i> L.
	<i>Corylaceae</i> Mirb.
76	<i>Carpinus betulus</i> L. (<i>C. caucasica</i> Grossh.)
	<i>Cuscutaceae</i> Dumort.
77	<i>Cuscuta australis</i> R.Br.
	<i>Droseraceae</i> Salisb.
78	<i>Drosera rotundifolia</i> L.
	<i>Ericaceae</i> Juss.
79	<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull
80	<i>Rhododendron luteum</i> Sweet.
81	<i>R. ponticum</i> L.
	<i>Fabaceae</i> Lindl. (<i>Leguminosae</i> Juss.)
82	<i>Amoria ambigua</i> (Bieb.) Sojak (<i>Trifolium ambiguum</i> Bieb.)
83	<i>Lotus corniculatus</i> L.
84	<i>L. tenuis</i> Waldst. & Kit. ex Willd. (<i>L. corniculatus</i> L. subsp. <i>tenuis</i> Briq ex Rech. fil.)
85	<i>L. palustris</i> Willd.
86	<i>Medicago arabica</i> (L.) Huds.
87	<i>M. denticulata</i> Willd.
88	<i>Ononis arvensis</i> L.
89	<i>Psoralea acaulis</i> Stev.

90	<i>Securigera varia</i> (L.) Lassen (<i>Coronilla varia</i> L.)
91	<i>Trifolium campestre</i> Schreb.
92	<i>T. fragiferum</i> L.
93	<i>T. resupinatum</i> L.
94	<i>T. subterraneum</i> L.
95	<i>T. tumens</i> M.Bieb.
96	<i>Ulex europaea</i> L.
97	<i>Vicia sativa</i> L.
	Fagaceae Dumort.
98	<i>Quercus hartwissiana</i> Stev.
	Geraniaceae Juss.
99	<i>Geranium rotundifolium</i> L.
	Hypericaceae Juss.
100	<i>Hypericum mutilum</i> L.
	Lamiaceae Lindl. (Labiatae Juss.)
101	<i>Galeopsis tetrahit</i> L.
102	<i>Glechoma hederacea</i> L.
103	<i>Lamium album</i> L.
104	<i>Lycopus europaeus</i> L.
105	<i>Mentha pulegium</i> L.
106	<i>Perilla nankinensis</i> Wender.
	Lythraceae St.-Hil
107	<i>Lythrum salicaria</i> L.
	Malvaceae Juss.
108	<i>Malva sylvestris</i> L.
	Menianthaceae Dumort.
109	<i>Menyanthes trifoliata</i> L.
	Nymphaeaceae Salisb.
110	<i>Nymphaea colchica</i> C.Presl
111	<i>Nuphar lutea</i> (L.) Sm.
	Onagraceae Juss.
112	<i>Epilobium palustre</i> L.
	Oxalidaceae R.Br.
113	<i>Oxalis acetosella</i> L.
	Phytolaccaceae R.Br.
114	<i>Phytolacca americana</i> L.
	Plantaginaceae Juss.
115	<i>Plantago lanceolata</i> L.
116	<i>P.major</i> L.
	Polygonaceae Juss.
117	<i>Persicaria hydropiper</i> (L.) Spach (<i>Polygonum hydropiper</i> L.)
118	<i>P.aviculare</i> L.

119	<i>Polygonum perfoliatum</i> L.
120	<i>P. thunbergii</i> Siebold & Zucc.
121	<i>Rumex acetosella</i> L.
	<i>Primulaceae</i> Vent.
122	<i>Lysimachia vulgaris</i> L.
	<i>Ranunculaceae</i> Juss.
123	<i>Ficaria popovii</i> A.P. Khokhr.
124	<i>Ranunculus bulbosus</i> L.
125	<i>R. muricatus</i> L.
126	<i>R. oreophilus</i> Bieb. (<i>R. acutilobus</i> Ledeb., <i>R. makaschwilii</i> Kem.-Nath.)
127	<i>R. sceleratus</i> L.
128	<i>Ranunculus trachycarpus</i> Fisch. & C.A.Mey. (<i>Ranunculus marginatus</i> d'Urv.)
	<i>Rhamnaceae</i> Juss.
129	<i>Frangula alnus</i> Mill.
	<i>Rosaceae</i> Juss.
130	<i>Crataegus macrophylla</i> Sarg.
131	<i>Potentilla erecta</i> (L.) Raeusch.
132	<i>P. reptans</i> L.
133	<i>P. supina</i> L.
134	<i>Rubus hirtus</i> Waldst. & Kit.
	<i>Rubiaceae</i> Juss.
135	<i>Galium palustre</i> L.
136	<i>G. tricornutum</i> Dandy
	<i>Scrophulariaceae</i> Juss.
137	<i>Rhamphicarpa medwedewii</i> Albov
138	<i>Verbascum thapsus</i> L.
139	<i>Veronica anagallis-aquatica</i> L.
140	<i>V. beccabunga</i> L.
141	<i>V. filiformis</i> Smith
142	<i>V. persica</i> Poir.
143	<i>V. polita</i> Fries. (<i>V. didyma</i> auct. vix Ten.)
	<i>Lentibulariaceae</i>
144	<i>Utricularia minor</i> L.
	<i>Solanaceae</i> Juss.
145	<i>Datura stramonium</i> L.
146	<i>Solanum pseudocapsicum</i> L.
	<i>Vacciniaceae</i> S.F.Gray
147	<i>Vaccinium arctostaphylos</i> L.
	<i>Viburnaceae</i> Rafin.
148	<i>Viburnum opulus</i> L.
	ერთლებნიანები MONOCOTILEDONEAE
	<i>Amaryllidaceae</i> J. ST.-Hil.
149	<i>Leucojum aestivum</i> L.

	Commelinaceae R.Br.
150	Commelina communis L.
	Cyperaceae Juss.
151	Bulbostylis tenerrima (Fisch. & C.A.Mey. ex Ledeb.) Palla
152	Carex elata All.
153	C. hirta L.
154	C. latifrons V.Krecz.
155	C. lasiocarpa Ehrh.
156	Cyperus badius Poir.
157	C. longus L.
158	C. rotundus L.
159	Juncellus serotinus (Rottb.) C.B. Clarke
160	Kyllinga gracillima Miq.
161	Rhynchospora alba (L.) Vahl
162	R. caucasica Palla
163	Scirpus triqueter Godr. (Schoenoplectus litoralis (Schrad.) Palla)
164	Schoenoplectus juncoides (Roxb.) Palla
165	S. mucronatus (L.) Palla
	Iridaceae Juss.
166	Sisyrinchium angustifolium Mill.
	Juncaceae Juss.
167	Juncus acutus L.
168	J. bufonius L.
169	J. effusus L.
	Orchidaceae Juss.
170	Spiranthes amoena (M.Bieb.) Spreng. (Spiranthes sinensis (Pers.) Ames)
	Poaceae Barnhart
171	Aegilops cylindrica Host
172	Agropyron caninum (L.) P.Beauv.
173	Agrostis alba L. Poa nemoralis L.
174	Andropogon virginicus L.
175	Anthoxanthum amarum Brot.
176	Bromus japonicus Thunb.
177	B. tectorum L.
178	Calamagrostis arundinacea (L.) Roth.
179	C. epigeios (L.) Roth.
180	Catabrosa aquatica (L.) Beauv. (Aira aquatica L.)
181	Cladium mariscus (L.) Pohl
182	Cynodon dactylon (L.) Pers.
183	Dactylis glomerata L.
184	Digitaria sanguinalis (L.) Scop. [D. vulgaris (Schrad.) Bess.]

185	<i>D. ciliaris</i> (Retz.) Koeler
186	<i>D. ischaemum</i> (Schreb.) Muhl.
187	<i>D. violascens</i> Link [<i>D. chinensis</i> (Retz.) A. Camus ; <i>Paspalum chinense</i> Nees]
188	<i>Echinochloa</i> <i>crusgalli</i> (L.) Beauv. s.l.
189	<i>Eleusine</i> <i>indica</i> (L.) Gaertn.
190	<i>E. tristachya</i> (Lam.) Lam.
191	<i>Eragrostis</i> <i>minor</i> Host.
192	<i>E. pilosa</i> (L.) P. Beauv.
193	<i>Erianthus</i> <i>ravennae</i> (L.) P. Beauv. (<i>Saccharum ravennae</i> (L.) L.)
194	<i>Holcus</i> <i>lanatus</i> L.
195	<i>Hordelymus</i> <i>leporinum</i> Link
196	<i>Koeleria</i> <i>phleoides</i> (Vill.) Pers.
197	<i>Leersia</i> <i>oryzoides</i> (L.) Sw.
198	<i>Leymus</i> <i>racemosus</i> (Lam.) Tzvelev
199	<i>Lolium</i> <i>oliaceum</i> (Bory & Chaub.) Hand. -Mazz.
200	<i>Microstegium</i> <i>imberbe</i> (Nees ex Steud.) Tzvelev (<i>Microstegium vimineum</i> (Trin.) A. Camus)
201	<i>M. japonicum</i> (Miq.) Koidz.
202	<i>Miscanthus</i> <i>sinensis</i> Andersson
203	<i>Molinia</i> <i>litoralis</i> Host
204	<i>Oplismenus</i> <i>burmanni</i> (Retz.) P. Beauv.
205	<i>O. undulatifolium</i> (Ard.) Beauv.
206	<i>Panicum</i> <i>dichotomiflorum</i> Michx.
207	<i>P. lanuginosum</i> Elliott (<i>Panicum acuminatum</i> Sw.)
208	<i>Paspalum</i> <i>paspalodes</i> (Michx.) Scribn. (<i>Paspalum distichum</i> L.)
209	<i>P. thunbergii</i> Kunth ex Steud.
210	<i>Phalaroides</i> <i>arundinacea</i> (L.) Rauschert (<i>Phalaris arundinacea</i> L.)
211	<i>Phleum</i> <i>paniculatum</i> Huds.
212	<i>Ph. phleoides</i> (L.) Karst. (<i>P. boehmeri</i> Wib.; <i>Phalaris phleoides</i> L.)
213	<i>Phragmites</i> <i>australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.
214	<i>Poa</i> <i>bulbosa</i> L.; <i>P. crispa</i> Thuill. [<i>P. bulbosa</i> subsp. <i>vivipara</i> (Koel.) Arcang.]
215	<i>P. compressa</i> L.
216	<i>P. trivialis</i> L.
217	<i>Polypogon</i> <i>semiverticillatus</i> (Forssk.) Hyl. (<i>Polypogon viridis</i> (Gouan) Breistr.)
218	<i>Rostraria</i> <i>cristata</i> (L.) Tzvel. (<i>Koeleria phleoides</i> (Vill.) Pers.)
219	<i>Scleropoa</i> <i>rigida</i> (L.) Griseb.
220	<i>Setaria</i> <i>faberi</i> R.A. W. Herm.
221	<i>S. intermedia</i> Roem. & Schult.

222	<i>S. glauca</i> (L.) P.Beauv. (<i>Pennisetum glaucum</i> (L.) R.Br.)
223	<i>Sorghum halepense</i> (L.) Pers.
224	<i>Sporobolus fertilis</i> (Steud.) Clayton
225	<i>Tragus racemosus</i> (L.) All.
226	<i>Vulpia myuros</i> (L.) C.C.Gmel.
	<i>Smilacaceae</i> Vent.
227	<i>Smilax excelsa</i> L.
	<i>Thyphaceae</i> Juss.
228	<i>Sparganium neglectum</i> Beeby (<i>Sparganium erectum</i> subsp. <i>neglectum</i> (Beeby) K.Richt.)
229	<i>Typha angustifolia</i> L.
230	<i>T. latifolia</i> L.

ა.ა) ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ფლორა

		ქართული
	ხავსები	
1	<i>Atrichum undulatum</i>	
2	<i>Calliergonella cuspidata</i>	
3	<i>Campylopus cf. pyriformis</i>	
4	<i>Campylopus fragiles</i>	
5	<i>Cephalozia connivens</i>	
6	<i>Hypnum cf. cupressiforme</i>	
7	<i>Odontoschisma denudata</i>	
8	<i>Paraleucobryum longifolium</i>	
9	<i>Philonotis marchia</i>	
10	<i>Polytrichum strictum</i>	
11	<i>Sphagnum austinii</i>	
12	<i>Sphagnum capillifolium</i>	
13	<i>Sphagnum cuspidatum</i>	
14	<i>Sphagnum denticulatum</i>	
15	<i>Sphagnum palustre</i>	
16	<i>Sphagnum papillosum</i>	
17	<i>Sphagnum rubellum</i>	
	ჭურჭლოვანი	
18	<i>Alnus glutinosa</i> subsp. <i>barbata</i>	ჩვეულებრივი მურყანი
19	<i>Callicarpa japonica</i>	კალიკარპა
20	<i>Calluna vulgaris</i>	ჩვეულებრივი მანანა
21	<i>Crataegus macrophylla</i>	კუნელი
22	<i>Hedera colchica</i>	სურო
23	<i>Lonicera carpiniifolia</i>	თხისფოთოლა ჯიქა
24	<i>Pinus pinaster</i>	ზღვისპირა ფიჭვი
25	<i>Quercus hartvissiana</i>	კოლხური მუხა
26	<i>Rhamnus frangula</i>	ხეჭრელი
27	<i>Rhododendron luteum</i>	იელი
28	<i>Rhododendron ponticum</i>	პონტოს შქერი
29	<i>Rubus hirtus</i>	ბალის მაყვალი
30	<i>Rubus sp</i>	მაყვალი
31	<i>Smilax exelsa</i>	ეკალიჯი
32	<i>Spiraea japonica</i>	იაპონური გრავლა

33	<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	მაღალი მოცვი
34	<i>Viburnum opulus</i>	ძახველი
35	<i>Carpinus betulus</i>	რცხილა კავკასიური
36	ზალახოვნები	
37	<i>Ambrosia artemisifolia</i>	არტემიზისფოთოლა ამბროზია
38	<i>Bidens cernua</i>	თავჩაქინდრული ორკბილა
39	<i>Bidens frondosa</i>	ორკბილა
40	<i>Bidens tripartita</i>	სამნაწილიანი ორკბილა
41	<i>Calystegia sepium</i>	დიდი ხვართქლა
42	<i>Carex hirta</i>	ბანჯგვლიანი ისლი
43	<i>Carex lasiocarpa</i>	გაპოზილნაყოფა ისლი
44	<i>Convolvulus arvensis</i>	ხვართქლა
45	<i>Crassocephalum crepidioides</i>	კრასოცეფალუმი
46	<i>Cynodon dactylon</i>	გლერტა
47	<i>Cyperus badius</i>	წამალწვრილა
48	<i>Cyperus longus</i>	თავნასკვა ჩალა
49	<i>Drosera rotundifolia</i>	დროზერა, ცვრიანა
50	<i>Eupatorium cannabinum</i>	ვარდკანაფა
51	<i>Galeopsis tetrahit</i>	თავცეცხლა
52	<i>Galium palustre</i>	ენდრონიკა
53	<i>Holcus lanatus</i>	ბეწვიანი თავთეთრა
54	<i>Hordeum leporinum</i>	თავციყანა
55	<i>Hydrocotyle ramiflora</i>	ტოტყვავილა ჰიდროცოტილე
56	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	ბაიასებრი ჰიდროცოტილე
57	<i>Hypericum mutilum</i>	დასახიზრებული კრაზანა
58	<i>Iris pseudacorus</i>	წყლის ზამზახი
59	<i>Juncus articulatus</i>	ჭილი
60	<i>Juncus bufonius</i>	გომბეშოს ჭილი
61	<i>Juncus effusus</i>	ტოტებგაშლილი ჭილი
62	<i>Kyllinga gracillima</i>	ტანწერწეტა კილინგა
63	<i>Leucojum aestivum</i>	ცხენისკბილა
64	<i>Lonicera caprifolia</i>	თხისფოთოლა ჯიქა
65	<i>Lycopodiella inundata</i>	ლიკოპოდიელა
66	<i>Lycopus europaeus</i>	ევროპული ლიკოპუსი
67	<i>Lysimachia vulgaris</i>	ხახვთესლა
68	<i>Lythrum salicaria</i>	ცოცხმაგარა
69	<i>Menyanthes trifoliata</i>	წყლის სამყურა
70	<i>Microstegium imberbe</i>	მიკროსტეგიუმი
71	<i>Microstegium japonicum</i>	იაპონური მიკროსტეგიუმი
72	<i>Miscanthus sinensis</i>	ჩინური მისკანტუსი
73	<i>Molinia litoralis</i>	იმერული ისლი
74	<i>Nymphaea colchica</i>	დუმფარა
75	<i>Nymphaea lutea</i>	ყვითელი დუმფარა
76	<i>Osmunda regalis</i>	სამეფო გვიმრა
77	<i>Paspalum paspaloides</i>	პასპალუმი
78	<i>Paspalum thunbergii</i>	ტუნბერგის პასპალუმი
79	<i>Phragmites australis</i>	სამხრეთის ლელი
80	<i>Pinus pinaster</i>	ზღვისპირა ფიჭვი
81	<i>Polygonum aviculare</i>	ჩვეულებრივი მათიტელა
82	<i>Polygonum hydropiper</i>	წყლის წიწაკისებრი წალიკა
83	<i>Polygonum perfoliatum</i>	გახვრეტილფოთოლა მათიტელა
84	<i>Polygonum thunbergii</i>	ტუნბერგის მათიტელა
85	<i>Potentilla erecta</i>	ოთხფურცელა მარწყვაბალახი
86	<i>Pteridium aquilinum</i>	გვიმრა

87	<i>Rhynchospora alba</i>	თეთრი რინქოსპორა
88	<i>Rumex acetosella</i>	მჟავე მჟაუნა
89	<i>Schoenoplectus triqueter</i>	კოკოზა
90	<i>Senecio erraticus</i>	მოხეტიალე თავყვითელა
91	<i>Smilax excelsa</i>	ეკალიჯი
92	<i>Solidago virgaurea</i>	ოქროწვეპლა
93	<i>Sonchus arvensis</i>	ლიჭა
94	<i>Spiranthes amoena</i>	მშვენიერი სპირანთესი
95	<i>Thelypteris palustre</i>	ჭაობის თელიპტერისი
96	<i>Tradescantia virginiana</i>	ვირჯინიის ჭორტანა

ა.ბ) ქობულეთის აღკვეთილის ფლორა

	ლათინური	ქართული
	ხავსები	
1	<i>Atrichum undulatum</i>	
2	<i>Calliergonella cuspidata</i>	
3	<i>Campylopus cf. pyriformis</i>	
4	<i>Campylopus fragiles</i>	
5	<i>Cephalozia connivens</i>	
6	<i>Hypnum cf. cupressiforme</i>	
7	<i>Odontoschisma denudata</i>	
8	<i>Paraleucobryum longifolium</i>	
9	<i>Philonotis marchia</i>	
10	<i>Polytrichum strictum</i>	
11	<i>Sphagnum austinii</i>	
12	<i>Sphagnum capillifolium</i>	
13	<i>Sphagnum cuspidatum</i>	
14	<i>Sphagnum denticulatum</i>	
15	<i>Sphagnum palustre</i>	
16	<i>Sphagnum papillosum</i>	
17	<i>Sphagnum rubellum</i>	
	ჭურჭლოვანი	
18	<i>Alnus barbata</i>	ჩვეულებრივი მურყანი
19	<i>Callicarpa japonica</i>	იაპონური ლამაზნაყოფა
20	<i>Calluna vulgaris</i>	ჩვეულებრივი მანანა
21	<i>Carpinus betulus</i>	კავკასიური რცხილა
22	<i>Crataegus macrophylla</i>	კუნელი
23	<i>Hedera helix</i>	სურო
24	<i>Lonicera carpinifolia</i>	თხისფოთოლა ჯიქა
25	<i>Pinus pinaster</i>	ზღვისპირა ფიჭვი
26	<i>Rhamnus frangula</i>	ხეჭრელი
27	<i>Rhododendron luteum</i>	იელი
28	<i>Rhododendron ponticum</i>	პონტოს შქერი
29	<i>Rubus hirtus</i>	ბალის მაცვალი
30	<i>Rubus sp</i>	მაცვალი
31	<i>Smilax exelsa</i>	ეკალიჯი
32	<i>Spireaea japonica</i>	იაპონური გრაკლა
33	<i>Ulex europeaus</i>	ევროპული ჯოჯო
34	<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	მაღალი მოცვი
35	<i>Viburnum opulus</i>	მახველი
	ბალახოვნები	

36	<i>Achilea biebersteini</i>	ბიბერშტეინის ფარსმანდუკი
37	<i>Achilea filipendulina</i>	ქაფურასფოთოლა ფარსმანდუკი
38	<i>Achilea nobilis</i>	ფარსმანდუკი
39	<i>Aegilops tauschii</i>	აეგილოპსი
40	<i>Ageratum haustonianum</i>	ჰაუსტონის ციციწო
41	<i>Agropyron caninum</i>	ჰანგა
42	<i>Andropogon virginicus</i>	წნელის მელაკუდა
43	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	არტემიზიის ფოთოლა ამბროზია
44	<i>Anthemis cotula</i>	კამანია
45	<i>Anthoxanthum amarum</i>	ყვითელთავთავა
46	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	სურნელოვანი ყვითელთავთავა
47	<i>Arctium lappa</i>	ოროვანდი
48	<i>Arhenathum elatus</i>	ფრანგული კოინდარი
49	<i>Artemisia absinthium</i>	აბზინდა
50	<i>Bidens tripartita</i>	სამწაწილიანი ორკბილა
51	<i>Bolbostllis maritima</i>	ლელქაში
52	<i>Bromus japonicus</i>	იაპონური შვრიელა
53	<i>Bromus tectorum</i>	ბანის სვრიელა
54	<i>Calamagrostis arundinaceae</i>	ლერწმისებრი ბრძამი
55	<i>Calamagrostis epigeios</i>	მიწისზედა ქასრა
56	<i>Canyzanthus graminifolius</i>	კონიზანტუსი
57	<i>Carex elata</i>	ზედმართული ისლი
58	<i>Carex lasiocarpa</i>	გაპობილნაყოფა ისლი
59	<i>Carex latifrons</i>	ფართომუზლა ისლი
60	<i>Carpesium abrotanoides</i>	ოჩოპენტრე
61	<i>Carpesium cernuum</i>	ოჩოპინტრე
62	<i>Catabrosa aquatiaca</i>	წყლის კატაბროზა
63	<i>Cirsium incanum</i>	თეთრი ნარი
64	<i>Coix lacrimajobi</i>	ჩალა მძივი
65	<i>Commelina communis</i>	ტყის ჭორტანა
66	<i>Coronilla varia</i>	ყვავისფრჩხილა
67	<i>Criopsis alopecuroides</i>	კიჭკიჭა
68	<i>Cuscuta australis</i>	სამხრეთის აბრეშუმა
69	<i>Cuscuta europaea</i>	ევროპული აბრეშუმა
70	<i>Cynodon dactilon</i>	გლერტა
71	<i>Xanthium occidentale</i>	დასავლური ღორისბირკა
72	<i>Cyperus badius</i>	წაბლისფერი წამალწვრილა
73	<i>Cyperus difformis</i>	არაერთგვაროვანი თავნასკვა
74	<i>Cyperus rotundus</i>	მრგვალი თავნასკვა
75	<i>Dactylis glomerata</i>	დაგორგლილი სათითურა
76	<i>Datura stramonium</i>	ჩალის ლემა
77	<i>Daucus carota</i>	ფერისცვალა
78	<i>Dichrocephala bicolor</i>	ორფერა მეჭეწა
79	<i>Digitaria ciliaris</i>	წამწამიანი მწყერფეხა
80	<i>Digitaria ischaemom</i>	სისხლდენის შემაჩერებელი მწყერფეხა
81	<i>Digitaria sanguinalis</i>	სისხლივით წითელი მწყერფეხა
82	<i>Digitaria violascens</i>	მოიისფრო მწყერფეხა
83	<i>Drosera rotundifolia</i>	მრგვალფოთოლა დროზერა
84	<i>Echinochloa crusgalli</i>	მამლის-დეზი ბურჩხა
85	<i>Echinops colchicus</i>	კოლხური თავკომბალა
86	<i>Eleusine indica</i>	ელეუსინე
87	<i>Eleusine tristachya</i>	ელეუსინე

88	<i>Epilobium palustre</i>	ჭაობის წყალნაწყენი
89	<i>Eragrostis pilosa</i>	თმიანი თეფი
90	<i>Eragrostis minor</i>	პატარა თეფი
91	<i>Erianthus ravennae</i>	რავენაეს ერიანთუსი
92	<i>Erigeron annuus</i>	ცხენისკუდა
93	<i>Erigeron canadensis</i>	ცხენისკუდა
94	<i>Eupatorium cannabinum</i>	კანაფის ვარდკანაფა
95	<i>Ficaria popovii</i>	ჩაწყობილა ბაია
96	<i>Filago eriocephala</i>	ბეწვთავა ნაცარა
97	<i>Filago gallica L</i>	ფრანგული ნაცარა
98	<i>Galinsoga ciliata</i>	წამწამისებრი გალინზოგა
99	<i>Galinsoga parviflora</i>	პატარაყვავილა გალინზოგა
100	<i>Galium tricornutum</i>	სამრქიანი ხოვერა
101	<i>Geranium purpureum</i>	მეწამული ნემსიწვერა
102	<i>Geranium robertianum</i>	რობერტის უჟმურა
103	<i>Gimnaster savatieri</i>	გიმნასტერი
104	<i>Glechoma hederaceae</i>	სუროსებრი ომოშა
105	<i>Gnaphalium luteoalbum</i>	მოყვითალო-თეთრი ბერულა
106	<i>Gomphocarpus fruticosus</i>	ბამბაცა
107	<i>Hamarhia altissima</i>	ჰამარტია
108	<i>Helianthus tuberosus</i>	მიწავაშლა
109	<i>Holcus lanatus</i>	ბეწვიანი თავთეთრა
110	<i>Hordeum leporinum</i>	თაგვიყანა
111	<i>Hydrocotyle ramiflora</i>	ტოტყვავილა ჰიდროკოტილე
112	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	ჩვეულებრივი ჰიდროკოტილე
113	<i>Hyoscyamus niger</i>	შავი ლენცოფა
114	<i>Hypericum mutilus</i>	დასახიჩრებული კრაზანა
116	<i>Iris pseudocorus</i>	წყლის ზამზახი
117	<i>Jucus acutus</i>	ბასრი ჭილი
118	<i>Juncus effusus</i>	ტოტებგაშლილი ჭილი
119	<i>Juncellus serotinus</i>	
120	<i>Koeleria phleoides</i>	კეწეწურა
121	<i>Lamium album</i>	ჯინჭრის დედა
122	<i>Leersia oryzoides</i>	
123	<i>Leucanthemum vulgare</i>	მინდვრის გვირილა
124	<i>Leucojum aestium</i>	ცხენისკბილა
125	<i>Leymus racemosus</i>	მტევნიანი ლეიმუსი
126	<i>Lycopodiella inundata</i>	ლიკოპოდიელა
127	<i>Lysimachia vulgaris</i>	ჩვეულებრივი ხახვთესლა
128	<i>Lolium loliaceum</i>	კოინდარისებრი ღვარძლი
129	<i>Lolium rigidum</i>	ხეშეში ნამკალა
130	<i>Lotus corniculatus</i>	რქიანი კურდღლისფრჩხილა
131	<i>Lotus palustris</i>	ჭაობის კურდღლისფრჩხილა
132	<i>Lotus tenius</i>	წვრილი კურდღლისფრჩხილა
133	<i>Matricaria chamomilla</i>	სამკურნალო მატრიკარია
134	<i>Medicago arabica</i>	არაბული იონჯა
135	<i>Medicago denticulata</i>	წვრილკბილა იონჯა
136	<i>Mentha pulegium</i>	ომბალო
137	<i>Menyanthes trifoliata</i>	წყლის სამყურა
138	<i>Microstegium imberbe</i>	მიკროსტეგიუმი
139	<i>Microstegium japonicum</i>	იაპონური მიკროსტეგიუმი
140	<i>Milinia litoralis</i>	სანაპიროს იმერული ისლი

141	<i>Miscanthus sinensis</i>	ჩინური მისკანტუსი
142	<i>Nuphar lutea</i>	ყვითელი დუმფარა
143	<i>Nymphaea cilchica</i>	კოლხური დუმფარა
144	<i>Ononis arvensis</i>	ყანის ფშნის ეკალი
145	<i>Oplismenus burmanii</i>	ბურმანის მჭადა
146	<i>Oplismenus undulatifolium</i>	ტალღოვანფოთოლა მჭადა
147	<i>Osmunda regalis</i>	სამეფო გვიმრა
148	<i>Otanthus maritimus</i>	ზღვისპირეთის ოთანტუსი
149	<i>Oxalis acetosella</i>	ჩვეულებრივი მჭაველა
150	<i>Oxalis corniculata</i>	რქიანი მჭაველა
151	<i>Panicum dichotomiflorum</i>	ნახევარყვავილა ფეტვი
152	<i>Panicum lanuginosum</i>	ფეტვი
153	<i>Paspalum dilatatum</i>	გაფართოებული პასპალუმი
154	<i>Paspalum paspaloides</i>	პასპალუმისებრი პასპალუმი
155	<i>Paspalum thunbergii</i>	თუნბერგის პასპალუმი
156	<i>Perilla nankinensis</i>	წითელი ჯინჭარი
157	<i>Phalaroides arundinacea</i>	ლერწმისებრი ჩიტეფეტვა
158	<i>Phleum paniculatum</i>	საგველასებრი ტიმოთელა
159	<i>Phleum pratense</i>	მინდვრის ტიმოთელა
160	<i>Phragmites australis</i>	სამხრეთის ლელი
161	<i>Phytolaca americana</i>	ჭიაფერა
162	<i>Plantago lanceolata</i>	ლანცეტა მრავალძარღვა
163	<i>Plantago major</i>	დიდი მრავალძარღვა
164	<i>Poa bulbosa</i>	ბოლქვიანი თივაქასრა
165	<i>Poa compressa</i>	ჩაჭყლელი თივაქასრა
166	<i>Poa trivialis</i>	ჩვეულებრივი თივაქასრა
167	<i>Polygonum hydropiper</i>	წყლის წიწაკისებრი წალიკა
168	<i>Polygonum perfoliatum</i>	გახვრეტილ ფოთოლა მატეტილა
169	<i>Polygonum thunbergii</i>	თუნბერგის პოლიგონუმი
170	<i>Polypogon semiver ticillatus</i>	პოლიპოგონი
171	<i>Potentilla erecta</i>	ოთხფურცელა მარწყვაბალახი
172	<i>Potentilla reptans</i>	მცოცავი მარწყვა ბალახი
173	<i>Potentilla supina</i>	უკან გადაღუნული მარწყვაბალახი
174	<i>Psoralea acaulis</i>	უღერო დათვიმარწყვა
175	<i>Pteridium aquilinum</i>	გვიმრა
176	<i>Pulicaria dysenterica</i>	დიზენტერიული პულიკარია
177	<i>Ranunculus bulbosus</i>	ბოლქვიანი ბაია
178	<i>Ranunculus sceleratus</i>	შხამიანი ბაია
179	<i>Ranunculus chius</i>	ქონა
180	<i>Ranunculus muricatus</i>	დუგუმი
181	<i>Ranunculus trachicarpus</i>	ბაია
182	<i>Rhynchospora caucasica</i>	კავკასიური რინქოსპორა
183	<i>Rhynchospora alba</i>	თეთრი რინქოსპორა
184	<i>Rhamphicarpa medwedewii</i>	მედვედევის რამიკარპა
185	<i>Sambucus edulis</i>	საჭმელად ვარგისი ანწლი
186	<i>Santolina chmaecyparissus</i>	სანტოლინა
187	<i>Schoenoplectus juncoides</i>	ჭილისებრი კოკოზა
188	<i>Schoenoplectus mucronatus</i>	კოკოზა
189	<i>Scleropoa rigida</i>	ხეშეში თივაქასრა
190	<i>Senecio sylvaticus</i>	ტყის თავყვითელა
191	<i>Senecio erraticus</i>	მოხეტიალე თავყვითელა
192	<i>Senecio vernalis</i>	გაზაფხულის თავყვითელა
193	<i>Senecio vulgaris</i>	ჩვეულებრივი თავყვითელა
194	<i>Setaria faberi</i>	ფაბერის ძურწა

195	<i>Setaria glauca</i>	ყვითელი ძურწა
196	<i>Setaria intermedia</i>	შუალედური ძურწა
197	<i>Setaria viridis</i>	მწვანე ძურწა
198	<i>Siegesbeckia orientalis</i>	აღმოსავლური ბირკალუა
199	<i>Sieglingia procumbens</i>	მწოლიარე წივანა
200	<i>Silybum marianum</i>	ზაფაყურა
201	<i>Sisyrinchium angustifolium</i>	სიზირინხიუმი
202	<i>Solanum pseudocaspicum</i>	ძალყურძენა
204	<i>Solidago virgaurea</i>	ოქროწყვლა
205	<i>Sorghum halepense</i>	ალეპის შალაფა
206	<i>Sparganium neglectum</i>	შხაპრი
207	<i>Sporobolus fertilis</i>	შხაპრი
208	<i>Spiranthes sinensis</i>	სპირანთესი
209	<i>Succisa pratensis</i>	მინდვრის სუკციზა
210	<i>Tagetes minuta</i>	ხავერდა
211	<i>Thelypteris palustris</i>	ჭაობის თელიპტერისი
212	<i>Tragus racemosus</i>	მტევნიანი ტრაგუსი
213	<i>Trifolium ambiguum</i>	ცხვრის სამყურა
214	<i>Trifolium campestre</i>	მინდვრის სამყურა
215	<i>Trifolium resupinatum</i>	გადაბრუნებული შაბთარი
216	<i>Trifolium subterraneum</i>	მიწისქვეშა სამყურა
217	<i>Trifolium tragiferum</i>	სამყურა
218	<i>Trifolium tumens</i>	სამყურა
219	<i>Tussilago farfara</i>	ვირისტერფა
220	<i>Typha angustifolia</i>	წვრილფოთოლა ლაქაში
221	<i>Typha latifolia</i>	ფართოფოთოლა ლაქაში
222	<i>Veronica baccabunga</i>	ჩაღანდარი
223	<i>Verbascum thapsis</i>	ქერიფქლა
224	<i>Veronica anagalis-aquatica</i>	წყლის საპოვნელა ჩაღანდარი
225	<i>Veronica didyma</i>	ჩაღანდარი
226	<i>Veronica filiformis</i>	ძაფისმაგვარი ჩაღანდარი
227	<i>Veronica persica</i>	ბოსტნის ია
228	<i>Vicia sativa</i>	ოსპისებრი ცერცველა
229	<i>Vulpia myuros</i>	თაგვისკუდა ვულპია

ბ) კაინოზოური (მესამეული) პერიოდის ფლორის რელიქტები

N	სახელწოდება ლათინურად	სახელწოდება ქართულად	გავრცელება
1	<i>Drosera rotundifolia</i>	მწერიჭამია დროზერა	ისპანი 2
2	<i>Molinia littoralis</i>	ჩრდილოეთის ისლი	ისპანი 1&2
3	<i>Rhynchospora alba</i>	თეთრი რინხოსპორა	ისპანი 1&2
4	<i>Osmunda regalis</i>	სამეფო გვიმრა	ისპანი 1&2
5	<i>Menyanthes trifoliata</i>	წყლის სამყურა	ისპანი 2
6	<i>Calluna vulgaris</i>	მანანა ჩვეულებრივი	ისპანი 1&2
7	<i>Cladium mariscus</i>	ხერხა	ისპანი 2
8	<i>Sphagnum austinii (Sph. Imbricatum)</i>	იმბრიკატუმის სფაგნუმი	ისპანი 2
9	<i>Sphagnum papillosum</i>	ხავსი ანუ თეთრი ხავსი	ისპანი 1&2
10	<i>Sphagnum rubellum</i>	წითელი სფაგნუმი ანუ ტორფის ხავსი ანუ თეთრი ხავსი	ისპანი 1&2
11	<i>Sphagnum palustre</i>	ჭაობის სფაგნუმი ანუ ტორფის ხავსი ანუ თეთრი ხავსი	ისპანი 1&2
12	<i>Spiranthes amoena</i>	ჯადვარი	ისპანი 1&2
13	<i>Rhododendron ponticum</i>	შქერი	ისპანი 1&2
14	<i>Rhododendron luteum</i>	იელი	ისპანი 1&2
15	<i>Vaccinium arctostaphyllum</i>	მოცვი	ისპანი 1&2
16	<i>Carex lasiocarpa</i>	ისლი	ისპანი 1&2

გ) ფლორის ენდემები

სახეობა	კავკასიის	კოლხეთის	გავრცელება
<i>Sphagnum austinii</i> სფაგნუმი თეთრი ხავსი		+	ისპანი 1&2
<i>Rhynchospora caucasica</i> კავკასიის რინხოსპორა	+		ისპანი 1
<i>Nymphaea colchica</i> კოლხური დუმფარა		+	ისპანი 1&2

დ) წითელი წუსხის სახეობები

	სახეობა	კავკასიის წითელი წუსხა	გლობალური წითელი წუსხა	საქართველოს წითელი წუსხა	გავრცელება
1	<i>Sphagnum austinii</i>				ისპანი 1&2
2	<i>Sphagnum palustre</i>				ისპანი 1&2
3	ჰარტვისის მუხა <i>Quercus hartwissiana</i>	+	+	+	ისპანი 2
4	სამეფო გვიმრა <i>Osmunda regalis</i>		+		ისპანი 1&2
5	ჯადვარი <i>Spiranthes amoena</i>		+		ისპანი 1&2
6	თეთრი რინხოსპორა <i>Rhynchospora alba</i>		+		ისპანი 1&2
7	იელი <i>Rhododendron luteum</i>				ისპანი 1&2
8	ბუმტოსანა <i>Utricularia vulgaris</i>		+		ისპანი 1
9	წყლის სამყურა <i>Menyanthes trifoliata</i>		+		ისპანი 2
10	ხერხა <i>Cladium mariscus</i>		+		ისპანი 1
11	ლიმი		+		ისპანი 1

4	<i>Ciconia ciconia</i>	თეთრი ყარყატი (ლაკლაკი)	საჭიროებს ზრუნვას LC
5	<i>Ciconia nigra</i>	შავი ყარყატი	საჭიროებს ზრუნვას LC
6	<i>Anser erythropus</i>	პატარა ღერღეტი	მოწყვლადი VU
7	<i>Tadorna ferruginea</i>	წითელი იხვი	საჭიროებს ზრუნვას LC
8	<i>Marmaronetta angustirostris</i>	მარმარილოსებრი იხვი	მოწყვლადი VU
9	<i>Melanitta fusca</i>	თეთრფრთიანი გარიელა	მოწყვლადი VU
10	<i>Oxyura leucocephala</i>	თეთრთვალა იხვი	გლობალურად EN მოწყვლადი
11	<i>Accipiter brevipes</i>	ქორცქვიტა	საჭიროებს ზრუნვას LC
12	<i>Buteo rufinus</i>	ველის კაკაჩა	საჭიროებს ზრუნვას LC
13	<i>Aquila heliaca</i>	ბეჭობის არწივი	მოწყვლადი VU
14	<i>Aquila clanga</i>	დიდი მყივანი არწივი	მოწყვლადი VU
15	<i>Neophron percnopterus</i>	ფასკუნჯი	გლობალურად მოწყვლადი EN
16	<i>Grus grus</i>	რუხი წერო	საჭიროებს ზრუნვას LC

ბ) მოზამთრე წყალმცურავი ფრინველების სრული რიცხოვნობა ქართული დასახელებითა და კონსერვაციული სტატუსით

ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება	IUCN-ის კონსერვაციული სტატუსი	საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობა
<i>Cygnus cygnus</i>	ყვითელნისკარტა გედი	LC	
<i>Cygnus olor</i>	წითელნისკარტა გედი	LC	
<i>Anser erythropus</i>	მცირე თეთრშუბლა ბატი	VU	EN
<i>Anser albifrons</i>	დიდი თეთრშუბლა ბატი	LC	
<i>Tadorna tadorna</i>	ამლაყი იხვი	LC	
<i>Tadorna ferruginea</i>	წითელი იხვი		VU
<i>Anas platyrhynchos</i>	გარეული იხვი	LC	
<i>Anas strepera</i>	რუხი იხვი	LC	
<i>Anas acuta</i>	კუდსადგისა იხვი	LC	
<i>Anas clypeata</i>	განიერნისკარტა იხვი	LC	
<i>Anas penelope</i>	თეთრშუბლა იხვი	LC	
<i>Anas crecca</i>	სტვენია იხვი	LC	
<i>Aythya marila</i>	ზღვის ყვინთია	LC	
<i>Aythya ferina</i>	წითელთავა ყვინთია	VU	
<i>Netta rufina</i>	წითელნისკარტა ყვინთია	LC	
<i>Aythya fuligula</i>	ქოჩორა ყვინთია	LC	
<i>Aythya nyroca</i>	თეთრთვალა ყვინთია	NT	
<i>Melanitta fusca</i>	გარიელი	VU	EN
<i>Bucephala clangula</i>	ამაყა	LC	
<i>Gavia stellata</i>	წითელჩიჩახვა ღორიხვა	LC	
<i>Gavia arctica</i>	შავჩიჩახვა ღორიხვა	LC	
<i>Mergellus albellus</i>	მცირე ბატასინი	LC	
<i>Mergus merganser</i>	დიდი ბატასინი	LC	
<i>Mergus serrator</i>	წვრილნისკარტა ბატასინი	LC	

<i>Podiceps nigricollis</i>	შავყელა კოკონა	LC	
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	მცირე კოკონა	LC	
<i>Podiceps cristatus</i>	დიდი კოკონა	LC	
<i>Puffinus yelkouan</i>	ხმელთაშუაზღვისპირული ქარიშხალა	VU	
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	ვარდისფერი ვარხვი	LC	VU
<i>Pelecanus crispus</i>	ქოჩორა ვარხვი	VU	EN
<i>Phalacrocorax carbo</i>	დიდი ჩვამა	LC	
<i>Nycticorax nycticorax</i>	ღამის ყანჩა	LC	
<i>Egretta garzetta</i>	მცირე თეთრი ყანჩა	LC	
<i>Casmerodius albus</i>	დიდი თეთრი ყანჩა	LC	
<i>Ardea cinerea</i>	რუხი ყანჩა	LC	
<i>Gallinula Chloropus</i>	წყლის ქათამი	LC	
<i>Fulica atra</i>	მელოტა	LC	
<i>Recurvirostra avosetta</i>	ნისკარტსადგისა	LC	
<i>Calidris alpina</i>	მექვიშია	LC	
<i>Tringa ochropus</i>	შავი ჭოვილო	LC	
<i>Actitis hypoleucos</i>	მებორნე	LC	
<i>Tringa erythropus</i>	წითელფეხება ჭოვილო	LC	
<i>Sterna sandvicensis</i>	ჭრელნისკარტა თევზიყლაპია	LC	
<i>Alcedo atthis</i>	ალკუნე	LC	

გ) მოზუდარი და გადამფრენი ფრინველები

	დასახელება		არსებობის სტატუსი
1	შავჩიჩახვა ღორიხვა	<i>Gavia arctica</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
2	წითელჩიჩახვა ღორიხვა	<i>Gavia stellata</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
3	წითელყელა მურტალა	<i>Podiceps auritus</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
4	დიდი მურტალა	<i>Podiceps cristatus</i>	მრავალრიცხოვანი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
5	რუხლოყება მურტალა	<i>Podiceps grisegena</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
6	შავყელა მურტალა	<i>Podiceps nigricollis</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
7	მცირე მურტალა	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	იშვიათად მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
8	ხმელთაშუაზღვის ქარიშხალა	<i>Puffinus yelkowan</i>	გვხვდება მთელი წლის განმავლობაში
9	ხუჭუჭა ვარხვი	<i>Pelecanus crispus</i>	იშვიათი მოზამთრე სახეობა
10	დიდი ჩვამა	<i>Phalacrocorax</i>	მოზინადრე სახეობა
11	მცირე ჩვამა	<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	შემომფრენი სახეობა
12	რუხი ყანჩა	<i>Ardea cinerea</i>	მოზინადრე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა

13	ქარცი ყანჩა	<i>Ardea purpurea</i>	გადამფრენი სახეობა.
14	ყვითელი ყანჩა	<i>Ardeola ralloides</i>	გადამფრენი სახეობა.
15	წყლის ბუდა	<i>Botaurus stellaris</i>	იშვიათად მოზუდარი, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
16	ეგვიპტური ყანჩა	<i>Bubulcus ibis</i>	გადამფრენი სახეობა
17	თეთრი ყარყატი	<i>Ciconia ciconia</i>	აჭარაში მხოლოდ გადამფრენისას გვხვდება
18	შავი ყარყატი, იშვარი	<i>Ciconia nigra</i>	იშვიათი გადამფრენი სახეობა
19	დიდი თეთრი ყანჩა	<i>Egretta alba</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
20	მცირე თეთრი ყანჩა	<i>Egretta garzetta</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
21	მცირე ყარაულა	<i>(Ixobrychus minutes</i>	მოზუდარი, გადამფრენი და გადამფრენი სახეობა
22	ღამის ყანჩა	<i>Nycticorax nycticorax</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
23	ივეოსი	<i>Plegadis falcinellus</i>	იშვიათი გადამფრენი სახეობა
24	ჟერო	<i>Platalea leucorodia</i>	იშვიათი არარეგულარულად გადამფრენი სახეობა
25	ბოლოსადგისა იხვი	<i>Anas acuta</i>	მცირერიცხოვანი გადამფრენი და შემთხვევითი მოზამთრე სახეობა
26	ფართონისკარტა იხვი	<i>Anas clypeata</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
27	ჭიკვარა	<i>Anas crecca</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
28	თეთრშუბლა იხვი	<i>Anas Penelope</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
29	გარეული იხვი	<i>Anas platyrhynchos</i>	მოზუდარი მოზამთრე სახეობა. გვხვდება მთელი წლის განმავლობაში
30	იხვინჯა	<i>Anas querquedula</i>	მოზუდარი სახეობა. გვხვდება მთელი წლის განმავლობაში
31	რუხი იხვი	<i>Anas strepera</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
32	თეთრშუბლა ბატი	<i>Anser albofrons</i>	არარეგულარული გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
33	რუხი ბატი	<i>Anser anser</i>	არარეგულარული გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
34	წრიპინა ბატი	<i>Anser erythropus</i>	შემომფრენი სახეობა
35	მეკალოე ბატი	<i>Aser fabialis</i>	შემომფრენი სახეობა
36	წითელთავა ყვინთია	<i>Aythya ferina</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
37	ქოჩორა ყვინთია	<i>Aythya fuligula</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
38	ზღვის ყვინთია	<i>Aythya marila</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა

39	თეთრთვალა ყვინთია	<i>Aythya nyroca</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
40	წითელგულა ღერღეტი	<i>Branta ruficollis</i>	შემომფრენი სახეობა.
41	ჩვეულებრივი კოკონა	<i>Bucephala clangula</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა.
42	მყივანი გედი	<i>Cygnus Cygnus</i>	აჭარაში ცნობილია, როგორც არარეგულარული გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
43	სისინა გედი	<i>Cygnus olor</i>	იშვიათი, არარეგულარულად გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
44	შავი გარიელი	<i>Melanitta fusca</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
45	შავი ყურყუმელა	<i>Melanitta nigra</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
46	მცირე ბატასინი	<i>Mergus albellus</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
47	დიდი ბატასინი	<i>Mergus merganser</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
48	გრძელნისკარტა ბატასინი	<i>Mergus serrator</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
49	წითელნისკარტა იხვი	<i>Netta rufina</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
50	წითელი იხვი	<i>Tadorna ferruginea</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
51	ამლაყი იხვი	<i>Tadorna tadorna</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
52	ქორცქვიტა	<i>Accipiter brevipes</i>	გადამფრენი სახეობა
53	ქორი	<i>Accipiter gentilis</i>	იშვიათი მოზუდარი, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
54	მიმინო	<i>Accipiter nisus</i>	იშვიათი, მოზუდარი და მრავალრიცხოვანი გადამფრენი სახეობა
55	სვასი	<i>Aegypius monachus</i>	შემომფრენი სახეობა
56	მთის არწივი	<i>Aquila chrysaetos</i>	მოზინადრე სახეობა
57	მყივანი არწივი	<i>Aquila clanga</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
58	ბეკობის არწივი	<i>Aquila heliaca</i>	გადამფრენი სახეობა
59	ველის არწივი	<i>Aquila nipalensis</i>	გადამფრენი სახეობა
60	მცირე მყივანი არწივი	<i>Aquila pomarina</i>	გადამფრენი სახეობა
61	ჩვეულებრივი კაკაჩა	<i>Buteo buteo</i>	ჩვეულებრივი მოზუდარი და მრავალრიცხოვანი გადამფრენი სახეობა
62	ფეხებზანჯგვლიანი კაკაჩა	<i>Buteo lagopus</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
63	ველის კაკაჩა	<i>Buteo rufinus</i>	იშვიათი გადამფრენი სახეობა
64	ძერა ბოტი	<i>Circetus gallicus</i>	გადამფრენი სახეობა
65	ჭაობის ბოლობეჭედა	<i>Circus aeruginosus</i>	იშვიათი მოზუდარი, მრავალრიცხოვანი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა

66	მინდვრის ბოლობეჭედა	<i>Circus cyaneus</i>	გადამფრენი სახეობა.
67	ველის ბოლობეჭედა	<i>Circus macrourus</i>	გადამფრენი სახეობა
68	მდელოს ბოლობეჭედა	<i>Circus pygargus</i>	გადამფრენი სახეობა
69	ბატკანძები, კრავიჭამია	<i>Cypaetus barbatus</i>	შემომფრენი სახეობა. აღმოსავლეთ საქართველოში მოზუდარი სახეობაა
70	ორბი	<i>Gyps fulvus</i>	შემომფრენი სახეობა. აღმოსავლეთ საქართველოში მოზუდარი სახეობაა
71	თეთრკუდა ფსოვი	<i>Haliaeetus albicilla</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
72	ქორისებრი არწივი	<i>Hieraaetus fasciatus</i>	გადამფრენი სახეობა
73	ჩია არწივი	<i>Hieraaetus pennatus</i>	გადამფრენი სახეობა
74	ძერა	<i>Milvus migrans</i>	იშვიათი მოზუდარი და მრავალრიცხოვანი გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
75	ბორა	<i>Milvus milvus</i>	შემომფრენი სახეობა
76	ფასკუნჯი	<i>Neophron percnopterus</i>	იშვიათი მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
77	ირაო	<i>Pernis apivorus</i>	იშვიათი მოზუდარი სახეობა
78	წითელთავა შავარდენი	<i>Falco biarmicus</i>	შემომფრენი სახეობა
79	ბარი, გავაზი	<i>Falco cherrug</i>	გადამფრენი სახეობა
80	ალალი	<i>Falco columbarius</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
81	ველის კირკიტა	<i>Falco naumanni</i>	გადამფრენი სახეობა
82	შევარდენი	<i>Falco peregrinus i</i>	მოზინადრე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
83	მარჯანი	<i>Falco subbuteo</i>	მოზუდარი, გადამფრენი და გადამფრენი სახეობა
84	ჩვეულებრივი კირკიტა	<i>Falco tinnunculus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი, გადამფრენი და არარეგულარულად მოზამთრე სახეობა
85	თვალშავი	<i>Falco vespertinus</i>	გადამფრენი სახეობა
86	შაკი	<i>Pandion haliaetus</i>	გადამფრენი სახეობა, წარსულში ბუდობდა
87	მწყერი	<i>Coturnix coturnix</i>	გადამფრენი სახეობა
88	ჩიჩხინაკი	<i>Turdus iliacus linnaeus</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
89	წრიპა	<i>Turdus philomelos</i>	მოზინადრე სახეობა
90	ბოლოშავა	<i>Turdus pilaris linnaeus</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
91	წეროტურფა	<i>Anthropoides virgo</i>	გადამფრენი სახეობა

92	რუხი წერო	<i>Grus grus</i>	იშვიათი გადამფრენი და შემთხვევით მოზამთრე სახეობა
93	ღალღა	<i>Crex crex</i>	მცირერიცხოვანი მოზუდარი გადამფრენი სახეობა
94	მელოტა	<i>Fulica atra</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
95	წყლის ქათამი	<i>Gallinula chloropus</i>	მოზინადრე და გადამფრენი სახეობა
96	მცირე ქათამურა	<i>Porzana parva</i>	გადამფრენი სახეობა
97	ქათამურა	<i>Porzana porzana</i>	მოზინადრე გადამფრენი და გადამფრენი სახეობა
98	პაწაწინა ქათამურა	<i>Porzana pusilla</i>	იშვიათი გადამფრენი სახეობა
99	ჩვეულებრივი ვილიანა	<i>Rallus aquaticus</i>	მოზინადრე, გადამფრენი სახეობა
100	თვალჭყეტია	<i>Burhinus oedicnemus</i>	გადამფრენი სახეობა
101	ზღვის წინტალა	<i>Charadrius alexandrinus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი და სახეობა
102	მცირე წინტალა	<i>Charadrius dubius</i>	მცირერიცხოვანი მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
103	საყელიანი წინტალა	<i>Charadrius hiaticula</i>	გადამფრენი სახეობა
104	მღრინავი	<i>Charadrius morinellus</i>	გადამფრენი სახეობა
105	ოქროსფერი მეჭვავია	<i>Pluvialis apricaria</i>	გადამფრენი სახეობა
106	ტულესი	<i>Pluvialis squatarola</i>	გადამფრენი სახეობა
107	პრანწია	<i>Vanellus vanellus</i>	გადამფრენი სახეობა
108	მდელოს მერცხალა	<i>Glareola pratincola</i>	გადამფრენი სახეობა
109	ველის მერცხალა	<i>Pratincola nordmanni</i>	გადამფრენი სახეობა
110	ზღვის კაკკაჭი	<i>Haematopus ostralegus</i>	გადამფრენი სახეობა
111	კულუმბური	<i>Coccythraustes coccythraustes</i>	მოზინადრე სახეობა
112	ცისფერგულა	<i>Luscinia svecica</i>	გადამფრენი სახეობა
113	მოკლეთითა მელორდია	<i>Oenanthe isabellina</i>	გადამფრენი სახეობა
114	ჩვეულებრივი მელორდია	<i>Oenanthe oenanthe</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
115	მელოტიტა	<i>Oenanthe pleschanka</i>	გადამფრენი ან იშვიათი არარეგულარულად გადამფრენი სახეობა
116	შავი ბოლოცეცხლა	<i>Phoenicurus ochrurus</i>	მოზინადრე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა

117	ჩვეულებრივი ბოლოცეცხლა	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
118	მდელოს ოვსადი	<i>Saxicola rubetra</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
119	შავთავა ოვსადი	<i>Saxicola torquata</i>	გადამფრენი სახეობა
120	ჩვეულებრივი ოჩოფეხა	<i>Himantopus himantopus</i>	გადამფრენი სახეობა
121	სადგისნისკარტა	<i>Recurvirostra avosetta</i>	გადამფრენი სახეობა
122	მებორნე	<i>Actitis hypoleucos</i>	მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
123	ჩვეულებრივი მეკენჭია	<i>Arenaria interpres</i>	გადამფრენი სახეობა
124	ქვიშაქექია	<i>Calidris alba</i>	გადამფრენი სახეობა
125	შავჩიჩახვა მექვიშია	<i>Calidris alpina</i>	გადამფრენი სახეობა
126	ისლანდიური მექვიშია	<i>Calidris canutus</i>	გადამფრენი სახეობა
127	წითელგულა მექვიშია	<i>Calidris ferruginea</i>	გადამფრენი სახეობა
128	კოკორინა ზელურა	<i>Calidris minuta</i>	გადამფრენი სახეობა
129	თეთრკუდა მექვიშია	<i>Calidris temminckii</i>	გადამფრენი სახეობა
130	გულწითელა	<i>Erithacus rubecula</i>	მოზინადრე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
131	ჩიბუხა	<i>Gallinago gallinago</i>	გადამფრენი სახეობა
132	გოჭა	<i>Gallinago media</i>	გადამფრენი სახეობა
133	მეტალახია	<i>Limicola falcinellus</i>	გადამფრენი სახეობა
134	დიდილია	<i>Limosa limosa</i>	გადამფრენი სახეობა
135	ჩიბუხელა	<i>Lymnocyrtus minimus</i>	გადამფრენი სახეობა
136	დიდი კრომუნეპი	<i>Numenius arquata</i>	გადამფრენი სახეობა
137	საშუალო კრომუნეპი	<i>Numenius phaeopus</i>	გადამფრენი სახეობა
138	მრავალნისკარტა ტივტივა	<i>Phalaropus lobatus</i>	გადამფრენი სახეობა
139	ტურუხტანი	<i>Philomachus pugnax</i>	გადამფრენი სახეობა
140	ტყის ქათამი	<i>Scolopax rusticola</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
141	კობტა ჭოვილო	<i>Tringa erythropus</i>	გადამფრენი სახეობა
142	ჭაობის ჭოვილო	<i>Tringa glareola l</i>	გადამფრენი სახეობა
143	შავი ჭოვილო	<i>Tringa ochropus</i>	გადამფრენი სახეობა
144	მერუე	<i>Tringa stagnatilis</i>	გადამფრენი სახეობა

145	მსევანი	<i>Tringa totanus</i>	გადამფრენი სახეობა
146	რუხი კოკორინა	<i>Xenus cinereus</i>	გადამფრენი სახეობა
147	მოკლეკუდა მეზღვია	<i>Stercorarius parasiticus</i>	გადამფრენი სახეობა
148	საშუალო მეზღვია	<i>Stercorarius pomarinus</i>	გადამფრენი სახეობა
149	ლოყათეთრი თევზიყლაპია	<i>Chlidonias hybridus</i>	გადამფრენი სახეობა
150	ფრთათეთრი თევზიყლაპია	<i>Chlidonias leucopterus</i>	გადამფრენი სახეობა
151	შავი თევზიყლაპია	<i>Chlidonias niger</i>	გადამფრენი სახეობა
152	თოლიის წისკარტა მეთოვლია	<i>Gelochelidon nilotica</i>	გადამფრენი სახეობა
153	მცირე მეთოვლია	<i>Sterna albifrons pallas</i>	გადამფრენი სახეობა
154	კასპიური მეთოვლია	<i>Sterna caspia pallas</i>	გადამფრენი სახეობა
155	მდინარის მეთოვლია	<i>Sterna hirundo linnaeus</i>	გადამფრენი სახეობა
156	ჭრელწისკარტა მეთოვლია	<i>Sterna sandvicensis latham</i>	გადამფრენი სახეობა
157	გარეული მტრედი	<i>Columba livia</i>	გადამფრენი სახეობა
158	გულიო, გვიძინი	<i>Columba oenas</i>	მოზინადრე, მომთაბარე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
159	ჩვეულებრივი გვრიტი	<i>Streptopelia turtur</i>	გადამფრენი სახეობა
160	ქოჩორა გუგული	<i>Clamator glandarius</i>	გადამფრენი სახეობა
161	ბუკიოტი	<i>Aegolius funereus</i>	მოზინადრე სახეობა
162	ბაიყუში	<i>Asio flammeus</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
163	ყურებიანი ბუ, ოლოლი	<i>Asio otus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
164	ჭოტი	<i>Athene noctua</i>	გადამფრენი სახეობა
165	ზარნაშო	<i>Bubo bubo</i>	მოზინადრი სახეობა
166	წყრომი	<i>Otus scops</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
167	ჩვეულებრივი ტყის ბუ	<i>Strix aluco</i>	გადამფრენი სახეობა
168	ბუხრინწა	<i>Tyto alba</i>	გადამფრენი სახეობა
169	ჩვეულებრივი უფეხურა	<i>Caprimulgus europaeus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
170	ნამგალა	<i>Apus apus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
171	ჩვეულებრივი ალკუნი	<i>Alcedo atthis</i>	მოზინადრე სახეობა
173	კვირიონი	<i>Merops apiaster linnaeus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
174	მწვანე კვირიონი	<i>Merops persicus</i>	გადამფრენი სახეობა
175	ოფოფი	<i>Upupa epops</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
176	წითელთავა წარჩიტა	<i>Regulus ingicapillus</i>	იშვიათი მოზინადრე სახეობა
177	ბაღის ასპუჭაკა	<i>Sylvia borin</i>	გადამფრენი სახეობა
178	რუხი ასპუჭაკა	<i>Sylvia communis</i>	მოზუდარე და გადამფრენი სახეობა

179	ჭვინტია ასპუჭაკა	<i>Sylvia curruca</i>	მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
180	მგალობელი ასპუჭაკა	<i>Sylvia hortensis</i>	გადამფრენი სახეობა
181	მიმინოსებრი ასპუჭაკა	<i>Sylvia nisoria</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
182	მაქცია	<i>Jynx torquilla</i>	მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
183	თოხიტარა	<i>Aegithalos caudatus</i>	მოზინადრე და გადამფრენი სახეობა
184	მინდვრის ტოროლა	<i>Alauda arvensis</i>	მოზინადრე, გადამფრენი მომთაბარე და მოზამთრე სახეობა
185	მცირე ტოროლა	<i>Calandrella brachydactyla</i>	გადამფრენი სახეობა
186	რუხი ტოროლა	<i>Calandrella rufescens</i>	გადამფრენი სახეობა
187	ქოჩორა ტოროლა	<i>Galerida cristata</i>	მოზამთრე სახეობა
188	ტყის ტოროლა	<i>Lullula arborea</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
189	ველის ტოროლა	<i>Melanocorypha calandra</i>	გადამფრენი სახეობა
190	მედუდუკე	<i>Bombycilla garrulus</i>	შემომფრენი სახეობა
191	მოკლეთითა მგლინავა	<i>Certhia brachydactyla</i>	მოზინადრე და მომთაბარე სახეობა
192	ჩვეულებრივი მგლინავა	<i>Certhia familiaris</i>	მოზინადრე და მომთაბარე სახეობა
193	ჩვეულებრივი წყლის შაშვი	<i>Cinclus cinclus</i>	მოზინადრე სახეობა
194	ყორანი	<i>Corvus corax</i>	მოზინადრე სახეობა
195	ულვაშა წივწივა	<i>Panurus biarmicus</i>	იშვიათი მოზამთრე სახეობა
196	რუხი ყვავი	<i>Corvus cornix</i>	მოზინადრე სახეობა
197	ჭილყვავი	<i>Corvus frugilegus</i>	გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
198	ლელიანის გრატა	<i>Emberiza schoeniclus</i>	მოზამთრე სახეობა
199	მეფეტვია	<i>Miliaria calandra</i>	მოზუდარი, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
200	სამხრეთული ბულბული	<i>Luscinia megarhynchos</i>	გადამფრენი სახეობა
201	აღმოსავლური ბულბული	<i>Luscinia luscinia</i>	გადამფრენი სახეობა
202	ჭინჭრაქა, ღობემძვრალა	<i>Troglodytes troglodytes</i>	მოზინადრე სახეობა
203	მდინარის კრიჭინა-მეჩალია	<i>Locustella fluviatilis</i>	გადამფრენი სახეობა
204	ბულბულისებრი კრიჭინა-მეჩალია	<i>Locustella luscinioides</i>	იშვიათი შემომფრენი სახეობა
205	მეკანაფია	<i>Carduelis cannabina</i>	მოზუდარე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
206	ჩიტბატონა	<i>Carduelis carduelis</i>	მოზუდარე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა
207	მწვანულა	<i>Carduelis chloris</i>	მოზუდარე, გადამფრენი და მოზამთრე სახეობა

208	ჭიჭკავი	<i>Carduelis spinus</i>	მოზინადრე სახეობა
209	მთიულა	<i>Fringilla montifringilla linnaeus</i>	მოზამთრესახეობა
210	სტვენია	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	მოზინადრე სახეობა
211	ქალაქის მერცხალი	<i>Delichon urbica</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
212	სოფლის მერცხალი	<i>Hirundo rustica</i>	მოზუდარი, გადამფრენი და გადამფრენი სახეობა
213	მენაპირე მერცხალი	<i>Riparia riparia</i>	იშვიათი მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
214	ყვითელთავა ბოლოქანქარა	<i>Motacilla citreola pallas</i>	მოიპოვება გადამფრენის პერიოდში
215	ჩვეულებრივი ღაჟო	<i>Lanius collurio</i>	მრავალრიცხოვანი მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
216	რუხი ღაჟო	<i>Lanius excubitor</i>	მოზამთრე სახეობა
217	შავშუბლა ღაჟო	<i>Lanius minor</i>	გადამფრენი სახეობა
218	წითელთავა ღაჟო	<i>Lanius senator</i>	შემომფრენი სახეობა
219	მინდვრის მწყერჩიტა	<i>Anthus campestris</i>	მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
220	წითელგულა მწყერჩიტა	<i>Anthus cervinus</i>	მოიპოვება მომფრენის პერიოდში
221	ყარანა-მეგაზაფხულე	<i>Phylloscopus trochilus</i>	მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
222	ჭედია-ყარანა	<i>Phylloscopus collybita</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
223	კავკასიური ყარანა	<i>Phylloscopus lorenzii</i>	მოზუდარი, გადამფრენი და მოზინადრე სახეობა
224	ყვითელმუცელა ყარანა	<i>Phylloscopus nitidus</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
225	მწვანე ყარანა	<i>Phylloscopus trochilodes</i>	გადამფრენი სახეობა
226	საყელოიანი მემატლია	<i>Ficedula albicollis</i>	გადამფრენი სახეობა
227	ჭრელი მემატლია	<i>Ficedula hypoleuca</i>	გადამფრენი სახეობა
228	მცირე მემატლია	<i>Ficedula parva</i>	მოზუდარი, გადამფრენი სახეობა
229	კავკასიური საყელოიანი მემატლია	<i>Ficedula semitorquata</i>	მოზუდარი და გადამფრენი სახეობა
230	მოლალური	<i>Oriolus oriolus</i>	გადამფრენი სახეობა
231	შავი წივწივა	<i>Parus ater</i>	მოზინადრე სახეობა
232	წიწკანა	<i>Parus caeruleus</i>	მოზინადრე სახეობა
233	სახლის ბელურა	<i>Passer domesticus</i>	მოზინადრე სახეობა
234	მინდვრის ბელურა	<i>Passer montanus</i>	მოზამთრე სახეობა
235	ჩვეულებრივი რემეზი	<i>Remiz pendulinus</i>	იშვიათი გადამფრენი და მოზამთრე ან შემომფრენი სახეობა
236	ჩვეულებრივი სინეგოგა	<i>Sitta europea linnaeus</i>	მოზინადრე სახეობა

237	შავთავა ცოცია	<i>Sitta krueperi pelzelni</i>	მოზინადრე და მომთაბარე სახეობა
238	ტარბი	<i>Stunus roseus</i>	გადამფრენი სახეობა
239	შოშია, შროშანი	<i>Sturnus vulgaris linnaeus</i>	გადამფრენი სახეობა
240	ინდური მეჩალია	<i>Acrocephalus agricola</i>	იშვიათი გადამფრენი სახეობა
241	შაშვისებრი მეჩალია	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	
242	ბალის მეჩალია	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	
243	წვრილნისკარტა ლერწამა	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	
244	ჭაობის მეჩალია	<i>Acrocephalus palustris</i>	იშვიათი გადამფრენი სახეობა
245	ჩახჩახა მეჩალია	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	გადამფრენი სახეობა
246	ლელიანის მეჩალია	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	
247	ფართოკუდა ლერწამა	<i>Cettia cetti</i>	გადამფრენი სახეობა
248	მდელოს მწყერჩიტა	<i>Anthus pratensis</i>	ჩვეულებრივი გადამფრენი და მცირერიცხოვანი მოზამთრე სახეობა

დ) ძუძუმწოვრები

	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება
1	ტურა	<i>Canis aureus</i>
2	მაჩვი	<i>Meles meles</i>
3	რუხი კურდღელი	<i>Lepus europaeus</i>
4	წავი	<i>Lutra lutra</i>
5	რუხი ვირთაგვა	<i>Rattus norvegicus</i>
6	სახლის თაგვი	<i>Mus musculus</i>
7	ტყის თაგვი	<i>Apodemus sylvaticus</i>
8	ბუჩქნარის მემინდვრია	<i>Sylvaemus mystacinus</i>
9	დედოფალა	<i>Mustela nivalis</i>
10	ნუტრია	<i>Myocastor coypus</i>

ე) ამფიბიები

	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება
1	ჩვეულებრივი გომბეშო	<i>Bufo bufo</i>
2	მწვანე გომბეშო	<i>Bufo viridis</i>
3	ტბის ბაყაყი	<i>Rana ridibunda</i>
4	ჩვეულებრივი ტრიტონი	<i>Triturus vulgaris (Lissotriton vulgaris)</i>
5	მცირეაზიური ტრიტონი	<i>Triturus vitatus (Ommatotriton vitatus)</i>

ვ) ქვეწარმავლები

	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება
1	წყლის ანკარა	<i>Natrix tessellata</i>
2	ჩვეულებრივი ანკარა	<i>Natrix natrix</i>
3	გველბოკერა	<i>Ophisaurus apodus</i>

4	წენგოსფერი მცურავი	<i>Platycephalus najadum</i>
5	წითელმუცელა მცურავი	<i>Coluber jugularis</i>
6	მწვანე ხვლიკი	<i>Davyskia armeniaca</i>
7	ქართული მარდი ხვლიკი	<i>Lacerta agilis grusinica</i>
8	ზოლიანი ხვლიკი	<i>Lacerta strigata</i>
9	ჭაობის კუ	<i>Emys orbicularis</i>
10	მარდი ხვლიკი	<i>Lacerta agilis</i>

ზ) თევზები

	ქართული სახელწოდება	ლათინური სახელწოდება
1	ქარიელაპია	<i>Esox lucius</i>
2	ქორჭილა	<i>Perca fluviatilis</i>
3	კარჩხანა, ლოქორია	<i>Tinca tinca</i>
4	კობრი	<i>Carpinus carpio</i>
5	ქაშაყი	<i>Alosa kessleri pontica</i>
6	წვერა	<i>Barbus barbus</i>
7	ჩოჩია	<i>Gobio gobio</i>
8	ტობი	<i>Chondrostoma nasus</i>

თ) უხერხემლოები

	ოჯახი: <i>Cantharidae Imhoff</i> – რბილტანიანები
1	<i>Malthodes adjaricus wittmer</i>
2	<i>Malthodes fascus</i>
3	<i>Carabus puschkini adams</i>
4	<i>Cicindela hybrid Linnaeus</i>
5	<i>Clivina collaris</i>
6	<i>Dyschiriodes apicalis</i>
7	<i>Ocydromus tetrasemus</i>
8	<i>Anisorus quercus</i>
9	<i>Anoploclera rufipes</i>
10	<i>Callidiellum rufipenne</i>
11	<i>Cerambyx cerdo Linnaeus</i>
12	<i>Poecilium alni</i> - მურყნის ხარაბუზა
13	<i>Pogonocherus hispidus</i>
14	<i>Pogonocherus inermicollis reitter</i>
15	<i>Rhaesus serricollis</i> – კავკასიური ხარაბუზა „ბუმბერაზი“
16	<i>Sphegoclytus stepanovi</i>
17	<i>Stenurella jaegeri</i>
18	<i>Stromatium unicolor</i> – ქარცი ხარაბუზა სახლის ხარაბუზა
19	<i>Trichoferus griseus</i>
20	<i>Xylosteus caucasicola plavilstshikov</i>
	ოჯახი: <i>Chrysomelidae latreille</i> – ფოთოლმჭამიები
21	<i>Agelastica alni</i> – მურყნის ფოთოლმჭამია
22	<i>Chrysomela hyperici</i>

24	<i>Chrysolina sanguinolenta</i>
25	<i>Galeruca pomonae</i>
26	<i>Gastrophysa polygoni</i> – წიწიბურას ფოთოლმჭამია
27	<i>Hyperaspis reppensis</i>
28	<i>Curculio nucum</i> Linnaeus – თხილის ცხვირგრძელა
29	<i>Otiorhynchus conspicabilis faldermann</i>
30	<i>Phyllobius deyrollei tournier</i>
31	<i>Phyllobius sinuatus</i>
32	<i>Pityogenes bidentatus</i> – ორკბილა ქერქიჭამია
33	<i>Pityogenes quadridens</i> – ოთხკბილა ქერქიჭამია
34	<i>Plinthus diversesculptus meregalli</i>
35	<i>Polydrusus pterygomalis bohemian</i>
36	<i>Xyleborus dispar</i> – დასავლეთის არაფარდი ქერქიჭამია, დასავლეთის არაფარდი მემერქნია
37	<i>Xyleborus monographus</i> – მუხის არაფარდი ქერქიჭამია
38	<i>Xyleborus pfeili</i>
	ოჯახი: <i>Dryophthoridae schonherr</i>
39	<i>Sitophilus oryzae</i> – ბრინჯის ცხვირგრძელა
40	<i>Dytiscus latissimus</i> Linnaeus
41	<i>Dytiscus marginalis</i> Linnaeus
42	<i>Melanotus villosus</i>
43	<i>Quasimus minutissimus</i>
	ოჯახი: <i>Lucanidae latreille</i> – ირემა ხოჭოები
44	<i>Dorcus parallelipipedus</i>
	ოჯახი: <i>Scarabaeidae</i> – უღვამფირფიტოვანი ხოჭოები
45	<i>Acrossus depressus</i>
46	<i>Acrossus luridus</i>
47	<i>Blitopertha arenicola</i>
48	<i>Maladera iaponica</i> – იაპონური მიხაკისფერი ღრაჭუნა
49	<i>Melinopterus prodromus</i>
50	<i>Melolontha pectoralis megerlevon muhlfeld</i> – მაისის კავკასიური ღრაჭუნა
51	<i>Nimbus obliterated</i>
52	<i>Onthophagus furcatus</i>
53	<i>Onthophagus Taurus</i>
54	<i>Oryctes nasicornis</i> – ევროპული მარტორქა ხოჭო
55	<i>Oxythyrea cinctella</i> – ჩოფურა ბრინჯაოსანა
56	<i>Polyphylla olivieri</i> – ამიერკავკასიური მარმარა ღრაჭა
57	<i>Scarabaeus sacer</i>
58	<i>Tropinota hirta</i> – ზანჯგვლიანი ბრინჯაოსანა
	ოჯახი: <i>Scaptiidae mulsant</i>
59	<i>Anaspis pulicaria costa</i>
	ოჯახი: <i>Staphylinidae lameere</i> – სტაფილინიდები
60	<i>Dianous anatolicus korge</i>

61	<i>Scopaeus argonauta v.gusarov</i>
62	<i>Stenus bohaci hromadka</i>
63	<i>Stenus stigmula erichson</i>
64	<i>Stenus trapezipennis puthz</i>
	ოჯახი: Tenebrionidae latreille – შავტანები
65	<i>Nalassus arcanus nabozhenko</i>
66	<i>Nalassus gloriosus</i>
67	<i>Nalassus lineatus</i>
	ოჯახი: Chrysopidae Schneider – ოქროთვლები
68	<i>Chrysopa Formosa brauer</i>
69	<i>Chrysopa pallens</i>
70	<i>Chrysopa perla</i>
71	<i>Chrysoperla carnea</i> – ჩვეულებრივი ოქროთვალა
72	<i>Dichochrysa ventralis</i>
73	ოჯახი: Hemerobiidae latreille
74	<i>Hemerobius humulinus Linnaeus</i>
	რიგი: Hymenoptera Linnaeus – სიფრიფანაფრთიანები
	ოჯახი: Apoidea latreille
75	<i>Andrena dorsata</i>
76	<i>Andrena ovatula</i>
	ოჯახი: Apidae
77	<i>Bombus campestris</i>
78	<i>Bombus haematurus</i> – უნგრული ბაზი
79	<i>Bombus hortorum</i> – ბაღის ბაზი
80	<i>Bombus lapidaries</i>
81	<i>Bombus lucorum</i> – მუხნარის ბაზი
82	<i>Bombus mesomelas</i>
83	<i>Bombus mlodosievtzii</i>
84	<i>Bombus pascuorum</i>
	ოჯახი: Colletidae bingham
85	<i>Hylaeus annulatus</i>
	ოჯახი: Halictidae cockerell
86	<i>Lasioglossum lucidulum</i>
	ოჯახი: Megachilidae – მეგაქილიდები
87	<i>Anthidium florentium</i>
88	<i>Megachile circumcincta</i>
89	<i>Osmia andrenoides spinola</i>
	ზეოჯახი: Chalcidoidea latreille
	ოჯახი: Aphelinidae
90	<i>Aphytis aonidiae</i>
91	<i>Aphytis chilensis</i> გრძელუღვაშა აფიტისი
92	<i>Aphytis chrysomphali</i> – ოქროსფერი აფიტისი
	ზეოჯახი: Ichneumonoidea latreille

	ოჯახი: <i>Braconidae nees</i>
93	<i>Aleiodes seriatus</i>
94	<i>Apanteles dilectus</i>
95	<i>Aphidius cingulatus ruthe</i>
96	<i>Aphidius matricariae haliday</i>
	ოჯახი: <i>Formicidae latreille</i> – ჰიანჭველასებრნი
98	<i>Aphaenogaster subterranean</i>
99	<i>Camponotus aethiops</i>
100	<i>Temnothorax forte forel</i>
101	<i>Temnothorax unifasciatus</i>
102	<i>Tetramorium chefteki</i>
	ოჯახი: <i>Vespidae Linnaeus</i> – ნამდვილი კრაზანები
103	<i>Discoelius dufourii lepeletier</i>
104	<i>Discoelius zonalis</i>
105	<i>Leptochilus alpestris</i>
106	<i>Odynerus reniformis</i>
	ოჯახი: <i>Cephidae haliday</i> – მარცლოვანთა ანუ ღეროს ხერხები
107	<i>Cephus pulcher tischbein</i>
	ოჯახი: <i>Pamphiliidae Cameron</i> – მხერხავ-მესოველები
108	<i>Megalodontes flabellicornis</i>
109	<i>Neurotoma saltuum</i>
	რიგი: <i>Trichoptera Kirby</i> – რუსელები
	ოჯახი: <i>Beraeidae wallengren</i>
110	<i>Ernodes palpates</i>
	ოჯახი: <i>Goeridae ulmer</i>
111	<i>Lithax incanus</i>
112	<i>Silo pallipes</i>
113	<i>Silo proximus martynov</i>
	ოჯახი: <i>Hydropsychidae Curtis</i>
114	<i>Cheumatopsyche lepida</i>
115	<i>Hydropsyche angustipennis</i>
116	<i>Hydropsyche cornuta martynov</i>
117	<i>Hydropsyche instabilis</i>
118	<i>Hydropsyche ornatula mclachlan</i>
119	<i>Hydropsyche pellucidula</i>
	ოჯახი: <i>Hydroptilidae stephens</i>
120	<i>Hydroptila forcipata</i>
121	<i>Ptilocolepus dilatatus martynov</i>
	ოჯახი: <i>Lepidostomatidae ulmer</i>
122	<i>Dinarthrum chaldyrense</i>
	ოჯახი: <i>Psychomyiidae walker</i>
123	<i>Psychomyia pusilla</i>
	ოჯახი: <i>Sericostomatidae stephens</i>

124	<i>Notidobia ciliaris</i>
125	<i>Sericostoma grusiense martynov</i>
	ოჯახი: Agonoxenidae meyrick
126	<i>Parametriotes theae kuznetsov</i> -ჩაის ჩრჩილი
	ოჯახი: Arctiidae leach-დათუნელები
127	<i>Amata phegea</i> – ჩვეულებრივი ცრუ ჭრელურა
128	<i>Arctia caja Linnaeus</i> – დათუნელა კაია
129	<i>Arctia festiva</i> – დათუნელა ჰებე
130	<i>Arctia villica</i> – სოფლის დათუნელა
131	<i>Callimorpha dominula</i> დათუნელა ბანოვანი
132	<i>Coscinia striata</i> – ზოლებიანი დათუნელა
133	<i>Dysauxes punctate</i> – დაწინწკლული ცრუ ჭრელურა
134	<i>Eilema griseola</i> – მონაცრისფრო მდიერულა
135	<i>Eilema lurideola zink</i> – ტყვისფერი მდიერულა
136	<i>Eilema sororcula</i> – ოქროსფერი მდიერულა
137	<i>Lithosia quadra Linnaeus</i> – ოთხლაქიანი მდიერულა
138	<i>Parasemia caucasica menetries</i> – კავკასიური დათუნელა
139	<i>Parasemia plantaginis</i> – შარახვეტია დათუნელა
140	<i>Pelosia muscerda</i> - მურა – ყვითელი მდიერულა
141	<i>Phragmatobia fuliginosa</i> – ჩვეულებრივი დათუნელა
142	<i>Setina irrorella Linnaeus</i> – ყვითელი ჩრჩილისმაგვარი მდიერულა
143	<i>Spilosoma lubricipeda</i> – ყვითელი დათუნელა
144	<i>Spilosoma mendica</i> – მურა დათუნელა
145	<i>Spilosoma menthastri esper</i> – პიტნის დაწინწკლული დათუნელა
146	<i>Spilosoma urticae</i> – ჭინჭრის დათუნელა
147	<i>Tyria jacobaeae</i> – იაკობის სისხლისფერი დათუნელა
	ოჯახი: Cossidae- მერქანჭამიები
148	<i>Cossus cossus</i> – სუნიათი მერქნეჭამია
149	<i>Lamellocossus terebra</i> – შემოდგომის მერქანჭამია
150	<i>Zeuzera pyrina</i> - მაჟაურა
	ოჯახი: Drepanidae meyrick – ნამგალფრთიანები
151	<i>Cilix glaucata</i> – თეთრი ბლაგვ-ნამგალფრთიანა
152	<i>Drepana binaria</i> – ორწერტილიანი ნამგალფრთიანა
153	<i>Habrosyne derasa</i> – ჟოლოს ბუმბულზურგა
154	<i>Tethea ocularis</i> – თვლიანი ნამდვილი ბუმბულზურგა
155	<i>Tethea or</i> – ნაცრისფერი ნამდვილი ბუმბულზურგა
156	<i>Thyatira batis</i> – ვარდისფერი ბუმბულზურგა
157	<i>Thyatira hedemanni</i> – ჰადემანის ბუმბულზურგა
	ოჯახი: Ethmiidae busck
158	<i>Sitotroga cerealella</i> - სიმინდის ჩრჩილი
	ოჯახი: Geometridae leach- მზომელები
159	<i>Aplocera plagiata</i> – ღია-ნაცრისფერი მოკლეფეხება მზომელა
160	<i>Asmate clathrata</i> – სამყურას მზომელა

161	<i>Aspitates gilvaria</i>
162	<i>Asthena albulata</i> – მოთეთრო ჩხარუნა ლარენცია
163	<i>Biston betularia</i> – არყის აბრეშუმქსოვია მზომელა
164	<i>Boarmia viertlii</i>
165	<i>Cabera pusaria</i> – უდიდლამო მოთეთრო მზომელა
166	<i>Calospilos sylvata</i> – თელის ჭრელი მზომელა
167	<i>Campaea margaritata</i> – მარგალიტისებრი მზომელა
168	<i>Charissa glaucinaria</i> – მატიტელას მოყვითალო-ნაცრისფერი მზომელა
169	<i>Chlorissa cloraria</i> – მუქი-მწვანე ფრთაკუთხა მზომელა
170	<i>Chloroclystis vitata</i> – კვიდოს მომწვანო მზომელა
171	<i>Cidaria trifasciata</i> – სამზოლიანი ლარენცია
172	<i>Colostygia viridaria fabricius</i> – მწვანე ფრთაკუთხა მზომელა
173	<i>Dysstroma truncate</i> – მრავალფერა ციდარია
174	<i>Ectropis bistortata</i> – სოჭის ბოლისფერი მზომელა
175	<i>Ectropis crepuscularia</i> – ბინდის ბოლისფერი მზომელა
176	<i>Ematurga atomaria</i> – მანანას მზომელა
177	<i>Epirrhoe alternata</i>
178	<i>Epirrhoe tristata</i> – ხოვერას ზანტი მზომელა
179	<i>Eulithis pyraliata</i> – ჩიტისთვალის მოყვითალო ლარენცია
180	<i>Euphyia picata hubner</i> – შავ-თეთრი ლარენცია
181	<i>Euphyia unangulata</i> – ჟუნჟრუკოს ლარენცია
182	<i>Eupithecia pumilata</i> – კურდღლის ცოცხას ყვავილის მზომელა
183	<i>Geometra papilionaria</i> – დიდი მწვანე მზომელა
184	<i>Hydrelia flammeolaria</i> – კუნელის მზომელა
185	<i>Hydriomena furcate</i>
186	<i>Hylaea fasciaria</i> – ფიჭვის მურაწითელა მზომელა
187	<i>Hypomecis roboraria</i> – ბოლისფერი დიდი მზომელა
188	<i>Idaea aversata</i> – წვიმის პატარა მზომელა
189	<i>Idaea degeneraria</i> – მურა ლაქებიანი პატარა მზომელა
190	<i>Idaea sylvestriaria</i> – თივის პატარა მზომელა
191	<i>Jodis lactearia</i> – მოთეთრო ზღაგვკუთხა მზომელა
192	<i>Lomaspilis marginata</i> – არშიანი მზომელა
193	<i>Lomographa temerata</i> – ვშლანას კიდემთლიანი მზომელა
194	<i>Macaria liturata</i> – ფიჭვის ფრთაკუთხა მზომელა
195	<i>Macaria notata</i> – მურა ყვითელი ფრთაკუთხა მზომელა
196	<i>Melanthia procellata</i> – კატაბარდას ლარენცია
197	<i>Pseudopanthera macularia</i>
198	<i>Rhodostrophia vibicaria</i> – წითელზოლიანი მონაცისფრო მზომელა
199	<i>Selenia lunaria</i> – ორზოლიანი მთვარე ნამგალა მზომელა
200	<i>Selenia tetralunaria</i> – ოთხზოლიანი მთვარე ნამგალა მზომელა
201	<i>Selidosema plumaria</i> – კურდღლის ფრჩხილის მზომელა
202	<i>Siona lineata</i> – თეთრი ზოლიანი მზომელა
	ოჯახი: Limacodidae – ჟუნჟრუკოები

203	<i>Apoda limacodes</i> – რცხილის ჟუნჟრუკო
	ოჯახი: <i>Lycaenidae</i> – ცისფერები
204	<i>Aricia astrarche</i> – მუქიმურა ცისფერა
205	<i>Celastrina argiolus</i> – გაზაფხულის ცისფერა
206	<i>Cupido argiades</i> – მოკლევუდა ცისფერა
207	<i>Cupido minimus</i> – ჯუჯა ცისფერა
208	<i>Cyaniris semiargus</i> – ტყის ცისფერა
209	<i>Eumedonia eumedon</i> – ევმედონი
210	<i>Lycaena dispar</i> – მჟაუნას მრავალთვალა
211	<i>Lycaena phlaeas</i> – მუქწითელა მრავალთავა
212	<i>Lycaena virgaureae</i> – ალისფერი მრავალთავა
213	<i>Lysandra coridon</i> – კორიდონი
214	<i>Palaeochrysophanus hippothoe</i>
215	<i>Plebejus argus</i> – არგუსი
216	<i>Polyommatus baeticus</i> – კუდიანი მრავალთვალა
217	<i>Polyommatus bellargus</i> – მოხდენი ლიცისფერა
218	<i>Polyommatus icarus</i> – იკარუსი
219	<i>Satyrrium ilicis</i> – მუხის კუდალა
220	<i>Satyrrium album</i> – კუდალა თეთრი, თელის კუდალა
221	<i>Thecla betulae</i>
222	<i>Thersamonia thersamon</i> – თერზამონი
223	<i>Tiora sebrus</i> – პატარა ცისფერა
	ოჯახი: <i>Lymantriidae</i> – ტალღურები
224	<i>Arctornis nigrum</i> – ტალღურაშავი
225	<i>Calliteara pudibunda</i> – ბალის მატყლოთათა
226	<i>Euproctis chrysorrhoea</i> – ოქროვუდა
227	<i>Lymantria dispar</i> – არაფარდი აბრეშუმქსოვია
228	<i>Lymantria monacha</i> – მონაზონა
229	<i>Orgyia antique</i> – ანტიკური ტალღურა
	ოჯახი: <i>Noctuidae latreille</i> – ხვატრები
230	<i>Abrostola tripartite</i> – ჭინჭრის ნაცრისფერი ხვატარი
231	<i>Abrostola triplasia</i> – ჭინჭრის მურა ხვატარი
232	<i>Acontia lucida</i> – ღია ლაქებიანი ხვატარი
233	<i>Acronicta aceris</i> – ნეკერჩხლის შურდულა
234	<i>Acronicta leporine</i> – ხტუნია შურდულა
235	<i>Acronicta megacephala</i>
236	<i>Acronicta psi</i> – კუნელის შურდულა
237	<i>Acronicta rumicis</i> – მჟაუნას შურდულა
238	<i>Agrotis exclamationis</i> – ხვატარი წკირა
239	<i>Agrotis segetum</i> – შემოდგომის პურეულის ხვატარი
240	<i>Agrotis ypsilon</i> – ხვატარი იფსილონი
241	<i>Amphipyra pyramidea</i> – პარამიდალური ხვატარი
242	<i>Anaplectoides prasina</i> – დიდი მომწვანო ხვატარი

243	<i>Autographa gamma</i> – ფოლადგამმა
244	<i>Autographa jota</i> – ფოლადაიოტა
245	<i>Blepharita adusta</i>
246	<i>Callopietria purpureofasciata</i> – მოწითალო ზანჯგვლიანფეხიანი ხვატარი
247	<i>Caradrina kadenii</i> – კადენის მიწისზედა ხვატარი
248	<i>Catocala promissa</i> - პატარა წითელზაბთიანი ხვატარი
249	<i>Colobochyla salicalis</i> – ტირიფის ფერფლისფერ -მოცისფრო ხვატარი
250	<i>Cucullia gnaphalii</i> – ოქროწყვლას ხვატარი
251	<i>Cucullia umbratica</i> – ღიჰას ხვატარი
252	<i>Diachrysia chrysis</i> - ოქროსფერი ფოლადა
253	<i>Diachrysia chryson</i> – სალბის ფოლადა
254	<i>Axylia putris</i> – ნიადაგის მუქკიდიანი ხვატარი
255	<i>Dichonia aprilina</i> – გაზაფხულის მწვანე ხვატარი
256	<i>Discestra trifolii</i> - სამყურას ბაღის ხვატარი
257	<i>Dysgonia algira</i> – მოხატული ხვატარი
258	<i>Eugnorisma depuncta</i> – გაზაფხულის ნიადაგის ხვატარი
259	<i>Euxoa conspicua</i> – სამხრეთული მღრღნელი ხვატარი
260	<i>Euxoa nigricans</i> – ნიადაგის მოშავო ხვატარი
261	<i>Herminia tarsicrinalis</i> – მურაზოლიანი ხვატარ-მზომელა
262	<i>Herminia tarsipennalis</i> – გრძელსაცეცებიანი ხვატარ-მზომელა
263	<i>Hoplodrina ambigua</i> – მურა- ნაცრისფერი მიწის ზედა ხვატარი
264	<i>Leucania putrescens</i> – ნიადაგის მურა-ნაცრისფერი ხვატარი
265	<i>Ochroleptura plecta</i> – კიდეეთერა ხვატარი
266	<i>Pammene fasciana</i> – მუქიმურა ფოთოლხვევია ხვატარი
267	<i>Peridroma saucia</i> – ევკალიპტის ხვატარი
268	<i>Phlogophora meticulosa</i> – ჭარხლის აქატისებრი ხვატარი
269	<i>Plisia festucae</i> – ხორბლის ფოლადა
270	<i>Polia advena fabricius</i>
271	<i>Polia nebulosa</i> – ბაღის მავნე-ნაცრისფერი მეღამურა
272	<i>Pylimixis flavicincta</i> – მოყვითლო ქვის ხვატარი
273	<i>Protoschinia scutosa</i> – თეთრძარღვა ფეხძარღვიანი ხვატარი
274	<i>Rivula sericealis</i> – მოყვითალო მომცრო ხვატარი
275	<i>Sideridis turbid</i> – ნაცარქათამას ბაღის მეღმურა
276	<i>Trichoplusia ni hubner</i> – ნაცრისფერი ფოლადა ხვატარი
277	<i>Xestia ditrapezium</i> – ორტრაპეციანლაქიანი ხვატარი
	ოჯახი: Nolidae hampson
278	<i>Bena bicolorana</i> – მუხის მაქოსებრი აბრეშუმქსოვია
279	<i>Chloethripa chlorana</i> – ტირიფის მწვანე აბრეშუმქსოვია
280	<i>Roeselia albula</i> – მოთეთრო ჯუჯა აბრეშუმქსოვია
	ოჯახი: Notodontidae stephens
281	<i>Cerura vinula</i> – დიდიჰარპია
282	<i>Drymonia ruficornis</i> – რუხი დაკბილულფრთიანი ქოჩორა
283	<i>Furcula furcula</i> – პატარა ჰარპია

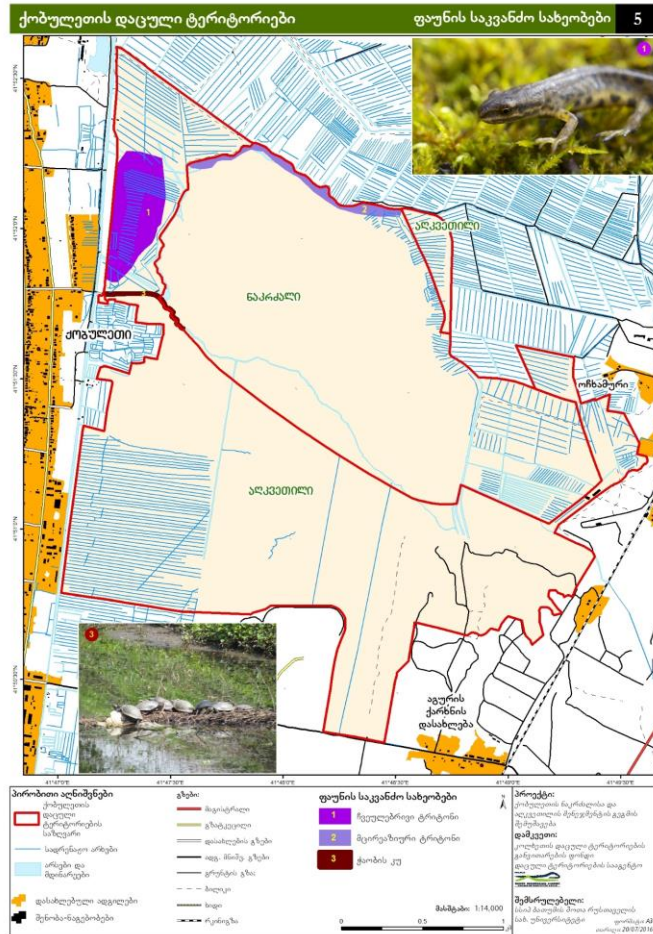
284	<i>Furcula hermelina</i> – პატარა ჰარპია
285	<i>Notodonta dromedaries</i> – მურყნის ქოჩორა
286	<i>Ochrostigma velitaris</i> – მუხის კიდემთლიანიქოჩორა
287	<i>Peridae anceps</i> – მუხის ქოჩორა
288	<i>Pterostoma palpina</i> – მახვილთვალა ქოჩორა
289	<i>Ptilodon capucina</i> – ცაცხვის ქოჩორა, აქლემა
290	<i>Stauropus fagi</i> – მუხის კუდჩანგალა
	ოჯახი: <i>Nymphalidae rafinesque</i>
291	<i>Aglias urticae</i> – მეჭინჭრია
292	<i>Argunnis Pandora</i> – დიდი სადაფა
293	<i>Argynnis paphia</i> – მინდვრის სადაფა
294	<i>Clossiana dia</i> – ტყის სადაფა
295	<i>Clossiana euphrosyne</i> – კამათელა ეფროსინე
296	<i>Coenonympha arcania</i> – ყვითელზოლიანი მეტივია, სატირი
297	<i>Coenonympha pamphilus</i> – ჩვეულებრივი მეტივია, პატარა ყვითელი სატირი
298	<i>Erabia aethiops</i> – ეთიოპური შავტუხა
299	<i>Erebia hewitsonii lederer</i> – ჰევისტონის შავტუხა
300	<i>Erebia iranica gum</i> – <i>grshimailo</i> -ირანული შავტუხა
301	<i>Erabia medusa</i> – შავტუხა მედუზა
302	<i>Fabriciana noibe</i> – სადაფა ნიობე
303	<i>Hyponephele lycaon</i> – პატარა მსხვილთვალა
304	<i>Issoria lathonia</i> – ველის სადაფა
305	<i>Maniola jurtina</i> – დიდი მსხვილთვალა
306	<i>Melitaea cinxia</i> – ჩვეულებრივი კამათელა
307	<i>Melitaea didyma</i> – წითელი კამათელა
308	<i>Melitaea transcaucasica</i> – ამიერკავკასიური კამათელა
309	<i>Mellicta athalia</i> – მუქი -მურა კამათლა
310	<i>Mellicta Aurelia</i> – კამათელა აურელია
311	<i>Nymphalis io</i> – დღის ფარშავანგთვალა
312	<i>Nymphalis polychloros</i> -მრავლფერა
313	<i>Pararge aegeria</i> – ტყის მურათვალა
314	<i>Pararge maera</i> – დიდი მურათვალა
315	<i>Pararge megera</i> – მურა თალამეგერა
316	<i>Polygonia calbul</i> – ფრთკუთხა თეთრი
317	<i>Vanessa atalanta</i> – ადმირალი
318	<i>Vanessa cardui</i> – ნარშავას ფრთაკუთხა
	ოჯახი – <i>pantheidae</i>
319	<i>Colocasia coryli</i> – აბრეშუმქსოვია ხვატარი
	ოჯახი: <i>Papilionidae latreille</i> – აფსონები, მხედრები
320	<i>Allancastris caucasica</i> – კავკასიური თაისი
321	<i>Iphiclides podalirius</i> – პოდალირი, მერცხალკუდა
322	<i>Papilion machaon</i> – მაქაონი
323	<i>Parnassius mnemosyne</i> – ტყისაპოლონი, შავი აპოლონი

324	<i>Parnassius nordmanni</i> – ნორდმანის აპოლონი
	ოჯახი: <i>Pieridae duponchel</i> – თეთრულები
325	<i>Anthocharis cardamines</i> – გაზაფხულის თეთრულა, აისი
326	<i>Aporia crataegi</i> – კუნელის თეთრულა
327	<i>Colias chrysotheme</i> – მომწვანო ყვითელა
328	<i>Colias croceus</i> – ჩვეულებრივი ყვითელა, ფოსტის საყვირა
329	<i>Colias myrmidone</i> – მირმიდონა
330	<i>Pontia dadlidice</i> – მომწვანო თეთრულა
331	<i>Ostrinia nubilalis</i> – სიმინდის ფარვანა
	ოჯახი: <i>Saturniidae boisduval</i> - ფარშავანგთვლები
332	<i>Saturnia pyri</i> – ღამის დიდი ფარშავანგთვალა
333	<i>Saturnia sipini</i> – მსხლის ფარშავანგთვალა

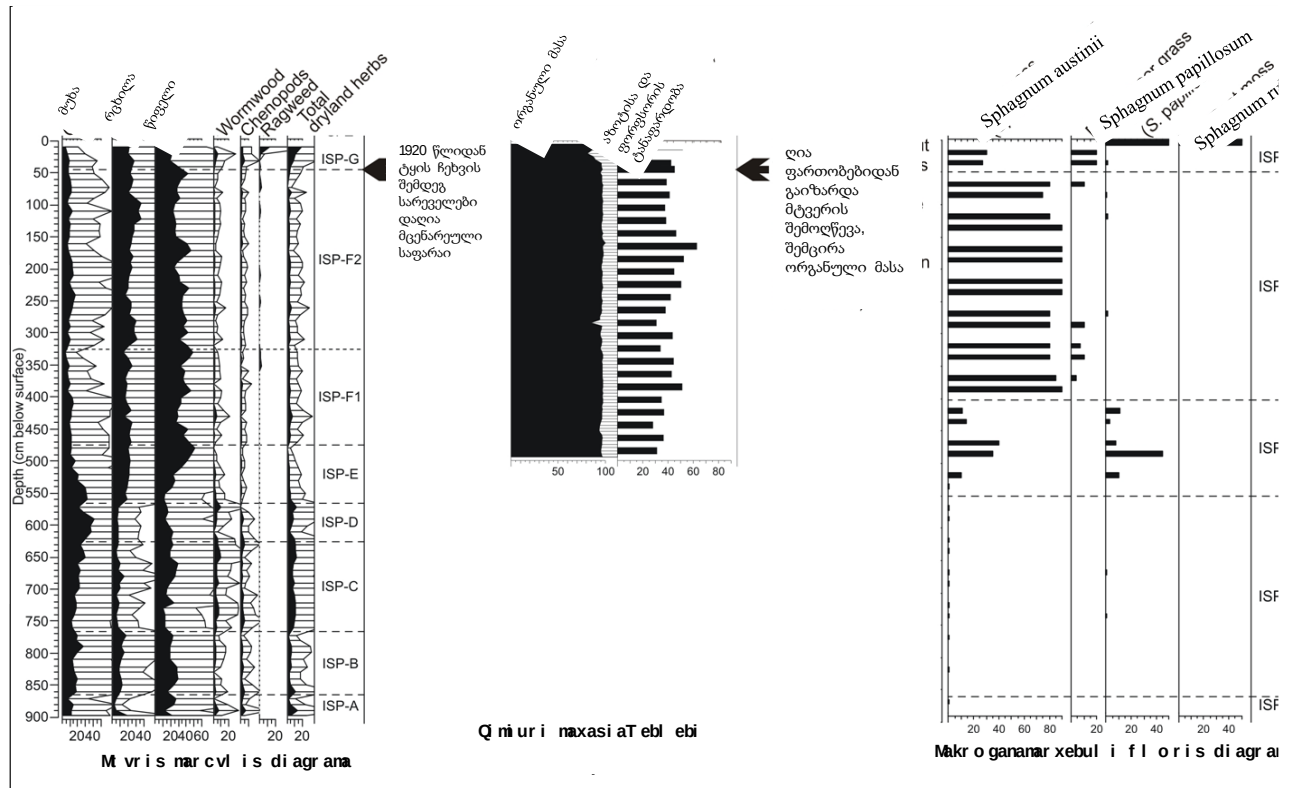
ი) ქობულეთის ნაკრძალის სფაგნუმის სახეობების მიკობიოტა

	<i>Deuteromycetes</i>
1	<i>Bacteriodesmium sp.</i>
2	<i>Aspergillus sp.</i>
3	<i>Penicilium sp.</i>
4	<i>Trichodma sp.</i>
5	<i>Cladosporium sp.</i>
6	<i>Phoma sp.</i>
7	<i>Amphiliferina sp.</i>
8	<i>Alternaria sp</i>
	<i>Chytridiomycetes</i>
9	<i>Allomyces sp.</i>
	<i>Zygomycetes</i>
10	<i>Mucor sp.</i>
11	<i>Mucor sp.</i>

კ) ფაუნის საკვანძო სახეობების რუკა

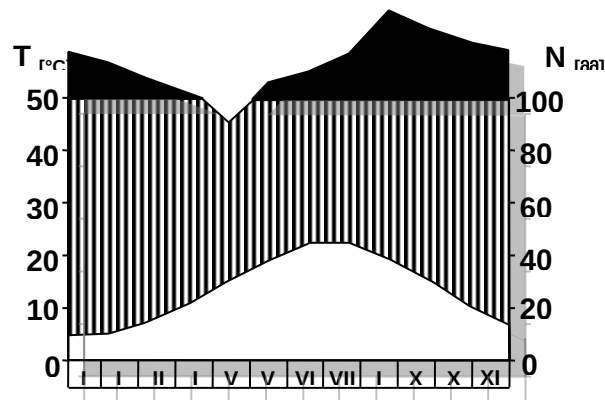

დანართი 6. „ისპანი 2“ ტორფნარის სტრატეგიაული ჭრილი

ტორფის სტრატეგიაფიული ჭრილი ისპანი 2 ტორფნარის გუმბათის ცენტრში

დანართი 7. კლიმატოდიარმა

(ქობულეთი) 2531 მმ ნალექი 14.1 საშუალო წლიური ტემპერატურა

ბ) ტურისტული ბილიკის აღწერა

ტურისტული ინფასტრუქტურა გულისხმობს: არსებული „სმეკალოვკის“ არხზე გადასასვლელ ხიდის რეკონსტრუქციას. ტოპოგეგმის გაკეთებას.

სამი გადასახედი კოშკის მშენებლობას. ყველაზე მაღალი 17 მ სიმაღლის სათვალთვალ კოშკი, განთავსდება დაცული ტერიტორიის შესასვლელში. საიდანაც ვიზიტორი შეძლებს გადახედოს ორივე დაცულ ტერიტორიას. მას ასევე დაცვითი ფუნქციაც დაეკისრება, განსაკუთრებით შემოდგომითა და გაზაფხულზე, როდესაც არსებობს საშიშროება ხანძრებისა. ადვილადაა შესაძლებელი მთლიანი ტერიტორიის დანახვა. ასევე წვიმებისას, როცა ტერიტორია იტბორება და ქობულეთში ზღვაზე ჩამოსულ ტურისტს შესაძლებლობა ექნება ეწვიოს დაცულ ტერიტორიას და კოშკზეც განთავსება საინფორმაციო-საინტერპრეტაციო დაფები. შესაძლებლობა ექნება ფრინველებზე თვალთვალისა. აქ არხებთან მუდმივადაა აღკუნნი. კოშკიდან დავალება გულისხმობს ხის ბილიკის მშენებლობას ხიდაკებით დაკავშირებული 5 ხის პატარა კოტეჯისა 5 მხ 5 მ იმის საჩვენებლად, რათა ვიზიტორს შეეძმნას სრული წარმოდგენა იმაზე, თუ როგორ ჩამოყალიბდა დღევანდელი ისპანის ცოცხალი სფაგნუმიანი ტორფნარი, რომ შორეულ წრსულში აქ ზღვა იყო, შემდეგ თანდათანობით წარსულ გეოლოგიურ ეპოქაში როგორ წარმოიქმნა ახალშავზღვური ტერასა, შემდეგ თუ როგორ დასახლდა ბრინჯაოს ხანის „ისპანის“ მოსახლეობა, თანდათანობით წყლის მოძალების გამო თუ როგორ დაჭაობდა არემარე, როგორ გახდა იძულებული მოსახლეობა მთაში გახიზნულიყო და როგორ მოვიდა და დასახლდა სფაგნუმი, როგორ იცვლებოდა მცენარეული საფარი და, შესაბამისად, კლიმატიც, და რა უძლოდა წინ კოლხეთის თბილი და რბილი კლიმატის ჩამოყალიბებას რომელმაც მსოფლიო უნიკალური ისპანის ტორფნარები მოგვცა. ამ პატარა შენობებში ვიზიტორი სიარულისა შეისწავლის წარსულ გეოლოგიურ ეპოქას, რომელიც უძლოდა წინ თანამედროვე მცენარეული საფარის ჩამოყალიბებას. საბოლოოდ ვიზიტორი ჭილიანი ცენოზის გავლით მიაღწევს დღეისათვის არსებულ გადასახედ კოშკს, საიდანაც დაინახავს ისპანი II ტორფნარს – მსოფლიოში ყველაზე მეტად ხელუხლებელ ეკოსისტემას. გამომდინარე იქედან, რომ აღკვეთილისაკენ გასასვლელი გზა ჭარბტენიანია და მოითხოვს მდ. შავი ღელეს გადაკვეთას აუცილებელია გადასახედი კოშკიდან აღკვეთილისაკენ და შემდეგ უკან ტყის გავლით დაკიდებული ბილიკის გაკეთება. ბილიკიდან, რომელიც მიეშურება აღკვეთილისაკენ სამხრეთით, გზადაგზა ნახავს: ჭილს რომლისგანაც მოსახლეობა სხვადასხვა ხელნაკეთობებს აკეთებს. ნახავს მდელის სადაც ადრე მუხნარი ტყე შრიალეზდა, ნახავს თუ რა უარყოფითი შედეგი შეიძლება მოჰყვეს ტყის ჩეხვას, დრენაჟს. აქ ხარობს იშვიათი ყვითელი დუმფარა, გლობალურდ საფრთხის ქვეშ მყოფი სახეობები როგორიცაა: იელი, თეთრი რინხოსპორა, კავკასიის ენდემი კავკასიის რინხოსპორა, ჭაობის ზამბახი, თანდათანობით მიუახლოვდება მდ. შავ ღელეს, გზად მიმავალი ნახავს კუს, ჩვეულებრივ და მცირეაზიურ ტრიტონს, მდ. შავ ღელეზე გადასასვლელ ხიდით გადავა ტყეში აღკვეთილი, სადაც შესაძლებელია დაცული ტერიტორიის სიმბოლოს ძელქორის ბუდეებიც კი დაინახოს. ამ ადგილებში ტექნიკური დავალება გულისხმობს ჩამოსასხდომის გაკეთებას. აქ შემოდგომითა და გაზაფხულზე უამრავი ფრინველი იყრის თავს: მყივანა და სისინა გედი, ვარხვი. დაახლოებით 70-80 მ სიგრძის მურყნარი ტყის მასივის გავლის შემდეგ (ტყეში გაკეთდება გზაჯვარედინი აივნებით) უკვე იშლება სფაგნუმიანი ხალიჩა, სადაც გაკეთდება ფართო ჩამოსასხდომი და ასევე პატარა 3 მ სიმაღლის კოშკი. აქ განთავსდება ტორფის სტრატეგრაფიული ჭრილები მაკროგანამარხებული ფლორა, მოთხრობილი იქნება იმის შესახებ, თუ როგორი იყო კლიმატი წარსულში, ვარაუდი იმისა, თუ როგორ შეიძლება შეიცვალოს კლიმატი. მას შეუძლია ტორფნარზე ისეირნოს სპეციალური თხილამურების

გამოყენებით, სფაგნუმის ხალიჩაზე სასიარულოდ. ნახავს ტორფნარისათვის დამახასიათებელ ყველა სახეობას, როგორიცაა: სამეფო გვიმრა, მოცვი, შქერი, დროზერა, კავკასიის რინხოსპორა. ნახავს ნემსიყლაპიების სხვადასხვა სახეობას. ბილიკის სიგრძე დაახლოებით 1600 მ-ია, საინფორმაციო-საინტერპრეტაციო დაფებით. აქედან ბილიკი შესაძლებელია სფაგნუმიან ტორფნარზე გავიდეს და დაბრუნდეს მდ. შავი ღელედან გამომავალი არხის გასწვრივ ტყის პირას.

მოსალოდნელი შედეგები. ქობულეთის დაცულ ტერიტორიას ექნება ტურისტული ინფრასტრუქტურა, გაიზრდება ტურისტების რაოდენობა, აღარ მოხდება ვიზიტორთა შეღწევა მკაცრი დაცვის ზონაზე – ისპანი II-ზე და ის კიდევ უფრო მკაცრად იქნება დაცული, გაიზრდება შემოსავლები, ამალდება გარემოსდაცვითი ცნობიერება.

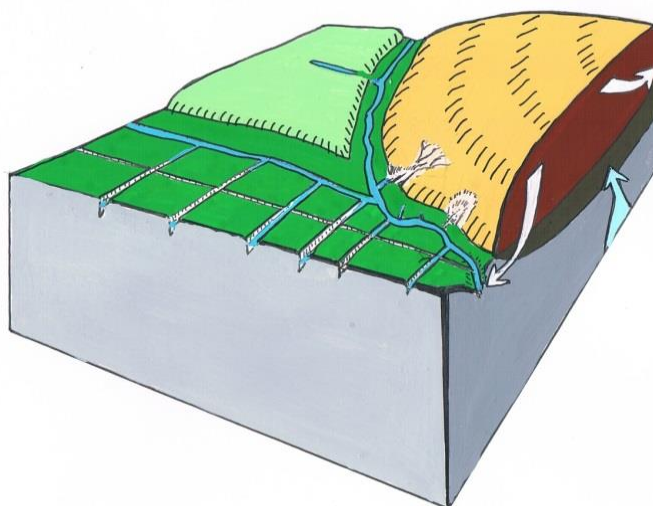
დანართი 9

ქობულეთის ნაკრძალის ჩრდილო-აღმოსავლეთით სამელიორაციო ზემოქმედებით გამოწვეული ნეგატიური ზეგავლენა ისპანი 2 ტორფნარის ეკოსისტემაზე

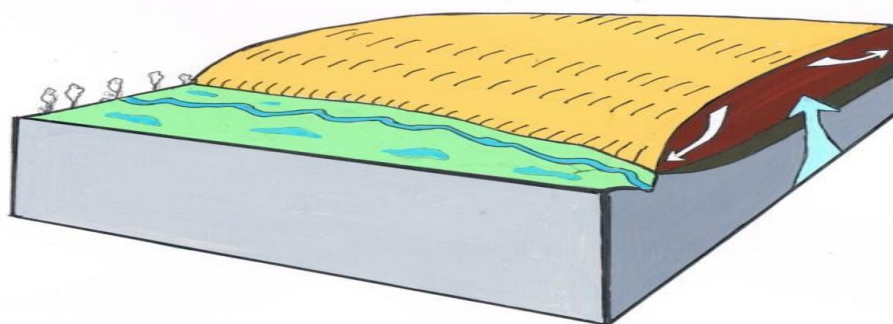
ქვემოთ მოყვანილ სურათზე, წითელი ისრებით ნაჩვენებია სასოფლო-სამეურნეო სადრენაჟე სისტემის არსებობა პირდაპირ ნაკრძალის საზღვარზე

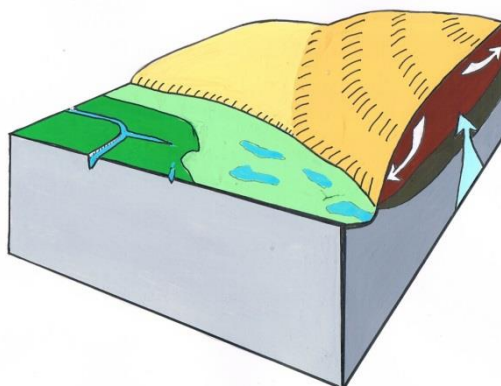
ფოტოზე ნაჩვენებია სადრენაჟე არხი, რომელმაც გამოიწვია ისპანის გუმბათის „გარღვევა“, გაუხრწნელი და ელასტიკური ტორფი ისპანისა გახდა არასტაბილური და არამდგრადი, რის შედეგადაც იგი გამოედინება სადრენაჟე არხებში და შემდეგ მდ. ტოგონაში.

„ისპანი 2“ ტორფნარის დარღვეული ჰიდროლოგიის ლანდშაფტის ეკოლოგიის
კონცეპტუალური მოდელი

ტორფნარის ადრინდელი მდგომარეობა

ტორფნარის მომავალი მდგომარეობა ასე შეიძლება გამოიყურებოდეს

მტკნარი წყალი

ტყე

მზარდი გუმბათი

სადრენაჟე არხები (სასოფლო)